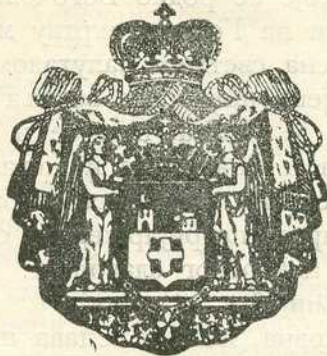

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
У
Н
И
В
Е
Р
С
И
Т
Е
Т
А

СРПСКИ СИОН

Год. XVI.

Број 25.

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ
КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у недељу 31. децембра 1906.

ЗВАНИЧНО.

ГЕОРГИЈЕ ПРВИ

ПО БОЖЈОЈ МИЛОСТИ И ВОЉИ НАРОДА СРПСКОГ ПРАВОСЛАВНИ АРХИЕПИСКОП
КАРЛОВАЧКИ, МИТРОПОЛИТ И ПАТРИЈАРХ СРПСКИ, ЊЕГОВА Ц. И АП. КР. ВЕЛИ-
ЧАНСТВА ФРАНЦА-ЈОСИФА ПРВОГА ПРАВИ ТАЈНИ САВЕТНИК, АВСТРИЈСКИХ ИМПЕ-
РАТОРСКИХ ОРДЕНА ЛЕОПОЛДА ВЕЛИКОКРСТНИК И ГВОЗДЕНЕ КРУНЕ ПРВОГА СТЕ-
ПЕНА КАВАЉЕР, КРАЉЕВСКИХ СРПСКИХ ОРДЕНА: БЕЛОГА ОРЛА И СВ. САВЕ ПРВОГА
СТЕПЕНА И КЊАЖЕВСТВА ЦРНОГОРСКОГА ДАНИЛОВА РЕДА ПРВОГА СТЕПЕНА
ВЕЛИКОКРСТНИК и т. д.

ВИСОКОЧАСНОМ, ПРЕЧАСНОМ И ЧАСНОМ ПРАВОСЛАВНОМ СРПСКОМ СВЕ-
ШТЕНСТВУ ОБОЈЕГА РЕДА И ПОВОЖНОМ ПРАВОСЛАВНОМ СРПСКОМ НАРОДУ, БОГО-
ХРАНИМЕ АРХИДИЈЕЦЕЗЕ КАРЛОВАЧКЕ ПРЕЉУБЕЗНОЈ ПАСТВИ СВОЈОЈ ДУХОВНОЈ,
ШАЉЕ УСРДНИ ПОЗДРАВ И ПАТРИЈАРАШКИ БЛАГОСЛОВ.

„ГЛАВА ВЪ ВИШНЫХЪ БОГЪ, и на земли миръ
во челоуѣцѣхъ благоволеніе.“ Лука 2. 14.

како је лепо, како је торжествено, љубазна децо моја духовна, божићње
јутро, када широм наше богохраниме Митрополије по варошима и се-
лима одјекују умилна брујања звона са црквених кула, позивајући верне
на молитву, а ви са свих страна хитате светој цркви, молите се топло
Богу и поздрављате се узајамно умилним, српским, красним поздравом
са: »Христос се роди. — И одпоздравом: ваистину роди.«

Слика је то и прилика оне ноћи презначајне, када се пред задивљеним пастирима витлејемским отворише небеса и указа им се сјајан збор анђела, благовјестника Божјих, јављајући им за рођење Спаситељево, и певајући песму величајну: „**Слава въ вышнихъ Божѣ, и на земли миръ во чловѣцѣхъ благоволеніе.**“

Каква благословена ноћ, које се родио Богочовек, који ће једном за свеукупне грехе палоба човечанства принети на Голготи жртву мукотрпну; каква чудесна ноћ, кроз коју се таму заблиста небесна светлост залуталоме роду људском, а кроз нему се тишину захорише небесни одједи анђеоског весела и раздраганости.

И достојно је, и праведно је заиста, што се и ми радујемо и веселимо на данашњи дан, са рођења Господа и Спаситеља нашега у вертепу витлејемском. А ја бих се још и већма радовао и веселио, када бих се барем у овим богоданим старачким годинама уверио, да је широм, патријарашкоме старању поверенога ми народа завладао уједно и сам благослов анђеоског славопоја: „**Слава въ вышнихъ Божѣ и на земли миръ: во чловѣцѣхъ благоволеніе.**“

Да љубазна децо моја духовна, нека је Слава на висинама Богу, јер је Он толико заволео грешни свет овај, да је јединца Сина свог послао с неба на земљу, да нам покаже пут, који води са земље на небо. Приступите само љубазна децо моја у духу вертепу витлејемском, и ви ће те се уверити, да онде у немоћима детињим, у загрљају преблагословене дјеве Богоматере почива Избавитељ и Спаситељ рода човечијега. Не држи Он истина још десницу чудотворну, да запрети узбурканоме мору Тиверијадском, да се стиша; или да ускрсне младића пред капијама града Наина; нити поражава грешнике; нити позива грешнике на покајање; нити храбри бедне и невољне божанственим уверењем, да ће у Њега наћи утехе и охрабрења. Али већ сад пастири хитају из поља у вертеп, те падају ничице пред Њим; и мудраци са далеког Истока журе се онамо, вођени трептајућом звездом небесном, те Му као цару над царевима, као Првосвештенику по чину Мелхиседекову и као Пророку великоме, приносе на дар злато и ливан и смирну кличући сви скупа одушевљено и раздрагано: „**Слава въ вышнихъ Божѣ.**“

Нека би љубазна децо моја духовна, и вас загревала спасоносна вера хришћанска, како би и ви вазда пуни поуздања могли погледати на сводове небесне, кличући у синовњој преданости: *Слава Оцу нашем на небесима. Слава Творцу свемогућеному, свемудроме и свеблагоме, који је топле молитве наших предака услишао, те је народ пребродно и петстољетна горка искушења и мукотрпне патње прекужио, ал у вери својој посрнуо није. Слава Богу милостивоме што и дан данашњи по целом православному свету па и у Мојој богохранимој Архидијецези засведочавају непоколебљиву веру народа мога, умилни гласи стихира по Фрушкогорским Манастирима и парохијским светим Храмовима по целој Срему. Па дај Боже да и у будуће на сва времена, старо и младо, богато и убого, па и нејака дечица ваша по домовима вашима при чесници медној и божичној свећи уздижу срца своја небесноме Пастиру стада духовног, са захвалним ликованјем: „Слава въ вышнихъ Божѣ.“*

„И на земли миръ.“ — До рођења Спаситељевога у Витлејему грешни род људски живљаше међу собом у неодрживој мржњи и крвише се међу собом народи у ратовима убилачким. Човечанством беху овладале дивље страсти, срце сваког појединца, без вере, љубави и наде разриваше злоба, пакост, мржња, завист и жеља за осветом. Ал када се родио Спаситељ, о коме још старо заветни Пророк Исаија прорицаше, да ће бити „**Княз мира.**“ (IX. б.) тада по читавоме шару земаљскоме завладаше дух помирљивости, чега ради анђели небесни и славословише „и на земли миръ.“

Па када је Господ наш Исус Христос рођењем својим подарио свету жељно очекивани мир тако, да у то доба по целом свету нигде не беше ратовања; ко ли би се међу вама љубазна децо моја могао противити, да у срце своје прими дивотни мир божињег на празновања? — То имајте вазда на уму, да сте ви сви одреда

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

деца једнога нам Оца небеснога, те да сте међу собом браћа рођена! — Љубите се дакле и поштујте се, као што се добра и честита браћа пазе, љубе и поштују! — Нађели се међу вама таквих, чија срца трује стара каква пакост и злобан гњев; или раздвојених негдашњих пријатеља, или завађених супруга, или суседа у међусобном раздору. О! децо моја духовна, постидите се свега тога о данашњем празнику пред својом небесном браћом, пред Анђелима Божјим, па послушајте како они и вама довикују: „И на земљи мир.“

Пружите један другоме руке, ради братског измирења, мирбожајте се добри људи! Јер само ако у срцу сваког појединца завлада дух помирљивости и љубав искрена; само ће тада и моћи уједно и међу људима завладати благоволење.

„Из человекѣхъ влаговоленіе“ кличу Анђели врх пољана витлејемских. — Су-ревњивост и охолост делила је и тада људе, те не само да ратоваху једни народи против других, него и у крилу једних те истих народа беше зађевица, које сејаху непријатељство и у поједине породице, и на странке и партаје цепаху браћу рођену и прелазеше с родитеља на децу као неко кобно наслеђство.

Па на жалост нашу и сваког искреног родољуба нашег, ето тих жалосних и судбоносних појава и у крилу народа српског. Спасоносна вера Хришћанска тежи, да срца свију нас споји неразкидљивом везом заједништва и братимства над којим би се топлота небеснога мира лелујала пуна благослова и процвата и сваког напредка по цркву и народ; а овамо народ наш још увек стоји утаборен у противничке странке, и још никако да превлада у њега жељена слога, још никамо да га споји и уједини међусобно братимљење, и узајамно благоволење.

Немојте љубазна децо моја и на даље том опаком стазом ићи, јер она води црној и горој омрази међусобној и расулу и пропасти народа и цркве. Него се помолимо сви скупа из дубине душе наше Богу Саваоту, да нас не остави саме себи, него да и нас и народ наш у љубави безграничној изведе на прави пут, као што оно и народ избрани изведе из четрдесетогодишњег лутања по пустињи у земљу обећану. — Јер ћемо само тада моћи и ми спокојно и с пуним правом пристати уз све-хваљени славопој: „Глава въ вышнихъ Божъ и на земљи миръ, во человекѣхъ влаговоленіе.“

У то име поздрављам и благосиљам вас љубезна децо моја духовна благословом патријарашким и просим у Бога, да како данашњи светли празник »Рождество Христово,« тако и све друге наступајуће празнике и свечане дане проведете заједно са свима својима у потпуном здрављу, миру и задовољству. Амин!

Дано у патријарашкој резиденцији нашој у Сремским Карловцима 1906. године од рождества Христова, а патријараштва нашега седамнајесте.

Горепоменути смирени Патријарх

ГЕОРГИЈЕ БРАНКОВИЋ,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Г О В О Р

ПОСЛЕ КОНСТИТУИСАЊА САБОРА

Његове Светости Преузвишеног Господина

ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА

ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ

Држан у седници саборској 13. (26.) Децембра 1906.

Славни Саборе!

Православни српски народноцрквени сабор, који је по нашем саборском устројству заступство православних верних српске митрополије у нашој отаџбини, сазван је и састао се ево на свој рад.

Какав је задатак и рад српског народноцрквеног сабора, то знате из земаљских закона и наших автономних уредаба; а имао сам срећу и сам у више маха предочити славним саборима, какав их задатак и рад чека, нарочито о саборима 1897-е и 1902-е године. У свакој тој прилици сам наглашавао, да је задатак тежак. А да је то наглашавање потпуно мотивирано и оправдано, ваља погледати на скоро четрдесетогодишње подвиге наших сабора до данас.

Али колико је задатак и рад славног сабора тежак по себи, још га тежим чине друге прилике. Хоћу да кажем, да је још тежи, што се тај рад обавља посред силне страначке жестине, задахнут је таквом жестином, па и горчином, а то не може бити пробитачно за онај задатак или управо за оне задатке, које славни сабор хоће и треба да реши.

Сви знамо, јер смо, тако рећи, сви сведоци жестоке, и прежестоке борбе на народноцрквеном автономном пољу.

А то је штетно, па и — опасно.

Јер, славни саборе, ово поље не подноси жестине, него се од нас очекује, и горе, и доле да расправљамо и расправимо своје ствари: мирно, трезвено, достојанствено и без сваке страсти, те се према том ваља да држимо: умерености и предусретљивости, а поврх свега објективности и обазривости, јер се само тако може урадити, што је *добро* за нашу народноцрквену аутономију. А тога нам *добра* много треба, јер неприлика имамо и премного.

Ја сам, истина, како 1897-е, тако и 1902-е године нагласио штетност тога, ако не пазимо, како ћемо поступати. Али ми изгледа, да се ни данашње прилике не разликују много од тадашњих. Или се противности изгладиле?

Дао би Бог! Али изгледа, да постоје као и доселе — а то није добро.

Јер шта значи то?

Значи, да су прилике такве, да ће и рад славног сабора бити сличан раду пређашњих сабора.

А шта су радили и како и колико су радили пређашњи сабори? Сви знамо, шта су и како су радили и колико су могли радити. Ми можемо рећи, да су радили, како су најбоље умели и колико су могли. Тако ми држимо. Али се рад саборски не пресуђује са сваке стране на једне исте очи. Ако ми кажемо, да смо добро радили, да смо радили, колико смо могли; има и друго мишљење, које није сугласно са тим нашим мишљењем.

У том погледу сам слободан обратити пажњу славног сабора на једно констатовање, једну тврдњу.

У својем говору, који је држао у седници српског народноцрквеног сабора 30. маја (12. јунија) 1902. године, тадањи преузвишени господин краљевски повереник, споменуо је, уз разне, по наше автономне прилике не баш угодне чињенице, и ово: ». Сва су ова несумњива факта проузроковала то, да сабори. . . . нису ишли за тим, да нађу лека невољама, које су се показале и да исправе недостатке, који се појавили. . . .«

Шта ћемо рећи на ово? Ја мислим, да можемо ово рећи:

Да су наши сабори ишли за тим, да нађу лека невољама и да исправе недостатке — то се не може просто порећи; само је то жалост, што се није довољно успеха постигло; а то значи, да или сабори нису погодили прави пут и начин, или нису имали могућности или снаге, да произведу и постигну успех; или је пак било и од једнога и од другог у већој или мањој мери.

Али то *ми* тако пресуђујемо. Међутим видимо, да се са друге стране, и то са тако одличне и високе стране, ово питање друкчије посматра.

Зато сам увек истицао, да морамо бити опрезни у својем поступању: *не млаки, кад треба да смо одлучни; а оиет не претерани, кад нам је потребна сва опрезност!*

Па ево и данас је опет настао час, који ће нас ставити на пробу: да ли смо као прави родољуби и верни синови наше свете Цркве, у себи рашчистили све, да потпуно објективно ствари пресуђујемо и решавамо? Да их решавамо и решимо, бар у главном делу тако, да се зарадује том наша света мати Црква и наш народ српски, чији синови и ћери ту своју свету Цркву поштују и љубе од колевке до гроба. . . Да их решимо тако, да не дамо маха несретној жестини, која није нигде добар саветник, него увек оставља за собом тежак траг: горчину, па и мржњу. Да не дамо тој стихији места у својем опхођењу и раду, него само **СЛОЗИ**, за којом чезнемо сви; али због не великих, а често и због сасвим незнатних ствари, не можемо до ње да дођемо.

Ја, славни саборе, немам друге јаче жеље, него да видим, да *из наше консолидације, те сложнога рада нашега, изађе уређење наше народноцрквене автономije.*

Ту слогу пак ја не могу друкчије замислити, него као споразум свих заинтересованих фактора; а то су: црквена јерархија, верни или народ и државна власт.

Овде морам одмах нагласити мишљење и уверење, да се у првом реду и пре свега ваља да постигне слога између прва два фактора. То је *језгра слоге: споразум јерархије и народа.* Државна власт, као трећи надлежни фактор, долази тек у обзир на уређење правних одношаја автономije према држави. Ако споразум прва два фактора буде искрен и здрав, то ће из таквога споразума и поникло дело, а то је

устројство наше народноцрквене аутономије, бити без сумње здраво и — трајно. Онда ће истом престати већ скоро укорјењене трзавице, па ће настати *миран раз-витак у аутономији*, а то је оно, за чим сви тежимо и треба да тежимо.

Више не ћу да морим пажњу славнога сабора, него ћу завршити речима:

Дај, Боже, да се у овом новом народном дому, у овој новој саборници, где ће одсада српски народноцрквени сабори саборисати, постигне и то што пре оно, што није нама, и односно нашим саборима испало за руком за скоро 40 година дана!

У то име дакле, нека је сретан, Богом благословен и успешан рад наш, који се клони на добро цркве, црквене Јерархије и народа српског, а на задовољство Његова Величанства нашега премилостивога Господара цара и краља Франц-Јосифа првог, кога Милостиви Бог, нека још дуго поживи! — Живио! —

Карловци, 13. (26.) Децембра 1906.

МИРОН,

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЕПАРХИЈЕ ПАКРАЧКЕ ЕПИСКОП,

австријско-императорског ордена гвоздене круне II. степена кавалер,
благочастивом и благовјерном клиру и народу богохраниме епархије своје
мир и благослов моли од свемогућег и милостивог Бога и Спаса Исуса Христа,
а од смирености своје шаље архипастирски поздрав и братско цјеливање.

На глас Анђела Божјих, да се родио у Витлејему Спаситељ, потекоше
одмах у вертеп пастири из поља, и нађоше у јаслама младенца Христа, а му-
драци са истока пођоше за сјајном над Витлејемом звијездом, и дођоше у вертеп,
да се поклоне Христу, и да Му принесу дарове своје богате и сјајне.

И пастире из поља, и мудраце са истока, вукло је у вертеп срце, пуно
скромности, а са срцем и душа пуна побожности.

Мјесто Анђела Божјих, објављује даном данашњим свијету, како Рождество
Христово, тако и остале преко године Празнике Црква Христова, и позива нас,
да приступамо Христу; а мјесто звијезде витлејемске, блиста на цркви, по сили
спасања и од сунца сјајнији крст Христов, и опомиње нас, да се клањамо Ра-
спетоме на крсту, и да Му приносимо дарове вјере своје чисте, и наде своје
тврде, и љубави живе и нелицемјерне.

А шта и како ми, на позиве те и опомене одговарамо? Да ли се журимо
Христу, као што се пожурише пастири витлејемски, да ли се клањамо Хри-
сту, као што се поклонили мудраци источни, и да ли Га даривамо као што Га
дариваше они, богато и сјајно?

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Нема сумње, да заостајемо у свему томе и за пастирима витлејемским, и за мудрацима источнима.

А зашто да заостајемо?

Сиротиња обично се изговара невољом својом, од које, вели, не може право да разазнаје гласа који ју зове, да иде Христу, а изговара се и теретом својим, под којим, по рачуну њеном, одвећ се тешко и мучно кораца за Христом. А госпоштину нашу ил' заноси свијета овога мудрост, за којом иде кано за дугом шареном, и тако не може да уочи на цркви крста Христова сјај, ил' ју брига таре, за свијета овога богатством, па јој недостаје времена да распи-тује за Христа, или јој не да гордост, да приклони главу своју под јарам Хри-стов и пође за Христом.

А света мати Црква наша зове нас и зове све с реда, па ипак поред *много званих, мало је изабраних!*

Мало зато, што би могло бити куд и камо више код данашњег стања нашега, код данашњег знања нашега, и напретка, до кога смо дошли до данас. Јер ми смо данас куд и камо јачи стањем од пастира витлејемских, ми смо већ давно претекли знањем мудраце са истока, ми смо напретком у свима гранама и привреде наше и вјештине разне отскочили далеко и испред најбољих од оних што први потеклоше Христу, и што Му се први поклонили са даровима својима.

Кад помислимо само, колико је све и какова рада нагомилано данас по варошима, па већ и по селима нашим, колико по друмовима и путевима од ка-мена и жељеза, колико опет по ријекама и морима, по којима се плочи данас и вуче као и по друмовима тврдима; кад помислимо, да се нијесмо данас ограни-чили само на земљу и воду, него да разгонимо већ и по небу облаке, да ловимо по облаку муње, да шаљемо по муњи гласове, да у восак звуке биљежимо; кад помислимо на све што смо већ учинили и што канимо још учинити, онда нам се глава чисто заврти са толикога нашега напретка, о коме стари наши ни снивали нијесу.

А шта истом да кажемо о богатству нашем, што се намножило у свијету тако, да му нема броја ни рачуна!

Па ипак покрај таква стања нашег, напретка и богатства данашњег, ми нити идемо Христу и за Христом онако, као што су ишли прости пастири витлејемски, и славни мудраци са истока, нити имамо данас онога блаженства, што су га имали и уживали ти пастири и мудраци о првоме у Витлејему Божићу, и ако је скоро двије хиљаде година, од како знамо и слаavimo Рождество Христово, Богојављење Господње, Његов Васкрс и Вознесење Његово.

А зашто тако? Само зато, јер поред свега што данас имамо, ипак немамо и онога, што је пастире оне и мудраце водило Христу, немамо простоте па-стира оних, немамо скромности мудраца оних, немамо побожности њихове којом су Христу ишли, клањали Му се, и дарове своје приносили, а немамо тога свега зато, јер је стање наше и знање, напредак и богатство загушило у многоме од нас добар дио простоте, скромности и побожности еванђелске, без које се тешко полази Христу и за Христом, још теже ужива блаженство, а најтеже добива царство небесно.

Код ђедова наших свега је тога било куд и камо више, него ми што данас имамо, било је код онога »који оре па сироте храни, и сироте и црва и мрва,« било је код оне самохране мајке, што је пород свој подизала »у зло доба у гла-дне године, на преслицу и десницу руку«, било је у оне љепоте дјевојке, која је знала, да »није вила да збија облаке, већ дјевојка да гледа преда се«, било је и међу српском господом ришћанском, која поштеноме раду и труду поштено ода-ваху признање, у глас говорећи: »просто да си Неманићу Саво, проста душа

твојих родитеља, проста душа, а честито тјело. Што носили свијетло вам било, што родили све вам свето било!»

Јест, код нас, а у доба старо, било је много више еванђелске скромности и простоте, умјерености и чистоте, па се радосније и побожније и појало по црквама и кућама нашим **Рождество Твоје Христе Боже наши**. Данас нам је понестало свега тога много и много. Понестало код орача и копача, па нема сада чиме да сироте храни; понестало код домаћице наше, па нам се иметак немилице харчи; понестало код дјевојке наше, па јој залуд сва љепота њена, понестало и код жене, створене, да мужа блажи, а не да тражи са мужем залих зађевица, срцу пијавица.

Нестајање тијех еванђелскијех добродјетели чути је и виђети и код самих прејемника светога Саве, код браће протопоп Неђелка и онога дјакона Јована, код оних глава мудрих, што читају књиге староставне, код дружине Рада неимара и честитог слуге Ваистине. А да и не спомињемо српску госпоштину, подијељену и дан данас у четир табора!

Прости, добри роде српски, ријечима овима! Прости, што ти долазе управо данас. Прости у име Онога, који се родио данас, и с којим је дошла на свијет Истина и Милост. Прости, а уједно и допусти, да се својски запитамо, да ли се заиста удаљисмо од скромности и простоте, од умјерености и чистоте еванђелске.

Уочимо за овај пут само оно, што нам је њекако најближе, најочевидније, и узмимо за примјер тијело своје, и рецимо по души: да ли смо скромни, да ли умјерени у потребама тијела својега?

Ми знамо да се иште од нас, да се небринемо сувише за оно, *што ћемо јести, или што ћемо пити, или у што ћемо се обући*. То знамо сви па ипак шта радимо? Толико се удаљујемо у јелу од скромности, и у пићу од умјерености, и трошимо на јело и пиће толико, да многа кућа наша, земља и сермија оде, што но се вели, кроз грло, и да многи људи наши постају напошљетку туђе слуге, маљеви у рукама туђима, а ни броја се незна онима, којима сувише јело и пиће, исквари здравље тијела и душе.

Трошимо у светак, трошимо у петак, трошимо кад имамо, трошимо и кад немамо. Недржимо као што треба да држимо, постове што их прописује Црква, ни постове, што их прописују закони о здрављу, а ни оне разне постове, на које нас опомиње, сад слаба зарада, сад опет друга немавштина наша.

Недјељама, о свецима и празницима, мјесто да се молитвом и добрим дјелима Богу приближимо и одужимо, многи се баш у дане те још више задужују Богу и људима. А то све због неумјерености клете. Боже прости, као без душе и савјести!

Нисмо скромни у јелу, а нисмо ни у одијелу.

Раскош у одијелу, отео је данас маха, да задаје страха свакоме, ко има очи да види, куда нас води такозвана мода наша.

Њекада, а томе јако давно није, син је капут очев носио и поносио се њиме, а унука дичила се кићеном баке своје капом. А данас имамо дјеце мале, која потроше на своје одијело више, него што су прије трошили родитељи на одијело своје, и цијеле куће своје!

Мода, чим краће траје, скупља је; а траје обично јако закратко, па зато скрајању и прекрајању хаљина по моди, никада краја ни конца, као да нам је дух ослабио баш у томе тако, да неможе никако изнаћи кроја, који би трајао годинама и годинама.

А није л' нам дух ослабио ни у томе, као што Богу хвала и није, онда је још жалосније, да се код здрава духа нашега и разума, дајемо на промјене, које

су на штету укусу и здрављу доста пута, а скоро свагда на штету иметку који би могли употребити на ствари много боље, прече и паметније, а тиме и олакшати стање наше, на које се толико тужимо, да нам смета поћи Христу и за Христом.

Та помодна ношња, која је до недавна мучила само варошане и варошанке, мучи данас и сељане и сељанке. Мјесто свога краснога народнога рува, почимају већ и села да се угледају на вароши и да туђе платно и сукно купују и кроје, не по кроју своме, него по кроју туђем. Тако се већ и села наша почимају и рувом однарођивати, бјежати свој од свога, па онда и од Бога!

Како годи оку нашем и срцу, кад видимо, још овдје ондје, о празницима у Цркви, народ наш сељачки обучен у чисто народно руво, што му је домаћа њива његова и овца дала, а опрела, откала и сашила, дјетету свом и брату, ђеверу и војну, мила маја и сеја, снаја и љуба, да носи руво кано милошту, кано миришљаву из њедара јабуку.

Годи свакоме видјети народ у народном руву свом, а како би истом годило, кад би ма преко љета, у народној цркви нашој видјели и српске свештенике наше, и ђаке са чирјацима у рипидама, обучене у одежде и стихаре од народног платна скројене, и мавезом народним извезене. Не би л' и тиме дошао ближе свој своме, а сви скупа Богу, коме је мио народ, скроман и побожан.

Није томе давно, кад су господа наша носила сурке и душанке скројене по кроју народном, а више мање и од сукна једнака, па се и у томе видила донекле заједница наша народна, видило да држи свој са својим. При томе се и заштедило у трешку, времену и миру.

И у доба новије видимо, Богу хвала, овдје ондје госпође српске и госпођице, да носе бар овда онда, руво наше народно, у доказ скромности своје и свијести народне. Свијетао им за то српски образ пред свијетом!

Живити и носити се просто, скромно, једноставно, не значи ићи унатраг, него вратити се скромности, чистоти и простоти еванђелској.

Ићи у натраг несмијемо, јер стајати на једном мјесту, већ је што и пропадати, а камоли унатраг ићи. Али, вратити се еванђелској скромности, чистоти и простоти, не само да смијемо, него управо морамо, ако нећемо још више да мнoжимо муке наше и невоље, које нам ето недају данас већ ни право главе дићи, ни својски унапријед поћи, недају ни чути гласа Анђела Божјих и Цркве наше, ни уочити на Њој спасоносни крста Христова сјај, недају потећи Христу и претећи и пастире витлејемске и мудраце са истока.

Не дакле натраг, него напред! Ближе Христу, ближе еванђелској чистоти и простоти, ближе свјетлости ума и разума Божјега!

У простом сељачком народу нашем, има и данас поњешта, у што би се и господа могла угледати, кано у непомућено још чистоте и простоте еванђелске врело, и могла би снагу своју занављати на врелу том народном.

А тако и господа имају много штошта, у што би се опет морао народ наш сељачки угледати кано у напредне, Богом благословене течевине, ако нам неће народ да заостане и пропадне у опћој утакмици, која немилици прегази и појединца човјека и читаве народе, који неће, или немогу да корачају са другима унапријед.

Нека је то свима нама озбиљна опомена, да се својски и свагда обазиремо један на другога, и да не смећемо с ума никада ону нашу умну, народну, да нема своме без својега!

Као што су се нашли у Витлејему, око Христа, пастири из поља, и мудраци, владоци са истока, тако треба да се нађемо и данас и свагда око Христа и

са Христом и ми сви без разлике, мали и велики, богати и сиромашни, мудраци и селаци. А наћи се око Христа и са Христом можемо само тако, ако се што више вратимо еванђелској скромности, чистоти и простоти, у којој ћемо и лакше и боље, и чути и разумјети, а по томе и послушати ријечи Христове: „Ако се *неповратите и небудете као дјеца, не можете ући у царство небесно*, даље, *који хоће међу вама да буде први, да вам буде слуга*, и *Господари!* будите праведни са слугама, *знајући да и ви имате господара на небесима*, а *слуге!* слушајте господаре своје, и *служите добровољно, знајући да сваки за добра дјела прима од Бога наплату* био слуга или господар, по том бринеш се и мучиш за много што шта, а само је једно потребно Јер и за одијело што се бринете. та погледајте на љиане у пољу... ни Соломун у свој слави својој необуче се као један од њих!

Немојте да живите само за се, и да се бринете само о себи, него живите и за друге, и брините се о њима, јер благо милостивима, благо онима, који су чистога срца, јер ће Бога видјети!

Науке, напретка и богатства имамо, Богу хвала, и данас доста, само према науци, напретку и богатству, да имамо и скромности, чистоте и простоте еванђелске, наука би наша, напредак и богатство врјиједило и нама и ближњима нашим сто пута више, него што врјиједи овако, а царство Божје, било би у нама, међу нама, и свуда око нас унаоколо.

Зато браћо свештеници од оба реда, учите повјерени вама народ скромности, чистоти и простоти еванђелској. Учите не само ријечима, него животом и дјелима, јер црква је Христова живот и рад у славу Бога и за добро ближњега свога.

Свештеницима будите у помоћи, ви скромни учитељи народни, да се и на пољу томе виде добра дјела ваша.

Осим на свештенике и учитеље обраћам се и на вас избранике, одборнике и скупштинаре правосл. срп. цркв. општина наших, и на сваког брата и добра јунака, и молим све најљубезније: пожалите и помозите, да се што прије зановимо сви скромношћу, чистотом и простотом еванђелском, и зановљени тако, да се што прије и што више приближимо, и што боље духом и истином поклонимо рођеноме на данашњи дан Господу Исусу Христу, Учитељу и Спаситељу нашем. Амин.

У Пакрацу, пред Божић 1906. године.

Гореспоменути смирени епископ

МИРОН с. р.

Рукоположени.

Његово Високопреосвештенство г. епископ-дијецезан вршачки *Гаврил Змејановић*, благоизволио је свршеног богослова и привр. подбележника епархије темишварске *Богдана Новиковог* дана 3. (16.) децембра т. г. у Делиблату за јерођакона а дана 6. (19.) децембра т. г. у

саборној цркви вршачкој за презвитера; свршеног пак богослова *Николу Дабића* 6. (19.) децембра т. г. у саборној цркви вршачкој за јерођакона а 7. (20.) децембра т. г. опет у саборној цркви вршачкој за презвитера рукоположити.

НЕЗВАНИЧНО.

Изабрани посланици за српски народно-црквени сабор.

У архидијезеци.

Световни: — Ср. Карловци: Др. Ђорђе Красојевић. Земун: Др. Миливоје Бабић. Румски срез: Др. Младен Лисавац. Ердевички срез: Др. Александар Рокнић. Ст. пазовачки срез: Др. Мита Стојковић. Митровачки срез: Др. Миша Михајловић. Даљски срез: Др. Милан Максиминовић.

Свештенички: — Ср. Карловци и старопазовачки срез: Дамјан Прерадовић. Земун и митровачки срез: Паја Зековић. Румски срез: Јован Магарашевић. Даљски срез: Лаза Богдановић. Ердевички срез: Јован Јовановић.

У бачкој дијецези.

Световни: — Нови Сад: Др. Славко Милетић. Сомбор: Новак Машић, Ст. паланачки срез: Кузман Миловановић. Ст. бечејски срез: Др. Живко Продановић. Стапарски срез: Др. Бранко Вујић. Суботички срез: Др. Владислав Манојловић. Жабалски срез: Др. Мита Мушицки.

Свештенички: — Нови Сад и ст. паланачки срез: Др. Јован Радивојчев. Ст. бечејски и жабалски срез: Прота Милош Папић. Сомбор, стапарски и суботички срез: Александер Тошић.

У будимској дијецези.

Световни: — Мохачки срез: Ђока Космајић. Свето-андрејски срез: Евген Думча.

Свештенички: — Мохачки срез: Стеван Михалчић. Сент андрејски срез: Велимир Недељковић.

У темишварској дијецези.

Световни: — У темишварском срезу: Др. Сава Путник. У В. Кикинди: Др. Михајло Полит. У мокринском срезу: Љубомир Лотић. У врањевачком срезу: Др. Љуба Павловић. У Вел. Бечкереку: Јоца Григоријевић. У модошком срезу: Тоша Рајић. У вел. с. миклушком срезу:

Др. Бранко Илијћ. У арадском срезу: Пера Лунгулов.

Свештенички: — У вел. Кикинди и темишварски срез: Миливоје Радовић. Мокрински и врањевачки срез: Глиша Стајић. Вел. Бечкерек и модошки срез: Паја Милин. Арадски и в. с. миклушки срез: Јован Гавриловић.

У вршачкој дијецези.

Световни: — Вршац: Др. Марко Ранчин. Панчево: Др. Стева Јовановић. Вршачки срез: Др. Жарко Миладиновић. Белоцрквански срез: Др. Коста Хаџи. Уљмански срез: Мита Клицин. Ковински срез: Др. Светислав Новак. Црепајски изборни срез: Др. Јован Радивојевић-Вачић. Перлески срез: Жива Витолић.

Свештенички: — Вршац, вршачки и уљмански срез: прота Божидар Поповић. Панчево, црепајски и перлески срез: Мита Шајић. Белоцрквански и ковински срез: Владимир Ристић.

Пакрачка дијецеза.

Световни: — Пакрачки срез: Др. Богдан Стојановић. Новоградиски срез: Др. Никола Ђурђевић. I. Беловарски срез: Буде Будисављевић. II. Беловарски срез: Јован Бањанин. Слатински срез: Др. Перо Белобрк.

Свештенички: — Пакрачки и новоградиски срез: Сава Стојаковић. I. и II. Беловарски срез: Михајло Соларић. Слатински срез: Вељко Лукић.

Горњо-карловачка дијецеза.

Световни: — Петрињски срез: Др. Душан Пелеш. Костајнички срез: Др. Лаза Поповић. I. Глински срез: Лаза Обреновић. II. Глински срез: Милан Будисављевић. I. Слуњски срез: Васа Муачевић. II. Слуњски срез: Светозар Прибичевић. II. плашчански срез: Др. Душан Поповић. Оточки срез: Др. Јован Половина. Коренички срез: Стеван С. Калембер, Госпићки срез: Стеван Обрадовић. Дољно грачански срез: Др. Милан Мандић. Заједнички загребачко карловачко моравичко речки: Др. Богдан Медаковић. I. плашчански срез: Радивоје Врховац.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Свештенички: — Петрињски и
 www.истајнички срез: Родољуб Пајић. Два
 глинска среза: Младен Остојић. Карло-
 вачки заједнички два слуњска и плашчан-
 ски срез: Валеријан Прибичевић. Други
 плашчански, оточки и коренички срез:
 Михајло Медаковић. Госпишки и дољно-
 грачански срез: Петар Крајновић.

Проматрање на нар. цркв. сабору.*

Народно црквени сабор отворен је у
 недељу, 10/23. децембра око 11 сахати
 пре подне. Сабор је отворио Његова
 Светост, Патријарх Георгије публиковавши
 пре тога отпис кр. уг. министра председ-
 ника, којим је Његова Светост, Патријарх
 српски извештен о Превишњој дозволи
 сазива сабора у мађарском изворном сло-
 гу и у српском преводу као и депешу
 истога министра, којом се Његова Све-
 тост, Патријарх извештава да се овом
 приликом не изашије на сабор краљ.
 повереник, те се Патријарх умољава, да
 сабор отвори. Том је приликом изјавила
 срп. самостална странка, да читање ми-
 нистарскога отписа на мађарском језику
 сматра за повреду државно правног поло-
 жаја Троједне краљевине и уредаба нар.
 цркв. автономije и да захтева да се та
 повреда у будуће отклони. А српска ра-
 дикална странка изјавила је, да сматра
 српски превод истих отписа за аутентичан
 текст. Такове и тима сличне изјаве чиниле
 су тзв. народне странке скоро на сваком
 сабору и ако овом приликом у знатно
 блажијем тону. Без обзира на то, да ли
 су такве изјаве оправдане или нису, обзи-
 ром на ту околност, да наше највише
 автономне власти мирно примају сва до-
 писивања државне владе угарске, управ-
 љена на њих на мађарском језику, и да
 се чак ни држ. законом XLIV. зак. чл. од
 г. 1868. гарантованих им права о употре-
 би српскога и мађарског језика упоредо
 у својим дописивањима на владу не служе;
 извесно је; да се те народне повреде не
 могу уклонити простим изјавама. Истина,

* Пуштамо ова посматрања нашег штованог сарад-
 ника без икакве измене. На неке ствари у сабору, и
 ми ћемо се код самог извештаја осврнути. Ова проматрања
 су требала изићи у 24. броју.

Уред.

да у изјави самосталне странке стоји и
 то, да она захтева отклањање те повреде,
 но захтев једне странке не веже ван ове
 никога, а предлога за саборску одлуку у
 тој изјави нема, нити је на ту изјаву
 икаква одлука по тој странци тражена,
 што се међутим у неконституисаном са-
 бору није ни могло учинити, те је, дакле,
 онај део о захтеву те странке могао сло-
 бодно изостати. За сиречење тих навод-
 них повреда, потребна је изрична допуна
 или декларација пословника у том питању,
 која би меродавна била барем у оном слу-
 чају, када се сабор од природног му пред-
 седништва отвара, а, у случају отварања
 сабора кр. повереником, ако та допуна не
 би помогла, отворен је пут представкама
 и молбама.

Па, поред свега тога, остаје отворе-
 ним питање, да ли се државна влада, која
 стоји изван наше автономije и, коју не
 морају везивати једнострано донесена на-
 ређења наше највише автономне власти,
 има служити нашим автономним пословним
 језиком у вршењу највишега надзора у
 име Његовог Величанства у пословима на-
 ше автономije. нарочито, када се узме у
 обзир, да XLIV. зак. чл. од 1868 год. не
 наређује државној влади, да се у том слу-
 чају не може служити државним језиком.
 Позивање на пословник имало би вредно-
 сти само у том случају, да је то питање
 у пословнику изречно нормирано и да је
 тај пословник Његово Величанство устав-
 ним путем одобрило.

Упада, међутим, у очи, да је остало
 неопажено оно место у министарском от-
 пису, у којем се рок сазива сабора ску-
 чава на време „у току 1906 године“. По
 нашем мишљењу, право одређења рока за
 састанак сабора, спада без икаква ограни-
 чења у делокруг наше автономije, у овом
 случају у делокруг Митрополита Патри-
 јарха. Истина да у §. 9. саб. устројства
 стоји, да се сабор сазива уз пријаву и
 после добивенога одобрења од Његовог
 Величанства, но то ограничење не може ићи
 тако далеко, да државни надзор одређује
 сам рок састанка сабора.

Карактеристично је уједно и то,
 да је страначки орган данашње сабор-

ске већине, у својим вестима од пре неколико седмица са задовољством пропратио ону повреду аутономије, сматрајући је као личну ствар неповерења према данашњем Патријарху. Још горе излази ова ствар, ако је истина, да је та странка упливисала на донашање такве одлуке о састанку сабора у току ове године, хоћећи опет наводно, да нашкоди личности Патријарховој, па ма и по цену права своје нар. цркв. аутономије.

Баш овогодишњи састанак саборски, изненада и у незгодно, зимско доба, најјасније доказује, колико је обравдано да права одређења рока, за састанак сабора остане у нашем аутономном делокругу. Избори за сабор обављени су на брзу руку и у зимско доба, са највећим тешкоћама и — по свој прилици, — уз слабије учешће народа; а сабор се састао у незгодно доба пред највеће празнике, услед чега ће се морати на брзо, одгодити и поново састати за обављање журних текућих послова, чиме се сваљују на нар. цркв. фондове непотребни двоструки путни трошкови.

Овде такође морамо нагласити још једну врло важну околност, која не сме неопажена остати. Код сазива овогодишњег сабора, изгубљено је из вида једно врло важно црквено начело, које, барем на црквеном пољу, има ако не више, а оно бар толику вредност као разна друга политичка и парламентарна начела, која се у нашем атономном животу непрекидно заступају и пресађују. Народно црквени сабор сазван је у време великога божињег поста, када наше свештенство има у својим парохијама најважније дужности да обавља, спремајући народ проповедима и тајнама исповести и причешћа за што савршенији морални живот, — а световни посланици, канда имају такође да вежбају себе и своје породице у верским и црквеним дужностима својим. Међутим, пост је разрушен овом приликом, те видимо не само световњаке него и свештенике приморане, да то време на страни пробављају и то по гостијонама и на, често раздражљивим, клупским и саборским седницама, у којима може да страда љу-

бав према ближњем и она душевна концептрисаност, коју уз часно време поста црква од својих верних тражи.

Већ код отварања самог сабора учиниле су наше странке једну велику погрешку. Акт отварања сабора, који је овом приликом припуштен аутономном делокругу, понижен је на тај начин, што странке нису нашле за добро да природног свог председника, који је тек овом приликом дошао до давно жељенога права вршења свога природнога делокруга отварања сабора, свечано, депутативно у саборницу допрати и тиме приврженост за своја аутономна права видно манифестује, дочим је отварање сабора по краљевском поверенику увеличавано највећем сјајем и почастима. Радикална странка учинила је ту омашку по клупском договору својме, а самостална странка из недовољне обазривости, када се по јавним гласилима наших странака свагда тврдило, да изашиљање краљ. повереника значи неповерење према раду саборском, према којем би тобоже потребно било превентивне мере за штићење државних интереса по краљ. поверенику и када је познато, да се код отварања заседања и мањих аутономних тела председници истих, који су по положају нижи од Митрополита Патријарха, дочекују врло свечано, онда је пропуштање те дужности према највишој цркв. поглавици у највишем аутономном телу нашем права саблазан.

Овде морамо споменути једну врло немилу појаву, која данашње наше јавне прилике, најбоље карактеристише. Поговара се наиме, да некоји политички дилетанти озбиљно раде на томе, да се Митрополит Патријарх овом приликом онемогући на свом положају, ма и драстичним средствима и по цену достојанства патријарашке столице, сабора, цркве и народа. Али у то нико не верује, пошто је то клизава стаза и опасан прецеденс, који је од недогледних последица, као што нам и пример велике цркве у Цариграду, у којој се према разним политичким приликама збацују и намештају највише црквене поглавице сведочи. Не верује се у то ни због тога што се држи, да већина саборска не ће

више на коцку метати давно жељени споразум са јерархијом нарочито, без наде на успех у том погледу против воље епископата, који је своју приврженост уз своју поглавицу у више прилика видљиво показао и који не може допустити, да се судство над митрополитом Патријархом пренесе из његова јерархијскога, у автономни делокруг. *Emilov List*

Извештај

о раду редовне седнице епархијске конвисторије темишварске, одржане 20. јунија (3. јулија) 1906. под председништвом Преосвећенога Господина Епископа *Георгија*.

Оверовљени су без примедбе записници од прошле 3 седнице. — На основу дозволе министарске наређено је више матичних исправака. — Узета су на знање саопштења вис. министарства просвете о подељењу држ. припомоћи неким свешт. удовицама. — Примљене су са благодарношћу књижице (50 ком.) Српске нар. песме св. 1. (Дар задужбине др. Љуб. Радивојевића) и издане окр. протопрезвитерима арадском и темишварском, да их српској деци, која похађају несрпске школе у протопрезвитератима им, а у споразуму са катихетама поделе. — Подељена је администрација парохије српскопардањске јереју Бранку Милешевићу прот. помоћнику у Ст. Бечеју. — Публикована је подручним парох. звањима и манастир. управама пресуда преч. конвисторије вршачке, потврђена од високодост. МЦСавета о забрани свештенодјелствања и лишења свештеничких бенефиција јер. К. Л. бившег администратора парохије парћанске. — На замолбу сл. овеоарх. Школ. Одбора препоручено је свештенству обојега реда да потпомаже акцију „Привредника“ око смештања шегрта, да се претплати на лист „Привредник“, и да води бругу нарочито духовну, око шегрта привредникових. — Расписан је стечај на место пароха у Чоки. — Затражен од свештеника нађлачког исцрпнији извештај о катихизовању срп. деце у несрп. школама у Нађлаку. — Узет је на знање извештај окр. прот. тем. о предаји парохије иванђанске јереју Н. Барачком. — Узет је на знање извештај окр. прот. арадског да је привремену администрацију црнобарску поверио свештеницима јозеповачким и т. кашишком. — На молбу окружних протопрезвитера великобечкеречког и великокикиндског решено је приставити им заменике у вршењу протопрезвитерских дужности. — Узет је на знање извештај окр.

прот. вел. кикиндског о предаји парохије срп-кретурске парохиу Добривоју Николићу, и извештај му, да је упутио председника цркв. општине српско-кретурске, да учини кривичну пријаву због сметања богослужења против оних лица, која су проузроковали перед приликом увођења јереја Д. Николића, и умовљен је г. министар просвете, да упути поджупана торонталског да против бележника срп. кретурског дисциплинарно поступи. — Расписан је стечај на упражњену парохију у Бегу Св. Ђурђу, а привремена администрација те парохије поверена је парох. свештенству у В. Бечкереку. — Препоручена је оводручном свештенству књига Ал. Сатмарија из Д. Ковина „A negyedik osztályú kereseti adó ismeretése“. — Расписан је стечај на место пароха у Немегу и Рудни, систем. парох. помоћника у В. Кикинди и Ђакона у Темишвару. — Наређен је избор пароха у Кечи. — Расписан је стечај на место пароха и систем. парох. помоћника у Срп. Црњи. — Извештена је црквена општина у Фенлаку, да се до уведења рескриптуалне плаће свештеничке не може расписивати стечај на место тамошњег пароха, препоручено је истој општини да рескрипт. плаћу што пре уведе. — Спроведено је неколико молбеница свештеничких за држ. припомоћ вис. министарству просвете. — Поверена је привремена администрација парохије печканске свештенству батањском. — Одобрено је питомцима стипендијске закладе Петра Божића Милану Јагодићу и Богдану Јовановићу да стипендију и у 1906./7. школској години уживају. — Упозорена је цркв. општина мехалска, да распоред правничних богослужења има парох а не председништво цркв. општине установљавати. — Публиковано је 13 другостепених бракоразводних пресуда М. Ц. Савета те су уједно наређени исправци у односним матицама венчаних. — Свега је донесено 86 решења.

Извештај

о раду седнице епархијске конвисторије темишварске одржане 8. (21.) августа 1906. под председништвом Преосвећенога Господина Епископа *Георгија*.

Оверовљен је без примедбе записник прошле седнице. — На основу дозволе министарске наређено је неколико матичних исправака. — Узет је на знање извештај вис. министарства просвете о подељењу држ. припомоћи некојим свештеницима и свешт. удовицама. — Публикована је одлука вел. СОдбора о стављању у течај мировине удовици пок. јер. Милоша Николића из Кнеза. — Поднесен је Његовој

Светости затражени извештај о отпусту јереја Ал. Стојковића из свезе клира ове епархије. — Узет је на знање извештај известичев, да је на основу отписа всл. СОДбора превидијално расписан стечај на упражњено питомачко место у стипендијској заклади Петра Божића. — Узето је на знање саопштење Преосвећенога Господина Епископа Георгија, да је одликовао правом пошења црвенога појаса јер. Петра Агриму пароха срп. вел. сентмиклушког. — Узет је на знање извештај сл. овоепарх. Школ. Одбора да је по замолби овдашњој упутно на расправљање ереским учит. зборовима темат: „У чему да се огледа заједнички рад парох. свештенства и срп. нар. учитељства у нар. цркв. служби и како да се потребна хармонија за тај рад негује и унапређује?“. — Умољен је сл. овоепарх. АОдбор да учини потребно расположење ради што скоријег увањања рескриптуалне плаће свештеничке у М. Бечкереку. — Издати су извештаји и искази о завршном катихизовању у несрп. школама у епархији на проучење епарх. бележику Др. Георгију Зубковићу патр. синђелу. — Извештена је управа више девојачке школе у Жомбољу, да се веронаука има на срп. језику предавати. — Од некојих свештеника поднесене проповеди и проповеднички дневници уступљени су Преосвећеном Господину Епископу. — Сви 8 компетента на парохију сиришку припуштени су избору, који је остављен *in suspensio* до решењу дисциплинарне ствари јер. Срет. Јовановића. — Подастрт је високодостојном МЦСавету уток јер. Ал. Стојковића против отпуста му из свезе клира ове епархије. — Спроведене су с препоруком вис. Министарству просвете молбе неких свештеника и свештеничких удовица за приномоћ. — На молбу цркв. општине гадске расписан је стечај на тамошњу парохију. — Извештена је црквена општина у Гаду, да се не може удовољити захтевима тамошњих прав. Румуна да се свака 3. служба Божја на румунском језику служи и да се за наставни језик у српској вероисп. школи уведе и румунски језик и дато је упутство у погледу убирања црквеноопштинских приноса од Румуна. — Уништена су 2 решења цркв. одбора турскобечејског којима су издавани налози тамошњем пароху и уповорена је цркв. општина да она није надлежна власт пароху, те нема права истому издавати налоге, већ у колико исти не би вршио своје дужности има га овој конзисторији пријавити. — Наређен је извиђај на лицу места у Срп. Крстуру због „сметања богослужења“ приликом увођења у звању пароха Добр. Николића. — Упућен је окр. протопрезвитер арадски, да прегледа за

цркву у Торњу набављени иконостас и иконе. — Позван је на изјашњење јер. Срет. П. Јовановић сусп. парох сиришки због званичног дописивања и употребе старог парох. печата. — На молбу цркв. општине у Мађ. Чанаду расписан је стечај на тамошњу парохију. — Донесене су 3 првостепене бракоразводне пресуде. — Узето је на знање неколико исправака у матицама венчаних поводом разрешених бракова. — Свега је донесено 90 решења.

Извештај

о раду седнице епархијске конзисторије теминварске одржане 12. (25.) септембра 1906. под председништвом Преосвећенога Господина Епископа *Георгија*.

Оверовљен је без примедбе записник седнице ове конзисторије од 8. (21.) Августа о. г. — Узет је на знање извештај вис. министарства просвете о подељењу држ. припомоћи некојим свештеницама и свешт. удовицама. — Издат је на основу одлуке св. Архијер. Синода налог свима подручним парох. звањима, да се имају преплаћивати на „Српски Сион“ званичан лист архијереј. Синода. — Публиковане су одлуке всл. СОДбора о подељењу припомоћи неким свештеничким удовицама. — Закључено је у ствари подољења стипендије из закладе Петра Божића остати при ранијој овдашњој одлуци, а против решења всл. СОДбора поднети у своје време представку високом срп. прав. нар. цркв. Сабору. — Позван је овоепарх. бележник, да у смислу отписа всл. СОДбора извештаје о седницама овоепарх. власти и уредништву „Срп. Митроп. Гласника“ почињући од 1. јануара 1907. г. слати има. — Узет је на знање извештај сл. овоепарх. админ. Одбора о снижењу парохије неметске из 5. у 6. плаћ. разред. — Позван је парох арадгајски, да поднесе извештај о катихизовању деце у там. несрпским школама. — Од всл. СОДбора достављених 5 примерака „Предлога за уредбу о дотацији, правима и дужностима свештенства у срп. прав. митропол. карловачкој, уступљени су окр. протопрезвитератским зборовима на претрес, с тим да своје примедбе писмено овамо упутити имају. — Умољен је др. Светозар Димитријевић за обавештај, да ли је и шта у ствари оцењивања дубоконадашких Срба прав. вере од романске јерархије у своје време предузимао и да ово предметне списе колико би се код њега налазили овамо поднесе. — Издати су Високопреосвећеном Господину Епископу Георгију пропов. дневници и проповеди поднесени од неких свештеника, а извине неких свештеника због неизраде тема и проповеди

узете су на знање. — Узети су на знање и ово-
епарх. бележнику уступљени извештаји и искази о
завршном катихизовању у свима Темишварским и В.
Семиклунским школама. — Препоручене су вис. кр.
уг. министарству молбе неких свешт. удовица за
држ. припомоћ. — На основу предлога арадског
протопрезв. постављен му је за заменика јер. Петар
Агрима парох. парох. в. семиклушке. — Узет је на
знање извештај Станка Жупанског окр. прот. арад-
ског о спроведеном обрачуну између пароха и адм.
парохије у Срп. Сентпетру. — Узети су на знање
извештаји Ст. Жупанског окр. прот. арадског о спро-
веденом обрачуну парох. берива и предаји парох.
звања у Санаду М. Поповићу пароху у М. Чанаду
јер. Душану Замуровићу админ. пар. и у Феплаку
јером. М. Јосићу. — Разрешен је по молби својој
јером. А. Јеремић админ. парох. кнешке и на ње-
гово место за админ. парохије кнешке одређен јереј
А. Стојковић. — Узет је на знање извештај Ђорђа
Влаховића окр. прот. в. кикиндског о прав. срп. ду-
шама у местима где нема срп. прав. парохија, па су
уједно и остали протопрезвитери позвати, да таке
извештаје поднесу. — Узети су на знање извештаји
пароха из Меленаца и Беодре, о религиозно морал-
ном стању там. народа и позвани су и нека друга
парох. звања, да сличне извештаје поднесу. — Узети
су на знање, и Високопросвећеном Господину Епи-
скопу Георгију уступљени „Списак срп. прав. парох.
свештештва“ и „описање срп. прав. парохије и на-
рода“ у протопрезвитерату арадском и под претњом
дисциплин. поступка пожурен Ђ. Ст. окр. протопрезв.
в. бечкеречки да таква „описања“ и „списак“ што
пре поднесе. — Узет је на знање извештај Др. С.
Путника еп. фискала о питању јерарх. припадности
ходмезевашархељске цркв. општине. — Издава су
братству ман. Бездина упутства за поступак у по-
гледу прелаза срп. прав. становника мунарских у
парох. подвластје ман. Бездина. — Изабран је од-
бор за обрану цркв. општина од Румуна. — Упу-
ћена је цркв. општина у Петровуселу, да ускрати
плаћање аукте румунској арад. прав. епархији. —
Подељена је стипендија из закладе Петра Божића
Љ. Думићу медицинару. — Припуштени су избору
за пароха у Бега Св. Ђурђу сви пет компетентата.
— Припуштени су избору за сист. пар. помоћника
у Срп. Црњи оба компетента. — Позване су цркв.
општине у Немету, Срп. Црњи, Рудни и Чоки да се
ијасне, желе ли обавити избор пароха са једним
компетентом. — Разрешен је по потреби службе
јероф. Н. Савић привр. ђакон темишварски и по-
стављен је на исто место привремено јероф. Д. Чо-

нић, а избору су припуштена оба компетента. —
Издава је наредба о сахрањивању цигани у Срп.
Сентпетру и Перјамошу. — Одобрен је распоред
богослужења у Ђиру и Толвадији. — Затражено је
мишљење овог. Шк. Одбора о поступку при кати-
хизацији некрштене деце и умољени су управни од-
бори жупаније торонталске, чанадске и тамнишке да
нареде да свако дете приликом уписивања у општ.
школу има сведоџбом над. свештеника доказати којој
вероисповести припада. — Због оскудице у свеш-
тенству није се могао на молбу своју јером. П. До-
шен парохије петровоселске разрешити. — Изадат
је у ман. Св. Ђурђа овог. бележник ради извиђаја
погрешног убележења у там. матици. — Одбијена
је молба јер. Ал. Поповића ради премештаја му са
парохије сочанске. — Изречено је на питање цркв.
општине темишварске, да је протопрезвитерски по-
моћник уједно и лични помоћ. протопрезвитера као
пароха. — Упућена је цркв. општина у Модошу да
пожури са оправком св. цркве. — Затражена је ми-
нистарска дозвола за матичне исправке у појединим
општинама. — Одређена је истрага против јереја
А. П. из С. — Донесене су 4 првостепене брако-
разводне пресуде. — Узето је на знање неколико
исправака у матицама венчаних поводом разрешених
бракова. — Свега је донесено 67 решења.

Извештај

о раду седнице епарх. конзисторије, одржане у Те-
мишвару З. (16.) октобра 1906. год. под председ-
ништвом Високопросвећеног Господина Епископа
Дијецезана *Георгија*.

Оверовљен је без примедбе записник седнице од
12. (25.) септембра о. г. — Узета је на знање вис.
одлука св. архијерејског Синода о уређењу одно-
шаја између јеромонаха управитеља манастира и ма-
настирске братије, па је горехваљена одлука упра-
вама олоподручних министра достављена. — Узет је
на знање високи отпис кр. уг. министра о подељењу
припомоћи И. Н. админ. парохије гадске. — Узета
је на знање одлука високодостојног Митроп. Савета
о примању јереја Александра Стојковића у свеу
клира ове епархије и одређен је против истога је-
реја дисциплин. поступак због самовласног продужи-
вања допуста и др. — Узет је на знање извештај
испитне комисије за стечајне испите о полагању сте-
чајног испита Душана Замуровића, Милана Никола-
јевића, Живана Јанкахидца и Стојана Јакшића. —
Расписан је стечај на парохије у Нађфали, Иванди,
Станчеву, Краљевцу, Петрову Селу, Соки, Фењу и

Срп. Св. Петру. — Затражен је извештај о катихизацији деце у несрпским школама од парох. звања у Т. Кањижи и Т. Св. Миклушу. — Наређено је и узето на знање више матичних исправака. — Умољен је Високопреосвећени Господин Епископ Дијецан Георгије, да изволи подручном свештенству сходне наредбе приликом пренашања земних остатака Фрање Ракоција II. и другова му издати. — Извештен је Д. Б. учитељ у Т. о томе, који су празнични дани одређени као феријални за све ученике неверојесповедних школа. — Узет је на знање извештај Станка Жупанског окр. протопрезвитера арадског о учињеном обрачуну између умировљеног администратора печканског Григорија Букоровића и Јефте Петровића пароха батањског као новопостављеног привр. администратора парохије печканске. — Постављен је за заменика протопрезвитеру темшварском Јовану Новаковићу на предлог његов јер. Илија Белеслијин парох фабрички. — Узет је на знање извештај Станка Жупанског окр. протопрезв. арадског о прегледу новог иконостаса у Торњи. — Узет је на знање извештај Ђорђа Влаховића окр. протопрезвитера вел. кикиндског о одржаној исповести и збору подручног му свештенства, те су поднесене овамо теме уступљене са записником истога збора одбору за прописивање и оцењивање темата. — Позван је Ђура Страјић окр. протопрезв. вел. бечкеречки, да новопостављеног администратора парохије Срп. Пардањске, јереја Вранка Милошевића у дужност уведе. — Наређено је више матичних исправака. — Упућена је цркв. општина у М. да потребне оправке на св. храму тамошњем изврши и да набави служабник и суд за „теплоту“, парох пак исте општине Св. Ј. упућен је да домовни протокол допуни и уручбени записник заведе. — Уступљени су подвесени проповеднички дневници и проповеди Преосвећеном Господину Епископу Дујецану Георгију. — Узет је на знање извештај Јована Новаковића о уважању у дужност ђакона Д. Ч. у Т. услед чега је за администратора парохије моношторске одређен јерођакон Никанор Савић, а јером. Митрофан Шољмошанов у манастир Бездин упућен. — Постављен је за администратора парохије фенлачке Стеван Теодоровић сврш. богослов. — Није удовољено молби цркв. општине у Кнезу, да јој се остави и на даље досадашњи тамошњи администратор парохије јером. Арсеније Јеремић, пошто је исти сам молио, да се од администрације разврши. — Расписан је стечај на једно стипендијско место из задужбине пок. Петра Божића. — Одбијена је молба Гене Сербу и др. у Гаду, да се

у срп. вер. школи предаје а у цркви служи и на румунском језику. — Пожурен је Ђура Страјић окр. протопрезвитер вел. бечкеречки да поднесе извештај о учињеном обрачуну парох. берива у Б. Ст. Ђурђу. — Подељена је опомена јереју Св. Ј. из К. ради занемарења и нехатног вршења свештеничких дужности и неприличнога тона у званичењу. — Подељен је писмени укор и осуђен на половину истражних трошкова јереј Ј. П. у С. Н. због проузроковање јавне саблазни. — Решено је више бракоразводних предмета. — Свега је решено 48 предмета.

Народно-црквени сабор.

Друга је седница саборска одржана 11. (24.) Децембра о. г.

Ако је у српству било лаковерних људи, који су не познавајући људе и прилике, веровали у искрен споразум радикала и самосталаца, углављен на архијерејезаналн ј епархијскеј скупштини; ти су се већ код I. а још више код II. седнице саборске уверили о противноме.

По „морском“ споразуму писменом, склопљеном 30. Нов. о г. у Карловцима и потписаном и од изабраних радикал. посланика др. Ђорђа Красојевића, др. Јована Радивојевића-Вачића, др. Мише Михајловића и др. Миливоја Бабића „обвезала се ова г. г. да ће на престојећем сабору свом силом радити на томе, да дође до компромиса између радикала и самосталаца на праведној основи „респективе на паритету“, самосталци, кад су видели, да поменута господа или не хтедоше или не могоше код своје странке извести своје обећање већ код прве ствари, код верификације; они захтеваше, да им се бар према броју својих партизана уступи 6 места у одбору верификационом, нашто радикалска странка не хтеде пристати.

Она им даваше само 5 места и то да они бирају које хоће, а не самосталци (са свим парламентарно!), на што самосталци не хтедоше пристати, и тако после подуже дебате у којој учествоваше од самосталаца Буде Будисављевић, Светозар Прибичевић и Велко Лукић, а од радикала др. Мита Мушицки, и пошто изабрани самосталци одбише избор, буде свих 15 чланова са 41 гласом од радикалаца изабрани за чланове верификационог одбора, и то: др. Никола Ђурђевић, прота Божа По

повић, др. Александар пл. Рокњић, др. Миливоје Бабић, Мита Клицин, прота Милош Папић, др. Жарко Миладиновић, др. Светислав Новак, др. Јован Радивојчев, Јоца Јовановић, Влада Ристић, др. Влада Манојловић и др. Славко Милетић

Будисављевић је изјавио у име странчино жалење, што је радикална странка мимоишавши парламентарни принцип и резон, према коме свака странка треба да буде заступљена сразмерно својој снази у саборским одборима, изабрала у вер. одбор мање посланика од сам. странке, него што јој по броју припада, и то не оне, које је наш клуб предложио.

Др. Мушицки изјавивши, како је рад. странка као већина, из своје побуде решила да у вер. одбор уступа самосталцима 5 места, како би сам. странка могла вршити контролу, предложи, да се изјава сам. странке са сажаљењем узме на знање, а на место 5 сам. да се других 5 бирају.

Прибичевић изјавивши, да сам. странци није до тога стало, да ли да добију 5 или 6 чланова, него да парламентарни принцип дође до израза, рече, криво је и непарламентарно ставити Мушицково, да саборска мањина треба да има само контролу у саб. одборима. Принцип је парламентаризма и демократије, да свака странка по броју својих партизана уђе у одборе, и питање страначко не може се схватити као питање предусретљивости и куртоазije, него је право, апсолутно и несумњиво право сваке странке, да у саб. одборима буде заступљена према својој страначкој снази у сабору.

Одбацивши од своје странке одговорност и бацајући кривицу на рад. странку, што она изазива својим непарламентарним поступком неспоразуме, жали, што она заборавља на своју дужност, да загарантује успех позитивног рада на овом сабору, који би према данашњем политичном положају и значају данашњег забора био могућ.

Пошто су др. Жарко Миладиновић и Мушицки покушали да оправдају поступак своје странке, што им није могло испасти за руком и после умесних и неумесних упадица говорницима, при чему се обесмртио — управо оерамотио — посланик поп Дамјан Прерадовић са својим упадом на тврдњу Будисављевићеву, да и ако је сам. странка у мањини

према рад., да она заступа већину српског народа — „а колико та већина плаћа“, на што му згодно Будисављевић добади: „Тиме што нам пребацујете, колико плаћамо, ви као члан рад. демократске странке, на делу показујете, какав сте ви демократа!“ (Да је поп Дамјан Ћутао, не би му се добацило: „Нека ћути гробљански поп“), и после тврдње Будисављевићеве: „Хвала вам лепо, ваше милости не требамо, с тога избор отклањамо“; буду још 5 рад. у одбор изабрани, и тако је вер. одбор састављен из самих радикала.

Верификациони је одбор изабрао себи за председника проту Божу Поповића, а за вестиоца др. Миливоја Бабића.

Наспоменути нам је, да је у II. седници осим избора вер. одбора, одмах по читању и оверовљењу I. сед. записника Васа Муачевић поднео ову изјаву: „На згради нашег сабора, у којем је заступана и престављена читава српска православна Карловачка митрополија, вила се је српска народна застава, те хрватска земаљска и угарска земаљска застава, а вила се је и црно жута застава за териториум бивше војене Крајине, која је стајала под централистиком војном управом“.

„Са развојачењем Крајине и утеловљењем краљевинама Хрватској и Славонији, односно једног дела њеног краљевине Угарској, изгубило је извешавање црно-жуте заставе своје оправдање, те не стоји у складу са данашњим државо-правним устројством“.

На допуну др. Јована Радивојевића-Вачића, да се црно жута застава скине са народног дома, где се држе седнице саборске, буде једногласно предлог Радивојевићев усвојен, и застава се скине са нар. дома.

Кад се помисли да је војена Крајина још 1874. утеловљена Хрватској и Славонији, и да од тога доба поред свег тога, што се увек вила и црно-жута застава на дворани, где се народно-црквени сабор држао, а и г. Муачевићу није ово првина да је посланик, па се лепо трпила поред осталих застара и црно-жута застава; онда се и у тој појави види и осећа нов курс, који захтева прекид сваке везе и успомене на Беч.

Неприлике

Лукијана Мушицкога у Плашком.

Д. Р.

(Продужење)

12-tens Dass Bishums-Administrator Muschitzky gedrohet hätte, dass alle diejenigen, welche das Hofgesuch gegen ihn eingereicht haben, scharf gestraft würden.

Die diessfalls vernommenen sieben Ankläger behaupten in dieser Hinsicht, bloss von der Gegenparthey im Volke, welche die dem Untersuchungs-Protokoll *sub A* anliegende Bittschrift zu Gunsten des Bishums-Administrator Muschiczky, gegen diese Kläger, beim hohen Banal-Warasdiner-Karlstädter General-Commando unterlegte und von dem Kompagnie-Offizier, vorzüglich Hptmann Drašenovich und Oberlieut: Stanisavljewich seheel angesehen, und nicht gelitten zu seyn; und unterfingen sich das vermessene Verlangen vorzubringen, dass alle Offiziers von der Kompagnie transferirt werden möchten.

Die vom Gr: Verw: Oberlieut: Wiczkovich in seiner Aussage (20. Bogen) in Betref einiger Drohungen des Hptmann Drašenovich vorgekommene Ausgabe, hat sich durch die Vernehmung der Zeugen, auf welche er sich beruft, nemlich Nikola Dokmanovics und Nikola Jakschich (22 Bogen) nicht bestätigt.

Es ist aber nicht nur möglich, sondern nach geschöpfter Ueberzeugung vollkommen wahr, dass beyde Teile, allerley Umtreibe zur Vergrößerung ihrer Partheyen angezettelt, und durch allerhand geheime und künstlich ausgestreute Gerüchte und Drohungen, die Gegenparthey einzuschüchtern getrachtet haben, um durch dieses Mittel den eigenen Anhang zu vermehren. Kurz, es bestehen Spaltungen in dortigen Volke, welche nothwendig bald gehoben werden müssen.

Im Laufe der Untersuchung über die obigen 12 Klagpunkte, respektive über die drey zur Grundlage dienenden Klagschriften — kommen vorzüglich bey Vernehmung des Protodiakons Terkulja und Erzpriester Buncsieh (vom 14. bis 18. Bogen) noch einige Anschuldigungen wider den Bishums-Administrator Muschiczky vor, welche im Auszuge mittelst *sub p.* beyliegender Zuschrift Nro 35. vom 14. Dezember v. J. demselben zur Erstattung der Einrede mitgetheilt wurde.

Diese erst unterm 19. Jänner d. J. der Unter-

suchungs-Kommission zugekommen, — mit einem dem angeklagten Administrator ganz eigenen exaltirt-poetischem Schwunge geschriebene, — weitläufige und lesenswerthe Einrede, wird hier zur Einsicht *sub q* anverwahrt.

Das darüber aus der vorgenommenen Untersuchung, mit Beziehung auf die obige Einrede des Muchiczky, hervorgehende Resultat bestehet im Folgenden:

Durch die Aussage des Protodiakon Terkulja, Erzpriester Buncsieh und Luxaich (von 14. bis 19. Bogen, sowohl, als auch durch eigene Ueberzeugung der Kommission (vide Bemerkung 32. Bogen) ist erwiesen, dass die Konsistorial Geschäfte nicht allerdings in der besten Ordnung sind, dass die Konsistorien öfters nur aus dem Präses, 2 Bey-sitzern und den Notär bestehen, und dass ein paar Konsistorial Beschlüsse nach der Hand, durch den H. Bishums-Administrator Muschiczky ohne Rückfrage der übrigen Konsistorial-Bey-sitzer, abgeändert wurden. Der H. Bishums-Administrator giebt auch dieses in seiner diestfälligen Einrede zu, und führt mehrere Entschuldigungsgründe, als veranlassende Ursachen für sein Benehmen an.

Über den zweiten Punkt — die Anschuldigung des Protodiakon Terkulja gegen Muschiczky, dass er die Handlungen des Verstorbenen Bischofs Miokovich tadle, seine Klienten verfolge, und die Rechtmässigkeit deren Weihen bezweifle, äuserst sich Muschiczky in einem pikanten Style, und führt die Ursachen an, durch welche er veranlasst wurde, mehrere Handlungen der Verstorbenen bitter zu tadeln; vermeint aber zu gleicher Zeit, die übrigen in diesem Punkte enthaltenen Anschuldigungen.

Der dritte Punkt dieser Anschuldigungen des Protodiakon Simon Terkulja gegen den Bishums-Administrator Muschiczky, betrifft unberichtigte Forderungen an den Letzteren. Derselbe ist grösstentheils oben im 4. Punkte über die Schulden, beantwortet worden. In Betref der angesprochenen Forderung des Protodiakon Terkulja äuserst sich Muschiczky, dass sobald Terkulja die Konsistorial-Protokolle und Registratur seit 4 $\frac{1}{2}$ Jahren seines Notariats in Ordnung gebracht haben wird ihm auch sogleich sein Salarium ausbezahlt werden würde.

Der 4-te Punkt, von den Gränzern Stevan Jovetich, Laza und Gajo Momchilovich (8. Bogen) vorgebracht, dass seit der Administration des Bis-

thums durch Muschiczky, in der Osternnacht die Kirche zugesperrt, und ihnen die Möglichkeit dadurch benommen wurde, nach früherer Gewohnheit, in dieser Nacht ihre Andacht zu verrichten; hat sich schon durch die Vernehmung der Ortsältesten und Hauswirthen (9 und 10. Bogen) wiederlegt, und wird vom Bisthums-Administrator Muschiczky in seiner Einrede, als unwahr erklärt.

Des Zusammenhanges wegen, werden auch hier die weiteren durch spätere abermahls nothwendig gewesene Vernehmung des Protodiakons Terkula und Etpriester Buncsich (27. bis 30. Bogen) vorgekommenen Anschuldigungen, wieder den Bisthums-Administrator Muschiczky, welche demselben mittels der Beylage *r.* vom 10. Jänner d. J. Nro. 48. im Auszuge zur Beantwortung zugestellt wurden, und worüber die *sub s.* anruhende Einrede detto 23-ten Jänner d. J. erfolgte — beleuchtet.

Der erste dieser Anschuldigungs-Punkte, dass Bisthums-Administrator Muschitzky, dem beim Stallbau auf der Arbeit gewesenen Gränzer Jo van Skorupan einen Hieb über den Rücken versetzt habe, ist durch die Vernehmung dieses Gränzers (30-ten und 31-ten Bogen) bestätigt; durch den Bisthums Administrator Muschitzky aber, in seiner diesfälligen Beantwortung, als unwahr in Abrede gestellt worden.

Über den zweiten Punkt — dass Muschiczky den Leskovaezer Pfarrer Nikolaus Klarich, dessen Anzug ihm missfiel, in einer öffentlichen Konsistorial-Sitzung das Halstuch vom Halse gerissen, und solches hat zerschneiden wollen; — ist der besagte Pfarrer Klarich (31. Bogen) vernommen, und hat diese Angabe bestätigt; die nemliche Angabe bestätigte auch der zur Zeugnenschaft geforderte Pfarrer Sava Illich, in seiner (32. Bogen) zu Protokoll abgegebenen Aussage. Der H. Administrator Muschiczky in seiner oben *sub s.* angeschlossenen Aeusserung, sucht diese Thatsache lakonisch, jedoch nicht untreffend zu entschuldigen; läugnet aber solche nicht.

Die dritte Anschuldigung, dass Muschitzky dem Kaplan Jeremija Gergich eine Klagschrift selbst aufgesetzt hätte, um sich beim Konsistorium zu beschweren, dass er durch den Archimandriten Rajacsich, Erzpriester Buncsich und Protodiakon Terkulja gehindert wird, seine persönliche Aufwartung bei dem H. Bisthums-Administrator Muschiczky zu machen — hat sich durch

Vernehmung des besagten Kaplans (28. 29. Bogen) bewährt. Auch ist ein abgerissenes Bruchstück dieses, von Muschiczky eigenhändig geschriebenen Konzeptes, der vom Archimandriten Rajacsich unterlegten Beantwortung vom 4. Jänner d. J. wovon im Verfolg dieses Berichtes noch die Rede sein wird, als Anlage *sub C* beygeschlossen worden.

Merkwürdig in ihrer Art, ist die darüber vom Bisthums Administrator Muschiczky, über diesen Punkt abgegebene persiflierende Aeusserung.

Die übrigen vom Protodiakon Terkulja gegen Muschiczky vorgebrachten Beschuldigungen, dass Muschiczky Teophan Milankovich und Gränzer Thodor Schumonia zu bereuen, und anzustiften gesucht hatte, gegen ihn Terkulja ein falsches Zeugniß vor der Kommission abzugeben, hat sich durch Vernehmung des besagten Milankovich und Schumonia (31. Bogen) als unwahr erwiesen.

Die bereits oftmahl erwähnte *sub g* angeschlossenen Vertheidigungsschrift samt den nachgelagten oben beygelegten Zuschriften *h.* und *i.* des Bisthums-Administrator Muschiczky, in welcher derselbe den Archimandriten Rajacsich als seinen Gegner und Ankläger unter Anführung mehreren Daten beschuldigt, und die auf diese Anschuldigungen vom Rajacsich abgeforderte Aeusserung, erheischen noch einige Vernehmungen, um soviel möglich, sich von der Aechtheit ihrer Angaben zu überzeugen. Das darüber Erhobene wird hier zur hohen Einsicht beygerückt.

Der Bisthums-Administrator Abt Muschiczky beschuldigt den Archimandriten Rajacsich, als seinen vermeintlichen geheimen Ankläger, ausser mehreren minder wichtigen Punkten: dass Rajacsich schon früher, eine Denunciation gegen ihn, an den H. Erzbischofen und Metropoliten zu Karlowitz unterlegt habe, wofür er strenge verwiesen worden wäre; welche Angabe jedoch der Archimandrit Rajacsich in seiner *sub t* hier beyliegenden Aeusserung, unter Beybringung eines — auf Befehl Sr. E. des Metropoliten, durch dessen Proto-Syngel an ihn erlassenen Briefes, wiederlegt. Hierüber dürften demnach Sn. E. der H. Erzbischof, die beste Auskunft zu geben im Stande seyn.

Ferners legt der Bisthums-Administrator Muschiczky zu seiner Vertheidigungsschrift, eine von dem Archimandriten Rajacsich eigenhändig verfasste Klagschrift bey, welche — aus Anlass der Ernennung des Kaplans und Vize Erzpriesters

Johann v. Budisavljevich zum wirklichen Pfarrer, die übrigen älteren und durch Budisavljevich übergangenen Kapläne des Korbawier Erzpriesterthums, und vorsonderlich die beiden Kapläne Kossanovich, hohen Orts hätten einreichen sollen, welches aber nicht gechehen seye. Muschiczky beschuldigt aus dieser Ursache den Rajacsich, der Aufwieglung, welche jedoeh Lezterer in seiner Aeusserung läugnet, dennoch aber des ihm vorgewiesenen Konzept, als seine Schrift erkennet, mit dem Vorgeben, dass durch die Beförderung des Budisavljevich zum Pfarrer, den übrigen sonst verdienten älteren Kameraden, und besonders dem Kossanovich ein Unrecht geschehen seye, wodurch er — theils aus Mitleiden über das, den beiden Kaplänen Kossanovich, Vater und Sohn, geschehene Unrecht, und theils auf inständiges Flehen des in Karlstadt befindlichen Basil zweiten Sohnes des alten Kossanovich sich bewogen fand, diese Schrift für die beiden Kossanovich, nicht aber für die Korbavier Kapläne zu verfassen, damit selbe ihr Recht höheren Orts suchen können.

Die *sub u* hier anruhende schriftliche-Erklärung, der im Range — (vor dem zum Pfarrer beförderten Johan v. Budisavljevich) älteren Korbavier Kapläne, bestätigt auch die diessfällige Angabe des Archimandriten Rajacsich.

Der Bisthums Administrator Muschiczky beschuldigt ferner den Rajacsich, dass er ein anderes Bittgesuch an Sn. Majestät (wovon eine Abschrift seiner Vertheidigungsschrift *sub E*. beygelegt worden ist) verfasste, in welchem um seine Ernennung zum Bischofen in Plasky gebeten wird; dieses Bittgesuch sollte von mehreren Gränzern verschiedener Rgmtr, in Geheim unterschrieben, und allerhöchsten Orts eingeschickt werden. Die Besorgung dieser Unterschriften soll der Erzpriester Szlavnich über sich genommen, aber nur 3 Gränzer der Kerstinianer Kompagnie dazu bereitwillig gefunden haben, sodann soll dieser Erzpriester das besagte Gesuch durch zwey Kapläne in die Lica geschickt haben, um die weiteren Unterschriften dort zu besorgen. Der H. Gimirjer Archimandrit Rajacsich läugnet in seiner Einrede, dass er einen Einfluss bey Verfassung dieses Bittgesuches genommen habe.

Aus der diessfälligen Vernehmung des Erzpriesters Szlavnich (34. Bogen) zu dessen Sohne der Archimandrit Gewatter ist, geht aber hervor, dass diese Bittschrift auf sein Ansuchen, der dermalige Stabs-Auditor zu Temesvar, — damahls Hpt-

mann Auditor beim Szluiner Regmt — Adam Jovanovich, ohne jeden Einfluss des Abten Rajacsich verfasst habe, welche Szlavnich durch den Kaplan Wuchkovich abschreiben, und durch drey Gränzer der Kerstinianer Kompagnie unterschreiben liess, sodann aber durch den Kaplan Wuchkovich in das Ottoehaner und Likaner Regiment an den Erzpriester Luxaich und Kaufmann Gajo Omchigusz zur Besorgung weiterer Unterschriften abschickte, wo dieses Bittgesuch, vermuthlich weil sich niemand mehr hiezu verstehen wollte — liegen blieb. Diese Angabe bestätigt die beiden (35. 36. Bogen) vernommenen Geistlichen, Kaplan Gabriel Wuchkovich und Diakon Jacob Sivkovich.

Wenn auch der Erzpriester Szlavnich jeden Einfluss des Archimandriten Rajacsich bey Verfassung, und beabsichteter Einsendung dieses Gesuches läugnet, so erscheint diese Angabe dennoch unwahrscheinlich, und um so mehr verdächtig, als diese in Geheim geschmiedeten Umtriebe, und Unterschrift-Werbungen bey gemeinen Gränzern, zu einer Zeit geschah, wo bereits eine Klage wieder den Bisthums-Administrator Muschiczky, Allerhöchsten Orts unterlegt worden war.

Die Anschuldigung des Muschiczky gegen Rajacsich, dass er eine geheime Aufforderung an alle Erzpriester erlassen hätte, womit selbe in einem eigenen Bittgesuche bey Sr. Majestät, um Entfernung des Muschiczky und um Ernennung des Rajacsich zum Bisthums-Verweser einschreiten sollten, läugnet der Rajacsich ebenfalls. Die hier *sub V* zuliogende Erklärung von mehreren Erzpriestern, wiederlegt auch die diessfällige Anschuldigung des Bisthums-Administrators Muschiczky.

Eben so werden die — in den als Nachtrag zu seiner ersten Vertheidigungsschrift unterlegten, *sub h.* und *i.* beygeschlossenen Zuschriften des Bisthums Administrator Muschiczky enthaltenen weiteren Anschuldigungen, nemlich: dass die 7 Ankläger seit der Zeit als sich die Untersuchungs Kommission in Plasky befindet, in das Kloster Gimirje zur Berathschlagung mit Rajacsich heimlich gegangen wären; dass diese 7 Kläger bey dem Erzpriester Buncsich öfters mit Speise und Trank bewirthet würden; — und dass selbst eine eigene Kasse zur Unterstützung der Komplotten bestehe; — von Rajacsich in seiner Einrede sowohl, als vom Erzpriester Buncsich (29. und 30. Bogen) dann von den beiden Klostergeistli-

chen Gerbich und Mamula (welche in ihren Aussagen — 37. und 38. Bogen des Untersuchungs-Protokolls — zugleich eine jämmerliche Beschreibung des Gomirjer Kloster Zustandes, und dessen ökonomischer Verwaltung machen —) — geläugnet. Indessen bleibt die über den letzten Punkt zu Protokoll abgegebene Aussage des Korporalen Damjan Strika und Gemeinen Fusulier Petar Durus (25. und 26. Bogen) immer für Muschitzky's Behauptung vortheilhaft.

Die Anwesenheit der 2 Kläger Feldwebel Radoss Kraguliacz und Korporal Stevan Skorupan eines Abend in dem Hause des Erzpriester Buncsich, zu der Zeit als Archimandrit Rajacsich (während der Anwesenheit der Untersuchungskommission zu Plasky) dort war — wird vom Rajacsich nicht geläugnet, aber ihren Erscheinen eine andere Absicht unlerlegt.

Dagegen behauptet der H. Gomirjer Archimandrit Rajacsich in seiner oben sub t. alle girten Aeusserung, dass der Bisth.-Administrator Muschiczky schon mit Verdacht gegen ihn erfüllt, die hiesige Bisthums-Administration angetreten habe, und unter einer verlarvten Freundschaft stets Mittel und Wege gesucht habe, ihm zu schaden und ihn bei Sr. Ex. dem H. Metropolit zu verschwärzen. Zum Beweis dieser Angabe, legt er ein Fragment eines verrissenen eigenhändigen Aufsatzes des Administrators Muschiesky — welchen er im Namen des Kaplans Eremia Gergich, um sich über den Archimandriten Rajacsich, Erzpriester Buncsich und Protodiakon Terkulja beim Konsistorium zu beschweren — verfasst hatte, seiner obberührten Aeusserung bey. Aus gleicher Absicht werden dieser Aeusserung die Anlagen *D.* und *E.* beygelegt, um zu beweisen, dass Muschiczky, ihn bey Sr. E. dem Metropolit wahrheitswürdig verklagte. Mittels diesen Beylagen *D.* und *E.* so wie mit der weiteren sub *F.* will Rajacsich zugleich den Beweis liefern, dass Muschiczky, (wie er sich ausdrückt) der allerhöchsten Macht zu wiederlaufende und demokratische Grundsätze unter dem Klerus zu verbreiten suche; welche allerdings, so wie die vom Rajacsich seiner obigen Vertheidigungsschrift beygelegten 15 St. Original Briefe, wovon einige unbedeutende Einladungen, andere aber — besonders Nro 8. 9. und 10.: meistens mystischen Inhaltes sind, — manches zu denken geben.

Als Gegenstück zu Muschiczky's Beschuldi-

gung gegen Rajacsich, Buncsich und Terkulja, führt Rajacsich in seiner Vertheidigung an, dass gerade Muschiczky derjenige seye, welcher durch allerley Machinationen, durch Bestechungen und tägliche Schmaussereyen, seine Parthey zu vergrößern, und für seine Behauptungen und Anschuldigungen, Zeugen zu werben sucht. Auch behauptet Rajacsich, dass nicht durch ihn oder einen anderen Konsistorial-Beysitzer, sondern durch den, beim Bisthums-Administrator Muschiczky im Hause befindlichen Klerikal-Lehrer Michaelovich, der das volle Zutrauen des Muschiczky genießt, und zugleich solehes missbraucht, — die im Konsistorium verhandelten Gegenstände, sogleich zur öffentlichen Kenntniss gebracht würden; die diessfalls vom Rajacsich angeführten Zeugen, Erzpriester Meangya und Vize-Erzpriester Csuehko vich, sind zu Protokoll (36. Bogen) vernommen, und habe diese Angabe bestätigt.

Aus allem vorstehenden wolle die gnädigste Uiberzeugung genommen werden, dass in dieser Diözes vorzüglich in dem Orte Plasky, und dem ganzen Klerus, eine beunruhigende, durch allerhand gegenseitige Machinationen in geheimer Gährung unterhaltene Spaltung besteht, welche nach unserer unvorgreiflichen Meynung, nur durch definitive Besetzung des Bisthums, — da diese Würde, die Grund-Ursache des Streites zu seyn scheint — und Entfernung der Ruhestörer, vollkommen gehoben werden kann.

Zum Schlusse werden allhier die Konduit-Listen und Straf-Extrakte jener gegen Muschiczky zuerst aufgetretener 7 Kläger, auf ausdrückliches Verlangen desselben, *sub x* gehorsammst beygelegt.

Karlstadt am 9 Februar 1827.

B r. W e y d e r m. p.
Generl. Maj.

S z t a n k o v i c s m. p.
Abt zu Orahovicza, als
Erzbischöflicher Delegierter.
(Продужиће се).

ЛИСТАК.

В е с т и.

Архијерејска служба. Први дан Божића одслужио је у саборној цркви архијерејску службу Високопреосвећени Г. Епископ темишварски др. Георгије Летић, а поздрав Његове Светости про-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

читао је високопречасни Г. архимандрит прозе-
www.sorp.org богословије Иларион Зеремски.

Пред св. литургију предстало је месно свештенство оба реда Његовој Светости, те је у место његово поздравио арх. Зеремски Његовој Светости празник, нашто се Његова Светост захвалила.

Уредник : **Димитрије Руварац**, протојереј.

Позив на претплату.

Од 1. Јануара 1907. ступа „Српски сион“ у име Божје у XVII. годину.

За ових XVI година свога излагања имао је „Српски сион“, а особито овамо од 1903. године да издржи многе нападаје, међу којима је било и таквих, који су били уперени и смерали на његово уништење.

Ну, хвала Богу и власнику његовом, Његовој Светости Преузвишеном Господину српском Патријарху Георгију, и Високопреосвећеној Господи Господи Епископима — св. Архијерејском Синоду —, „Српски сион“ не само да је остао у животу, него је проглашен за званичан лист православног српског Архијерејског Синода Митрополије карловачке за духовне, црквене и јерархијске ствари, ког имају сва парохијска звања и манастирске управе држати.

„Српски сион“ од нове године доноси ће све важније одлуке и наредбе пречасних конзисторија, а особито од начелне важности у целини, даље уз одликовања и рукоположења и све промене и смртне случајеве у свештенству у епархијама, те према одлуци св. Архијерејског Синода од 15. (28.) Маја ове године, наведеној у 16. бр. учтиво умољавамо и позивамо сва пречасна парохијска звања и управе манастирске, да се изволе претплатити на „Српски сион“.

Поједно их умољавамо, да изволе тачно назначити, под каквом ће се адресом лист шиљати и где је последња пошта.

По жељи многих претплатника а и по показаној потреби, „Српски сион“ излази ће од 1. Јануара 1907. год. сваке недеље једанпут на досадашњем формату, а са досадашњом ценом, т. ј. за Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину по 8 Круна, за Србију и Црну гору по 10 Круна.

Ко жели имати потпуне бројеве за 1903., 1904., 1905. и 1906. годину, може их добити по 8 Кр. годину.

Пештоване дужнике и за ову 1906. годину и за прошле године учтиво умољавамо, да нам изволе дужну претплату намирити, те да не праве ни себи ни нама излишног трошка.

У Карловцима у почетку Децембра 1906.

Уредништво и Администрација
„СРПСКОГ СИОНА“.

Књижевни огласи.

Црквени сликар (иконограф-живописац) и *портретиста*

БРАНКО А. КУЗМАНОВИЋ

у Земуну

бесплатно израђује предрачунае и трошковнике за целокупно унутрашње оправке цркава, а за нове и нацрте.

На захтев црквених опћина, шаље сведоцбе о довршеним радовима по црквама од појединих опћина где је радио, као и од цес. и кр. Жени Дирекције за израђене државно војничке капеле.

Првог Јануара 1907. године ступа у двадесету годину

„НОВИ ВАСПИТАЧ“

Орган са педагошку књижевност.

Овај лист најстрожије се свагда држао и држећи се начела објективности, расправљајући педагошка питања, која се односе на народну основну школу и учитељство. А та објективност му је и допринела многе препоруке од српских и хрватских листова, без разлике струке и политичког правца чији број износи око 20.

Уз то је „Н. В.“ одликован и препоруком вис. кр. зем. владе у Загребу.

Лист излази један пут месечно у свескама од два табака са два додатка. Годишња му је цена 6 круна, коју претплату ваља слати на адресу потписаног власника.

Беловар (Хрватска) Децембра 1906.

М. Нешковић

кр жуп. школ надзорник.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ишла је нова књига из штампе:

“ВЕЛИКИ ТИПИК“

који се може добити само код издавача Српске Манастирске Штамарије по 4 круне од брошираног примерка. Укорићен 5.— К Српска Манастирска Штамарија.

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА

ЗА УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА

САСТАВИО

Александар Живановић.

Цена је књизи К 1-20 — Обраћамо пажњу г.г. православним катихетама на ову школ. књигу која је прописана као школски учебник на средњим школама.

Српска Манастирска Штамарија.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ад К. 1333/1130 ех 1906.

101 1—3

Е Д И Т К.

На бракоразводну молбу Боривоја Јовковића из Острова, против супруге му Софије, сада непозната боравишта, овим се речена Софија позива, да у року од 90 дана рачунајући од дана првог уврштења овог едикта овој конзисторији или сама лично предстане или место пребивања свога пријави, јер ће се иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње наставити и довршити.

Из седнице архид. Конзисторије, у Карловцима 10. (23.) октобра 1906. држане

Председништво.

Ад бр. К. 904./641. ех 1906.

102 1—2

С Т Е Ч А Ј

На упражњено место цркв. општинског ђакона у *Вел. Кикинди* са којим местом је своп-

чана годишња плаћа од 800 круна и уживање једне сесије 30 јутара à 1600 □ хвати и 5 ланаца т. зв. иберландске земље à 2000 □ хвати, на које земље је дужан уживалац порезу, еквивалент, доимарину и све остале јавне терете плаћати, дочим откуп за 5 ланаца иберландске земље плаћа цркв. општина.

Компетенти имају прописно инструисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 7. (20.) јануара 1907. године

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темшвару 14. (27.) новембра 1906.

Председништво.

Број 1053 К. з. 756. ех 1906.

103 1—2

С Т Е Ч А Ј.

Исписује се на мјесто пароха у *Чечавцу* са плаћом V. разреда, а роком до укључиво 15 (28.) јануара 1907.

Молитељи имају своје прописно обложене молбе надлежним путем до стављенога рока потписаној конзисторији поднијети.

Из сједнице прав. ери. епарх. конзисторије у Пакрацу, 23 новембра (6 децембра) 1906 г. држане.

Председништво.

Број 1105 и 1108 К. з. 762. ех 1906

104 1—2

С Т Е Ч А Ј.

Исписује се на мјесто пароха у *Меланима*, са плаћом V. разреда, а роком до укључиво 15. (28.) јануара 1907.

Молитељи имају своје прописно обложене молбе надлежним путем до стављенога рока потписаној конзисторији поднијети.

Из сједнице прав. ери. епархијске конзисторије у Пакрацу, 23 новембра (6 децембра) 1906. г. држане.

Председништво.

„Српски Сион“ излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље, на годину 10 круна. Поједини бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остала рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филири од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не пријавују. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штамарије у Ср. Карловцима. 17. 1907.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

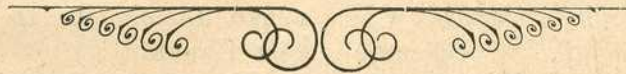
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

САВРЕМЕНИ ЧЛАНЦИ

I.

ОД

Д. Р.

У Срем. Карловцима Српска Манастирска Штампарија 1906.

ДР. АНТАЛУ КАЛМАРУ.

Да би јубиларни број „Заставин“, поред оних силних анонса — међу којима има и чивутских, а овамо се телали „Свој своме“, па и позив на исељавање у Америку — које покупи десна финансијска рука вршачки Коста Лера, изгледао што шаренији, а у ствари да се слави уз Милетића и „вожд“; написао је и један попа — р—т, који из пике смерности не хтеде са својим часним именом изићи на среду, а не из бојазни и срамоте, чланак под насловом: „Кобац позоба семе. — Орао кличке“, у ком хтеде појка изнети радикалији утијске своје са сабора од 1885., које је утијске он понео и сачувао из тога времена.

Писац није изишао са именом, али се и без тога зна чији је „нећак“ и где је одрастао, и нема сумње да га је морао написати „после подне“. А какав је он у то време, то знају његови другови и парохјани.

Исти је појка бис у то време богословац-омладинац, те редовно ишао с друговима на сабор.

Од каквог је јаког калибра исти појка, може се видети и из тога, што он овамо рече, како се „о моћ народну, о ту чврсту стену, скршила моћ једнога силника — Германа —“; „рад је намет патријарха наишао на буру у српском народу. Све што је било родољубивије и свесније, „све што српским духом дише“, сав овострани српски народ са млађом генерацијом своје интелегенције, прима од свог силовитог великодостојника бачену — рукавицу“, а одмах затим: „Она снажна, народна Милетићева странка, од које постаде данашња наша велика српска радикална странка (да л' попе поцрвени, кад ово нависа!), спаде на врло мален број народних заступника у сабору. Ако се не варам (те још како попе!), једва да

их је било 4—5, ама све „јунака бирањих“.

Е попе, кад си забораван, или што би рекао „вожд“, да нису под његовим туторством један од „проневаљањене наше интелегенције“, ево чуј и ти, а и твоја братија, какво је стање било 1885.

А ово што следује, износимо из заборава на видело и за љубав данашњег нашег млађег нараштаја, који не зна за стање 1885., те сазнавши га, нека пресуду изрече: какво име заслужује и поменути поп „Заставин“, а и само њено уредништво, које се не стиди извртати историчну истину за љубав „вождову“.

Та Милетић је из дна душе мрзео лаж, и сад се усуђују они, који живе од лажи и извртања, представљати као његови последователи. Ваистину дрскост велика!

Дакле чујте.

Кад је администратор Герман Анђелић био именован за патријарха, посланици чланови народне странке, скупише се 7. Јануара 1882. на договор, шта да се ради, и под председништвом др. Михаила Полита гласаше њих 20 посланика за полагање мандата, а 22 за неполагање.

Међу онима, који беху за полагање, били су: др. Св. Милетић, др. М. Полит, Васа Ђурђевић, Миса Димитријевић, Каменко Јовановић, др. Илија Вучетић, Милош Папић.

Из овог се јасно види, да потоњи — данашњи „Браников-ци“ беху у најозбиљније доба уз Милетића.

Од тога доба па све до сабора 1885. на угарском и хрварском сабору бранише мушки народна права у погледу слободног избора патријарха Васа Ђурђевић и др. Ника Максимовић, први на хрватском и угарском сабору, а други на угарском.

А тако је исто и у „Застави“ за то време не само под уредништвом Милети-

Кевим, него и Милана Ђорђевића, Мише Димитријевића и Тоше Бекића чињено.

У том су добу изишли и наши чланци — за време уредништва Тоше Бекића —

„О постављању Германа за администратора и именовању за патријарха“ у 16. 17. и 18. бр. за 1884. и други у тој години. А тако исто у 1885. и 1886. за време уредништва Јаше Томића изишло је неколико наших чланака против Германа.

Нека је напоменуто овде и ово.

У „Истоку“ за 1880. изишли су наши чланци: „Администратор Герман и црквени канони“, који су отштампани и у књижици.

Први је чланак из „Истока“ отштампан био и у „Застави“, а остало Милетић није смео да штампа. Тако није смео да штампа ни оне поменуће наше чланке, што их је после Бекић штампао.

После затвора, постао је Милетић бојажљив и јако се бојао.

Од 1882. до 1885. није био сазиван наш сабор.

Кад се дозвољало, да ће се те године одржати сабор, одржана су три народна збора, и то: у Загребу, на ком је учествовао и др. Ђ. Красојевић и солидаран био са донесеним одлукама, у Сомбору и у Руми.

На сва та три народна збора донесене су одлуке, да се очува и прошири народно-црквена аутономија, да се протестира против именовања Германова и да се с њиме не мири.

На основу тих програма, поставила је народна странка заједничке кандидате, који су били и изабрани, и тако су изабрани скори сви народњачки кандидати сем 2—3 Германовца.

Треба знати, да се као Германов кандидат у жабаљском срезу кандидовао данашњи радикални прота, а тада поп-Милош Папић против прота Јована Бороте народњачког кандидата, но сретно је пропао.

И тако, из овог се види, да интелигенција и сарадници Милетићеви, нису ни 1885. изневерили програм народне странке-Милетићеве —, ал га је те године изневерио данашња радикалска челенка прота Милош Папић, који у јубиларном броју описа избор Милетићев 1881., а прећута

потоњи кукавичлук шајкашки, који после тога све до прошле године бираше владине кандидате, а и лане не би га изабрали, да се хтело.

Да су се Шајкаши и после болести Милетићеве, држали чврсто Милетићевих начела; могли би се и они, а и други их хвалити и узносити као земљаке Милетићеве, овако: једну мање о њиховој свести!

Наука је Христова почела напредовати и ширити се онда, кад Њега није било на земљи, а ширише је Његови Апостоли. Где беше та „нова омладина“, — Томић и Нанчић — да одржи ил поврати дух Милетићев!

На сабору је 1885. донесена аklamацијом адреса, у којој се изјавило не само жаљење што је именован Герман, него и то, како народни сабор под њиме није у стању по цркву и народ успешно делати, те је Њ. В. умољено да благоизволи наредити, да се закони и освештани Њ. В. уредбе најтачније извршују, те да се именовањем митрополита-патријарха суспендовано право српског народа на слободан избор митр. патр. успостави.

Ову је адресу усвојио и румски посланик Јаша Томић и не само да ју је просто одобрио и усвојио, него за њу рече у 165. бр. „Заставе“ 1885. у V. чланку „Сабор у negliжеу и фраку“ ово: „Нема ни једног саборског посланика, који не порасте макар са по прста, кад је реч о саборској адреси. Има и рашта!“

Из реченог се дакле са свим јасно види, да је до 1885. народна странка — Милетићева — била сложна и држала се оних начела, којих се држао и Милетић и да је просто неистина, што се у „Застави“ народу радикалском сваки час телали, како су Милетићева ученици изневерили Милетићева начела, те се вршачке социјалистичке перјанице Томић и Нанчић подухватише, да продуже Милетићев рад и правац.

Таман момци за деверство! Као да је српском свету врана попила мозак, те заборадио да је Милетић био највећи противник социјалиста, због чега је „вожда“ и изјурio из седнице.

Кад је после аklamацијом усвојене адресе 1885. у V. седници од 20. Септ.

Мипа Димитријевић у име 15-рице поднео прешан предлог: „Сабор стојећи на становишту израженом у адреси поднесеној Њ. В., а с друге стране осећајући живу потребу, да своје послове око уређења и консолидовања нар. црк. автономije, неодложно предузме — приступа своме законном раду уз ограду против тога, да се могу отуд извлачити икакви закључци на признање у адреси наглашеног данашњег фактичног стања“, те кад је Томић видео, да је огромна већина за тај предлог, тада је он предлагао, да се не ради ништа док не стигне одговор на адресу.

После Томића је одмах говорио Паја Јовановић Србобранац, који је такође био за то, да се не ради ништа док не стигне одговор на адресу.

Паја је у том свом говору — који баш није онако виспрем био, као што га „Заставин“ попа преставља — рекао и ово: — — Свему нар. цркв. апарату нашег народа укочени су точкови, а кривац свему том јесте Герман и његови заштитници у мађарском министарству, који се с нашим најдрагоценијим светињама титрају. Ми имадемо њиву — то је наша автономја на којој хоћемо да оремо. Закључци наши то би било сјеме, које би имало плодом за добробит нашег народа уродити, ал је ту кобац који то сјеме граби и неда му никнути — тај је кобац Герман Анђелић“. (Председник опомиње говорника, да се у будуће не служи таким изразима.)

Из овог се види, да је „Заставин“ попа истину рекао, да је Паја Јовановић назвао Германа копцем. Као што данас сваки ијоле интелегентнији Србин мора знати, да је усподоба Пајина била абсурдна, јер тек кобац не једе семе; како су се њој и тадашњи посланици смејали, и како је Паја имао обичај да је чешће тим именов Германа називао, то су га посланици прозвали Кобчевић. А како је доцније дошао и до имена Динарчић, и то се зна, т. ј. ми старији, а данашња — управо „Заставина“ — омладина не зна.

Јесте, ово је истина! Ал неистина је што рече „Заставин“ попа: „Другом приликом (а прво је навео говор Томићев посланика румског, ком ваљда из скром-

ности не хтеде и име навести, те тако верни и не знају, да је Томић тај румски посланик, кога попа назва „младим, одушевљеним и неустрашимим борцем за народно право, па полаже свој мандат и својим меким гласом, бираним речима пуним одушевљена заноса, здравим мислима и разложима у лепом, дугом и језгровитом говору образложи свој поступак.“) Паја Јовановић-Србобранац говори, а све сина жешћу за жешћом. Наједаред у највећем узбуђењу окрете се председничком месту, где је седео намет-патријарх, те брате, рече јасно и разговетно: Ви нисте патријарх, ви сте комесар у мантији, па одма додаде: ми посејемо семе, ал ви сте кобац, који позобље то семе.“ И застаде Паја, чисто да одане од тешке жестине. За часак настаде у сабору тајац, у том устаје намет-патријарх. Усправи се, колико је год пусто висок био, очима љуто пресеца Пају, издиже руку и заусти нешто да каже, али се у то подиже бурн у саборници. Речи му се изгубише у галами, он затвори седницу и потеже к вратима. Но не лези враже! Паја полети за њим и би на доглед толикоме свету дошло до великог скандала да Пају другови не за држаше.“

Неистина овог причања попе „Заставина“ потврђује се овим непобитним чињеницама: Паја је Јовановић у V. сед. 20. Септ. 1885. говорио одмах иза Томића — дакле не другом приликом.

Оно Пајино о копцу, није Пајо изговорио окренувши се Герману, пошто је Герман 1885. само отворио сабор, а затим и у осталим седницама није он ни председавао, нити присутан био, него је председавао потпредседник др. Илија Вучетић, који га је као такав и опоменуо, да се не служи онаким изразима.

А што је главно, није Пајо „полетио“ на Германа том приликом т. ј. 20. Септ. 1885. него је то било идуће 1886. и то овако.

У III. седници 27. октобра 1886. председавао је Герман.

Кад је дошло до сукоба између Германа и већине саборске, која хтеде — њих 51 — да се прочита њихова резолуција, што Герман не хтеде допустити, за-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

хтевајући да се иста њему прво уручи — што је сасвим умесно било, — те кад перовођа др. Богдан Медаковић, као саборски перовођа започе да је чита, председник рече: „Не дозвољавам. Одузимам вам реч. (Гласови: То је самовоља. Председник позива на мир — али узалуд, вика са свих страна). Прекидам и закључујем седницу.

За тим председник патријарах пође из дворане.

Павле Јовановић (изишав пред патријарха): Да имате мрве родољубља, не би сте седели овде!

Патријарах: Д’ље! Н’траг!“

На тај узвик Германов, мој ти се Пајо повуче, јер би осетио Германов жезао.

У осталом Пајо није био никакав јунак, што показује и његов придев „ћушнути“, који такође има своју историју, што данашњој радикалној омладини није такође познато.

Нису дакле „Заставин“ попе другови задржали Пају, јер је Пајо „цурукнуо“ кад је видео разјарена Германа са жезлом у руци, него су другови задржали једног другог господина — данашњег самосталца — који је мало друкчији момак од Паје.

И кад овако стоји ова ствар, зар вас „Заставин“ попо, не беше стид и срам што изврнусте истину и то онда, кад хтедoste да величате Милетића, који је мрзео лаж.

Да пређемо на „перваја“. После говора Пајина, устао је Ђорђе Ђурковић, те се изјаснио против предлога Димитријевића и другова, предлажући да се просто без икакве оградe приступи раду.

Др. Младен Јојкић изјавио се против предлога и да се причека на одговор на адресу. Васа Муачевић за предлог.

Васа Ђурђевић је у подужем говору побијао Томићеве разлоге за нерад, и гласао за предлог.

Др. Б. Медаковић за предлог.

Миша Димитријевић је у подужем говору бранио свој предлог и побијао противне разлоге.

Председник стави на гласање Димитријевићев предлог, кога већина прихвати.

У VI. седници од 21. Септ. прочита се представка Јаше Томића, у којој он

као заступник румског среза са мотивацијом подноси оставку.

Томићевом примеру не следова ни један други посланик, па ни ердевички, који је на румском збору јавно изјавио: 9) тачка закључка: Г. Стево Моловић парох иришки, изјављује, да ће се држати сомборских закључака, и са г. Јашом Томићем раме уз раме ићи, па **макар га то и живота стало.** — Народ с одобравањем кличе му бурно: Живео!“ (Овако је верно наведена ова 9) тачка по 117. бр. „Заставе“ за 1885. чији је уредник у то доба био Томић).

И **таком** попи, који је имао образа поред свог радикализма да се вере по манастирима, молећи настојатеље да га исхране из зиме, не смета ни мало, да држи трогателно-раснаљујуће говоре по Срему на радикалским зборовима, и у њима износи којекакве неистине на самосталце, што чини можда и с тога, што он овамо од 1902. као радикалски штипендиста редовно грицка јерархијски фонд, и ако не би имао право на грицкање.

Како је 1885. на сабору Томић био за то, да се не ради док не стигне одговор на адресу, а већина да се ради; то је дошло до расцепа између њега и Милетићеве — народне странке.

Да данашње поколење, које слабо зна за прошло, а да га сазна, за то се и не интересује, те не знајући га, верује у трабунање радикалско, како су Милетићева начела по његовој болести напустили његови ученици и сарадници, навешћемо разлоге, зашто је већина била за продужење рада.

Миша Димитријевић је у својем завршном говору, за свој и својих другова предлог рекао ово: . . .

„Морам да одговорим на приговоре неких предговорника. Неки од њих мотивују своје становиште против мога предлога, позивом на жељу њихових бирача. Лепо је, што се базирају на жеље и расположеја самога народа. И ја сам то навикао чинити, и како сам скоро у непрестаном додиру са својим бирачима, трудио сам се, да дознам како мисле. Из многог пак општења с њима, нисам могао да поцрпим то уверење, да су ме послали овамо да не радим, нити ико од вас, господо моја, може рећи, да наш народ неће да ми овде радимо. То би по све жалосно било. Јесте, наш народ послао нас је овамо да

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

залечимо отровне ране и повреде наше аутономије, а нарочито ову главну повреду. И ми смо се заиста прво за тим леком обазрели и донели једнодушно прекјучерању адресу. Тим смо учинили своју дужност. И можемо се надати, да ће се наша праведна захтевања испунити. Но сад наступа и друга дужност. Али се каже, да ми, приступајући овој другој својој дужности, бришемо сунђером оно, што смо јуче рекли. Вели се, да нисмо досљедни, јер смо јуче говорили једно а данас говоримо друго. То, господо моја, не стоји, јер ми и данас у овоме моме предлогу стојимо на оном истом становишту, које смо у адреси заузели, и то се у предлогу сасвим јасно и отворено каже, шта више улаже се чак и ограда, да нико не може по нас штетне правне конзеквенције отуда извлачитив. Вели се, да ми имамо жестоког противника у нашој рођеној кући, са којим се не да радити. То и ја врло добро знадем, да имамо жестоког противника, али баш зато, би ли, питам, оправдано било, да ми, који смо поверењем целога народа овамо се стекли, који смо са народним мандатима у руци дошли овамо, који дакле по томе на законитом темељу стојимо, да ми, велимо, сами себи тај законити темељ испод ногу извучено, да се као највиши форум српскога народа одавде разиђемо, и да ово поље, ову нашу кућу том нашем противнику, који за себе мандата народног нема, напустимо. Напротив, патријотска нам дужност налаже, да баш овде останемо. Г. Томић сам признаје, да је адреса светао чин. То је један корак наше победе. А да потпуну победу извојујемо, треба да останемо, те да корак по корак освајамо. А најлакше нам је борити се овде, где ми на законитом темељу стојимо. Јер ова наша аутономија није снахилук једне личности, него је то крвава тековина нашег народа и ми, који смо поверењем нашег народа овамо послани, ми смо господари од те тековине, па зар ми као господари да то народно добро напустимо, и то баш неком другом, но баш нашем противнику за љубав. Но ако ми овде на овоме своме рођеном земљишту останемо, и ту се до последње капи узборимо, онда ћемо заиста у средину самога народа, у крило самих бирача са светлим образом и поносним челом повратити смети. А кад неби ни најнужније послове посвршавати хтели, како би се пред нашим бирачима правдали, који у тешким народно-црквеним невољама баш од овога сабора лека траже. И пред самом владом изгледали би смешни, јер ја не знам с каквим би образом састанак новог сабора журили, кад би нам влада на то одговорити могла: „па ви сте имали сабора, али сами не хтедoste радити.“ — Господо моја! Само на овај начин одговорићемо своме позиву, само на овај начин испунићемо своју велику дужност, и само тако моћићемо жељама и потребама, јадима и невољама нашега народа задовољити. С тога препоручујем нека сл. сабор мој предлог усвоји. (Живио!)“

И кад се ово зна, не може се народној странци пребацити изневерење Милетићевих начела.

Виђења прваци народне Милетићеве странке, који су и за време затвора Милетићева и његове болести водили главну реч у духу Милетићевом, да им вршачке социјалисте подмећу ногу, и хоће да их истисну из седла; закључише да покрену свој лист „Браник“.

У позиву на претплату рокоше за његов програм ово: „Српско коло“, стало је уз већину сабора, за чији је леђи већина, нашег народа. Но пошто оно баш у овом тренутку престаје излазити и не стаје га са браника народних права; то на место његово ступа и излази „Браник“.

„Браник“ не само да заузима место „Срп кола“, него он баш излази и ниче из самога крила српске народне слободоумне странке, јер овај нови лист није приватно, спекулативно подузеће, већ је покренут у намери, да ономе духу и правцу, у коме је радила српска нар. слободоумна странка више од 20 година овамо, јасна и потпуна израза даде, и да се све оне растурене снаге по народу, које се тим радом одушевљавале, и које се данас њиме загревају, око једног огњишта сложеног и родољубивог рада прикупи“.

„Људи, који су данас искупљени око покретања овог подузећа, нису испуштали из својих руку ни традиције срп нар. слободоумне странке. С том нићи у руци, желе они да испреплету и наставе свој даљи рад“.

„Темељ, на коме је почивала срп нар. странка, то је *бечкеречки програм*“. (Бечкеречки је програм дело Милетићеве. Уред).

„Српска нар. слободоумна странка ставила се била у погледу државноправног одношаја земаља уг. круне према другој половини монархије на становиште мађарске странке независности. И ако се њојзи замерало због тога, ми ипак изјављујемо, да стојимо на становишту *потпуне независности Угарске*. — Слободна независна Угарска дакле ни својом унутарњом ни спољашњом политиком не може бити противник народностима, наиме пак српској народности, коју данас Немачка преко

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Аустрије у мрежу своје политике хвата“.

„У погледу питања народносног, заступаћемо мисао о равноправности народности и радићемо на томе да се ова заиста и оствари, а у тој цели неговаћемо заједницу међу свима народностима Угарске“.

„Погледом на троједну краљевину, заступаћемо свакојако државну заједницу Хрватске и Славоније са Угарском, признавајући првима државно политичну индивидуалност са засебним политичним земљиштем и засебном политичном народношћу. Према овоме бићемо за што ширу аутономију краљевина Хрватске и Славоније“.

„Што се пак посебице српског народа у Хрватској и Славонији тиче, ту ћемо се заузимати за политичну равноправност овога са хрватским народом. Ова равноправност треба да добије свога израза не само на пољу просвете, него и на пољу судства и државне администрације“.

„Уврштењем овог задатка у свој програм, раширујемо и допуњујемо бечкеречки програм срп. нар. слободоумне странке“.

„— — бићемо за то да се и у преколитавским земљама сprovede државно устројство у слободном духу, а на основу начела народности“.

„Далмација, да у заједници са краљевинама Хрватском и Славонијом заузме место у оквиру земаља круне св. Стевана“.

„У погледу дефинитивног уређења државноправног одношаја Босне и Херцеговине заступаћемо право самоопредељења речених земаља. До дефинитивног уређења овога одношаја пак потпомагаћемо све оне тежње, које иду за тим, да се тамошњи одношаји у духу оног народа уредe, нарочито да се аграрно питање, у интересу целокупног становишта реши“.

„Но не само у погледу горњих двеју покрајина, него у погледу осталих источних земаља, руководиће нас начело, које је добило свога израза у девизи: *Исток источним народима*“.

„У опште пак бранићемо и заступаћемо начела уставне слободе и код нас и на страни, у свима државама и међу свима народима. Радићемо за развитак државних установа у демократском духу, и по томе

бићемо за демократско начело децентрализације.“

„Имајући на уму грдне терете, које данас сви народи Европе и у крви и у новцу подједнако носе, борићемо се за олакшице у овоме погледу“.

„Као синови ове земље обратићемо особиту бригу и пажњу на сва унутарња земаљска питања, која засепају у административну и судску организацију, а поглавито на она, која засепају у економну и финансијску страну државне управе.“

„А што се нарочито питања наше срп. нар. цркв. аутономије, тог животног питања српског народа у земљама уг. круне тиче, — стојимо и стајаћемо на становишту привилегија и закона који нам потпуну неокрвљену аутономију гарантују“.

„Нарочито пак, стојећи на становишту сјаборске адресе, тежићемо и заузимаћемо се, да се данашње ванредно стање у нашем народу и у нашој цркви прекине, и да се са чела њеног уклони личност, која не само да није правилним путем дошла на данашње своје место, него која се у свакој прилици показала као најжешћи противник нар. цркв. аутономије, служећи се противу исте свим могућим и јавним и тајним средствима. И осим овога сузбијајемо и сваку другу навалу на нашу аутономију, ма с које стране она долазила.“

„Неговању материјалних интереса и дизању благостања народног, том најмучнијем предуслову сваког душевног напретка, посветићемо особиту бригу.“

Кад сад знате за програм „Бравиков“, а уз то, да су људи око њега водили ону жестоку борбу и од именовања Германа за администратора, па све до покретања „Браника“, и то већином без Милетића, који је по доласку из затвора почео да побољева умом, и да је овај програм донесен много доцније иза „кикиндског програма“ (први је донесен у половини марта 1884. а овај 1. октобра 1885.), и да је у овом програму речено све оно, што се радикали сетили да ставе у свој програм тек по паду Тисином а наступању Кошутовом; онда се види цинизам „вождов“ и његових припадатеља, међу којима има на жалост и доста млађих све-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

штеника, који се усудише и у јубиларном броју бацити каменом на либералну странку, као да је она 1884. издала Милетићева начела, а од њих ни стотинити не зна његова начела нити бечкеречког програма.

А шта тек да кажемо на цинизам младог новосадског пароха поп Тоше Милића (који своје место има захвалити сваком другом пре, него „Заставиним“ протекторима, који су се из петиних жила упели да не буде изабран, и који је и пред нама и усмено и писмено осуђивао њихов рад, а одобравао наше држање), који у одежди над гробом Милетићевим — који је као рекосмо мрзио из све душе лаж — похвали нову омладину, (подразумевајући без сумње Томића и Нанчића, вршчаве, као што и у његовим жилама тече вршачка крв, због чега је без сумње и сам танав.) која је продужила Милетићев рад, кад су га пријатељи изневерили, и која је тај рад доунила према захтевима времена (без сумње је мислио питање хлеба, због ког је 1881. морао „вожд“ да лети из Милетићеве скупштине!).

И не беше веселнику довољно ни то, него још рече и то, како се та омладина (мислио је радикале, јер она омладина од 1884. та је сад већ више остарина) на његова уста заверава, да ће високо држати заставу и да ће служити само користи народа (?!)

Истину да кажемо, нама се окренула соба, кад смо прочитали у 179. бр. „Заставе“ импровизиран говор Милићев, кад већ прота Божа Поповић „не могаше доћи“ да говори и рекли: е ту престаје всјак глагол!

Равно си се млади поп Тошо почео препоручивати за противство, сад само не знамо да ли за новосатско или жабањско. Ако си за прво, прота је још здрав човек, а ако за друго, и ако је прота још здрав човек, већ је други брат идући са последњег збора генералштабског, једном бившем радикалу понудио противство, а још раније показао у правој боји.

У јубиларном броју изнео је „вожд“ све и сва против својих противника, а све у своју славу и корист, само није изнео „народу“: како је и *зашто* је до-

пало њему уређивање Милетићеве „Заставе“, и да ли ју је могао, да је само хтео примити пре њега Тоша Бекић нотабилитетлија, и зашто је одузето било уређивање од Мише Димитријевића.

На та питања наравно да он не ће одговорити, ал на њих би знали други одговорити, а понајбоље г. Бекић, који је недавно као уредник „Заставе“ 1884. у 75. бр. „Народности“, у погледу доласка „нове омладине“ (Томића и Нанчића) рекао — упамтите сви данашњи радикали —: „А кад је настао кикиндски покрет, нарочито кад се осетило, да вел. жупани тадашњег министра — председника Тисе, у потаји и јавно рове и буне против тога покрета (Тиси а особито главном шефу полицаја Јакелфалушиу није се допао кикиндски програм због његове реалности и што би многи и многи велики господин изгубио заслугу, јер се не би могло за Србе рећи да су издајници и сматрати их за фолфрај, над којима се могао сваки истресати. То је и нагнало г. др. С. Касапиновића да суделује при његовом грађењу, јер су Срби панчевци жестоко гоњени били од којекаквих помађарених чивучића. Безазлени Срби дадоше се од славољубивих и себичних лармација навести на танак лед, те сами испунише жељу Тисину. Уред.); онда се на команду тадашњег вел. жупана Ормоша, а по упутству вршачког *таше лопрула* — оца лопова — (др. Милосављевића), те ђакеле (Томић и Нанчић) измиле из свога ништавила и стале клеветатама најниже врсте дражити прости свет против новог правца и његових вођа“.

„Чим су те специје на миг *таша лопрула* измиле у јавности, данашњи „Браниковци“ не да се нису против њих борили, него су се одмах с њима слизали, да се одупру људима новог правца кикиндског“.

„А онај међу њима који је данашњег вођу радикалског и његовог присног друга Нанчића, два пропала ђака, дочекао у Н. Саду раширених руку, пригрлио на своје патрицијске груди и пујдао на нови правац и људе тога праца, обричући им брда и долине — главом тај делија билисте ви г. др. Политу. Ви и ваши новосадски

компанјони у експлоатисању кадавера некадашње Милетићеве странке пригрлисте, мазисте и пусиралисте из све снаге тај елеменат, коме данас довикујете да га је избацио Милетић пре тога из своје екушштине“.

„Један од најмеродавнијих Кикинђана рекао је пред нама четворицама, који смо сви у животу, да су др. Полит и његови новосадски компанјони направили данашње радикале, а шанашње надрисоцијалисте salonfähig“.

„А знате ли, кад је дошло међу вама доиста до борбе?“

„Тек онда, кад су вас та „социјалистичка“ дерлад скроз познала, те видела, да сте ви и ваша странка, како они онда рекоше, једно велико ништа, и да они сада могу и без вас“.

„Онда су они постали радикали, а ви либерали.“

И сад кад знате ово, а да је све ово истина, то знамо и ми а и многи други Срби; онда и опет довикујемо: једну мање! Не размећите се, јер видите од кога и како сте постали радикали.

Једино имамо да исправимо причање г. Бекићево у томе, да „нова омладина“, и ако су се међу собно и називали радикалима, нису то име смели и јавно употребљавати.

Тек је Крунослав Јовић 1891. истакао то име на чело „Застави“. Не знамо, дали они то не смедоше чинити због тога што у 69. бр. „Српског кола“ за 1898. у чланку: „Српска народна слободоумна странка — и „радикали“ Brutus на пронесене гласове, као да код нас постоји нека радикална странка, рече и ово: „— Морамо константовати пре свега, да код нас, у овостраних Срба радикалне странке никад није ни било, а да такве ни данас нема. Наш народ и не зна шта је то радикализам. (Данас зна, јер га и попови томе уче и тумаче — наравно у незнању погрешно, јер и сами не знају шта је он, и да уз и поред њега и њих не би ни било — радикалске програме. Уред)“

„Наш политички положај какав је данас, такав је био увек од 200 год. овамо. Ми смо од вајкада па и данас у том положају, да морамо сву своју снагу уло-

жити за одржање имена српског, народности српске и вере прадедовске. Ми смо од вајкада па и данас у офензиви. У одбрани пак, дакле у негативном правцу — радикализму нема ни места. Дакле већ по нашем политичком положају, радикализам ни логично не би имао смисла. Радикализам иде за преустројством из корена, наш положај пак диктира нам, да очувамо оно што имамо.“

„И није нам то име досад нико натуривао. Називали су нас омладинцима, велико-Србима, милетићевђианерима, која су имена значила толико као велеиздајник, и т. д, али радикалима никад досад“.

„Оштрина је тих израза отупила, зато се наши непријатељи труде, да начине нов крив појам, па да са речи „српски радикалци“ исто тако страше мирољубиве грађане ове земље, као са „омладинцима“.

„Ми према оваковој „доброј и поштевој“ намери, морамо отворено и јасно исповедати, да српско нар. слободоумна странка, — није се претурила ни у опортунитетску „народну странку“, нити пак у „крволочну“ радукалну странку.“

„Под заставом — српске нар. слободоумне странке искупио се данас цео српски народ. Са том заставом ући ће грдна већина посланика у народно црквени конгрес. Под „радикалном заставом није биран ни један, — јер таква застава до сад није ни развијена — под том заставом дакле не ће ни један посланик ни ући“.

И од то доба па све до 1890. није код нас овде било радикала и први је Крунослав Јовић развио радикалну заставу, под којом је те године ушло у сабор 11 рад. посланика, и он је 1891. ставио на чело „Застави“ радикалску фирму. Па кад се зна ко је био Јовић и ко га је послао; онда је јасно, зашто је и по чијем је упуству он то чинио.

И ако вам је мило, да носите тај назив, ви се господо хришћанска зовите „радикалима“.

Данас се многи и млади и стари радикаки размећу, како су они очували и одржали Милетићеву „Заставу“. А где бесте мајчини синови онда, кад не могосте наћи другога уредника него једног светског про-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

бисвета Крунослава Јовића, који Вам беше кум, те Вас прекрсти од целкупне слободоумне странке, радикалском странком и стави тај цимер на чело „Застави“, дочим „Застава“ за време Милетићево не пошаше на челу никаквог обележја.

„Нова се омладина“ размеће како је она прихвативши Милетићев барјак, знала до данас очувати светлу „Заставу“.

Да је и та хвала прост хумбург, доста је да напоменемо само то, да докле је био Милетић при себи, нашло се увек у правом смислу речи одговорних уредника, а од како „Застава“ допаде у руке „нове омладине“, беху њени уредници и ове „познате европско-азијатске величине“: Васса Милутиновић, Андрија Плавшић, Ђорђе Бакаловић, Милан Поповић, Милош Писаревић, Никола Маленчић, Тоша Грујић!

Ко је пак био Крунослав Јовић и његов друг Антун Стражечић, може се видети и из тога, што кад је цукла тиква између њих и радикала, последњи им је довикнуо: „Мислите ви, да сам ја спавао, док сам међу вама био? Варате се! Добро сам ја све мотрио“, услед чега се окуражи Павле Злојутру, да напише у 156. бр. „Заставе“ од 1893. у подлиску чланка: „Је ли био шпијун?“, у ком га оцрта као шпијуна, који је знао вући за нос радикалну странку и у Н. Саду и у Сомбору.

Да се нема „нова омладина“ поносити са својим продужењем правца Милетићевог види се и из тога, што је она тако била немоћна, да све до прошле године није могла ни једног свога човека послати у угарски сабор, а у троједнички до ове године. А што их је и сада послала, има захватити другим приликама, а не свести народној и своме упливу.

И кад је и у томе тако, што се сада хвалити са башахидским и шајкашким изборима. Оне је изборе обавио народ док не дође на површину нова омладина, чија је заслуга ли у томе, да је учинила расцеп и чини га у нашем народу, чиме чини само услугу „трећему“. А зато је и послата.

И млади поп Тоша изрече над гробом Милетићевим, како ће „нова омладина“ и

на даље радити као и досада. На здравље поп Тошо!

* * *

Наши барнум-овци око данашње „Заставе“ телале својим вернима, како су уз прихваћање у своје руке „Заставе“ продужили рад Милетићев и не стиде се представљати Милетића као великог пријатеља Мађара, што им безазлени помађарени Калмар, Бала и Мајер и сродна братија повероваше.

У непознавању прошлости, председник радикалне странке г. др. Ђорђе Красојевић рече у здравици својој, која још не изиђе у целини — не знамо, зашто се „Застава“ плаши или стиди, да наведе све здравице и говоранице и бар угледније учеснике у прослави, као што смо ми радили приликом прославе Његове Светости, или ће опис прославе посебно издати, што ће братија око „Заставе“ лепе паре донети —, како треба изабрати одбор за издавање Милетићевих дела.

Он то рече с тога, што ни он не зна рад Милетићев, јер као што смо једном приликом рекли, велимо и овде: да радикали не смеју изнети у целини рад Милетићев. Прво с тога, што би народ увидео, да они нису продужили рад Милетићев, а друго Милетић би изишао у сасвим другом виду, него што га они представљају.

Милетић није био сталан и конзеквентан политичар, он је из екстрема у екстрем падао.

Радикали су једном већ позивали наш свет на прилагање за издавање Милетићевих дела. Свет се одазвао, и скупљен је новац тобоже дат Милетићу, а у ствари су исплаћене менице — чије и какве, то је друга ствар — на којима су се налазили потписи неких генерала радикалских.

Ако наш свет узбуди и опет лаковеран; поновиће се историја „Братства“.

А да радикали данашњи не смеју штампати Милетићева дела још и с тога, што би обрали бостан код данашњих својих пријатеља, које варају, навешћемо овде само три навода, који показују: ко је био Милетић и какав је био пријатељ Мађара. У 1. бр. „Заставе“ за 1871. Милетић као

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.diglib.rs

уредник написао је чланак: „Савез Славена и Романа напрема Мађара“, под мотом: „Један за све — сви за једнога“ на ново лето 1871., у ком рече и ово: „— — Ми одбацујемо теорију „једне политичке народности“ у једној држави, јер практика исте у Угарској води „помађарењу остали племена“.

„Мађари немају право, да се њина народност на даље шири и политички групује, него докле она генетично компактно допире.“

„Држава и земља није „мађарска“ него „угарска“. Круна је такође „угарска“ и владатељ је „мађарски краљ“ Мађарима, осталим племенима и народима краљ, кнез или војвода по имену племена, који се тиче.“

„Ми хоћемо дакле: српску војводину у Угарској онакву какву је конгрес од 1861. означао, или какву нов конгрес према околностима, које се услед пруско-француског рата за нас најбоље окрећу за правичну нађе, и политичну свезу војводине са троједном краљевином“.

„Мађари све више и више показују, да не ће братинске свезе са другим народима него да хоће да господаре, и политичним их хелотима — робљем своје народности начине“.

„Крајње је дакле време, да се остале народности сложе на заједничку политичку акцију. Клип с клином“.

„— — а међутим да се идеја ова публицистично и друштвено свестрано претресе, и грађа спреми за: Савез Славена и Романа, напрема Мађара“.

Да Милетић није био противник српске војводине, као што барнумовци телале показује и I. тачка бечкеречког програма, ког је донео Милетић, у којој се вели: да се срп. посланици на уг. сабору имају својски заузети, како би се закључци срп. нар. сабора од 1861. пред уг. сабор на дневни ред ставили и претресли, — а исти је донео ново уређење војводине.

О савезу Мађара са балканским народима, рекао је Милетић у 22. бр. „Заставе“ за 1871. и ово: „— — С таким народом савеза бити не може. Далеко им лепа кућа од источних народа. Да нас Бог сачува да ми с њима намећемо савез са нашом

браћом преко.“ „Савез с Мађарима, то је гола фраза, у којој ни трунка истине нема. Не мојмо ни противнике варати, тим мање, што они добро знају, како стоје са источним народима. „Ми“, нема у Мађара оног смисла, који би му ми дати ради. „Ми“ у Угарској — то су „Мађари“. Мађарска влада и слобода, Мађари и равноправност, — то је *contradictio in adjecto*, то је као око и песница, као ватра и вода“.

Навешћемо још Милетићево мишљење о федерацији у Угарској.

Он је написао три чланка о њојзи у „Застави“ за 1871. бр. 27. 28. и 31., у којим рече и ово: »— — Немађарски народи у Угарској изиђоше мађарском народу од г. 1860. са поверењем на сусрет.“

„Они поред свега намигивања немачко-аустријске владе не само да не отештаваше Мађарима положај и борбу противу Беча, него их већином у тој борби потпомагаше.“

Милетић наведе и разлоге за такво држање.

Наши „Заставаши“ и њихови нови пријатељи — наравно од рода Аврамова — телале на основу овог мишљења Милетићевог, како је он био пријатељ Мађара 1860.

Ал не наведоше, шта је и како је мислио Милетић, кад је видео, да су се преварили у свом очекивању и надању народности, ил као што рече: „ни у Турској није тако“.

И кад они и то не наведоше, навешћемо то ми.

Пошто је навео, како је у Угарској централизација у законодавству и управи за очевидно чување, подкрепљење и ширење мађарског елемента, мађарског народа, мађ. народности, мађ. просвете и културе, рече: „томе молоху мора да се жртвује интерес толики милијона немађарских народа, интерес праве слободе — —. Ту жртву ми принети нисмо дужни, и нећемо да је принесемо.“

„Ми дакле хоћемо општинску автономiju, хоћемо државну федерацију у Угарској — — федерацију која се оснива на једнаком праву свију народа, и од тих народа насељени области у Угарској.“

„Хоћемо другим речима децентрализацију, аутономију не само административну, него и законодавну. — Хоћемо федерацију Угарске, или Мађарске, Словенске и Ердеља, и конфедерацију са троједном краљевином и Војводином.“

Исповедате ли Ви г. г. радикалска ова начела данас, која су новијег датума од оних, кад је и Милетић био одушевљен за Мађаре.

Ви се данас одричете српске војводине и бацате анатему на оне, који за њу радише, а поред свега тога имате образа, да се хвалите како сте Милетићеви последници, и наводите ми пљење Милетићево од 1860., а прећуткујете ово од 1871. и запенушите се говорећи о савезу између Мађара и источних народа.

* * *

Из реченог се јасно види да су наши радикали прости политични швиндлери, јер овај наш назви радикализам, то је најординарнији хумбуг, кукавичлук, заваривање, трговање, и има ли још где радикала да се баве искључиво црквеним стварима, створец од политичних пустолова, који не могавши нигде просперирати, нађоше подесна земљишта у Н. Саду, те да би до цељи и хлеба дошли, почеше народу причати како су они Милетићеви последоватељи и продужиоци његова рада, дочим су они одавна обесили о клин његова начела и супрот

њима раде, а Мађаре заваривају, како је Милетић био велики пријатељ Мађара.

Неистина је и једно и друго!

Ко је слеп и неваљао, нек им верује и нек се за њима поводи.

Поштен човек и Србин не може с њима и за њима ићи, него или слеп код очију или незналица, а од интелигенције само онај који је рачуница.

Да то увиђају и многи радикали, доказ је то, што на прославу не дође од бољих скоро нико. Та кад ни сам прота Божа и др. Никола Ђурђевић не дођоше да држе објављене говоре, па ни карловачки војвода; онда је и то доказ да се почиње ведрити.

А да се дуго не чека на тај час, сваки би члан ијоле интелигентнији нашег друштва требао да помисли на наш бедни народ, који се вара и силом тера да пропадне, па да на његово место дође Немац или Чивутин, уместо да га обавештава да престане једном од лудог живота. Немац купује земљу, а Србин политизира!

Интелигенција наша пак која је већином постала интелигенцијом штипендијама, не треба да смеће с ума, шта су завештачи наших штипендија мислили и имали на уму, кад су их установљавали, те да је крајње време, да буду вође народне у правом смислу и добру, а не да га залуђују.

Рекосмо, и спасосмо своју душу!

СРПСКО-ХРВАТСКА КОАЛИЦИЈА — ВРБОВ КЛИН!

Од склопљене резолуције између мађарских и хрватско-српских опозиционараца на Реци, која би имала и којој се приписивао не само политични и државопрравни преображај и одношај у Хрватској и Славонији, и њихов спрам Угарске, него и почело причати и писати читаве бајке о „бити имајућој“ слози хрватско-српско-мађарској, и о слози и љубави између Србаља и Хрвата, и то се о томе писало толико, да читаоци наших новина почеше већ нестрпљиви бивати и питати се: та шта је и каква је та слога српско-хрватска, и српско-хрватско-мађарска, и где су јој плодови?

А та питања стављаше себи с тога, што они не видеше и не виде и на делу *икакву* знатну и стварну промену, него чују само неко обећање у лепим речима, а од искрене и праве љубаве између Србаља и Хрвата, такође не виде ништа друго, до ли час-по бадрцање од стране неких хрватских коалиционашких листова и показивање, како они схваћају српско-хрватску слогу.

Од српске пак стране види се неко пренемагање и устезање отвореног писања, шта управо Срби у Хрватској и Славонији желе, као што оно писаше до речке резолуције.

У место *тако* отвореног писања и ради чистих рачуна, народ се завањава на зборовима с празним речима и обећањима, како се прво морају обезбедити политична права, и кад се то учини, прећи ће се остварењу српских жеља и захтева.

Прост народ — светиња, као и свака светиња, која није у стању да просуди и обичне ствари, а камо ли тако крупне, верује и пљеска и виче живео „народним људима“ — међу којима има и познатих народних кождера —, и ако нема ни појма о ономе, што му се говори.

Разумнији пак, знајући досадашње држање хрватских политичара у подобним приликама, сумњају не само у искреност речке резолуције, која се од српско-хрватских резолуционаша народу представљаше као неки пакт — уговор између Мађара с једне, а Србаља и Хрвата с друге стране, и уздизаше до неба као мудар политичан акт. А кад овамо, кад се загрмило с меродавне мађарске стране и рекло: речка резолуција није ништа друго, него збирка извесних хрватских и далматинских жеља, која није могла никада постати ни пакт ни уговор, него је остала једностранни израз хрватско-далматинских аспирација — о Србима нема ни спомена —, који нема обвезне снаге ни за кога, дакле ни за мађарску коалицију (Види 73. бр. „Народности“); наши политичари — бар они око „Србобрана“ обореше своја копља, те сад мање „парадирају“ са речком резолуцијом.

Па као што се показало, да је речка резолуција врбов клин за остварење жеља српско-хрватских код меродавних политичара, и то пре него што се и приступило остварењу тих жеља; тако је исто врбов клин и она нада, што се претпостављаше, да ће наступити права слога и љубав између Србаља и Хрвата, и то такође пре, него што су Срби и покушали изрећи своје жеље.

А да је она у истини врбов клин, нека послужи и ови докази.

Ми смо навели у 16. броју, како мисли угледни хрватски жупник г. др. Јурај Ценкић о нашој вери и нашем свештенству.

Том приликом рекли смо и то, да *онако*

о њима не мисли само г. Ценкић, него и већи део хрватског свештенства.

И гле, то признаде и г. Дикановић жупник у Циглени, који написа у 38. бр. „Katoličkog Lista“ ову белешку у вестима. („Велеученом г. др. Јурију Ценкићу, жупнику калничком на знање.) Грђевачка представка о уређењу катекизиацие на селу није потписаному, а нити икоме другом од браће сукоторана била позната дотле, док није била отискана у „Кат. листу“ и то у бр. 34. 23. коловоза. Како је дошао на то г. жупник грђевачки и тко га је овластио писати у име цијелога котара, не зна се. Ради тога је пренагао суд господ. жупника калничкога, а и неоправдан. Он жигосе браћу своју и потвара ради коалирања са скизматичким поповима у послу катекизовања. Г. М. Ј. није писао представке у име котарског свећенства, већ у име своје. Римокатоличко свећенство не смије имати са скизматицима никакве комуникације у ствари вјере, па како би могло стварати коалицију у најважнијем дијелу дух. пастве као што што је обука у вјери. Ах јадних нас дух. пастира, кад смо тако неуки и слаби!? Нема друге браће, него у Калник да се ојачамо и распалимо на срцу г. Ценкића. Ако хоће г. жупник калнички да знаде, колико браћа бјеловарчани имаду са скизматичким свећеницима овдје борбе и неприлика да обране н. пр. светост женидбе, да омогуће прелаз у кат. цркву и т. д., нека се изволи обратити на дух. стол у Загребу. Он ће му показати сијасет молба и при-тужба, па ће другачије о њима судити у јавности, а тако нека суди и о њиховом послу катекизовања.“

Па кад се зна, *какав* уплив има хрватско свештенство код хрватског пука, а да о ничему другом не говоримо; пигамо, може ли се замерити оним Србима, који сумњају у искрену и праву слогу између Србаља и Хрвата све дотле, док се прво не углаве главне тачке, шта Срби у Хрватској и Славонији имају и морају искати и добити. Наравно, да при томе, Срби морају бити не само родољубиви, него и мудри, те да не ишту и оно, што се не може добити и на што немају права, као

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

и оно, од чега немају никакве користи, а било би штодно по саму слогу.

Идотле, док се то не уради и не постигне, могу се донети сто речких резолуција, па ће све остати просте папирне резолуције, као и досадашње.

Вредно је напоменути, како мисли о коалицији српско-хрватској члан напредњак г. др. Бертић, који рече г. др. Ј. Радивојевићу: „Ми смо с вама коалицију склопили само да срушимо Куенов систем, а одношај између Срба и Хрвата није још решен, тај се тек има решити. Ми не признајемо посебно права Срба у Хрватској домовини“.

„Сваки поштен Хрват овако мисли“.

„Ти ваши другови — напредњаци — немају никаквог утецаја у политици, а ми који имамо мислимо овако.“ (34. бр. „Народног гласника.“

С тога, пречистимо пре свега и свега све рачуне с браћом Хрватима, а не чекајмо прво уређење политичких одношаја и слобода, јер ћемо и онет доћи — као и до сада — zu kurz!

Истина, појединцима ће бити добро у задобијеном речком резолуцијом положајима, ал народ не ће имати жељеног мира, него ће и на даље имати да се бори за ожитворење својих жеља.

Чист рачун, дуга љубав!

Вама је слободно.

Не једном се у нашим опозицијоним листовима пребацивало, што наш народ приликом доласка у своју средину свога дијецезана чини велике „параде“.

А „Србобран“, у своме 138. бр. донесе белешку под насловом „Скромни архијереј“ у којој ово рече: „Како се у нас архијереји дочекују са помпом и весељем, колико се грдно троши и прећерује у толикој мери, да изгледа е је целъ доласка архијереја част и весеље, а не канонска визитација и контрола — хоћемо да изнесемо како у Русији схваћају неки архијереји свој позив: Епископ Орловски Серафим пред путовање по својој епархији издао је ову наредбу: Ускоро почећу своја путовања по градовима и селима. Мислим да је потребно, да напоменем сеоском свештенству моје епархије, да сам врло строг у питању гостопримства. Ја никако нећу да допустим, да се на мене и моју пратњу троше новци ни лични — сопствени, а још мање црквени. Ја сам привикао на свашта у животу и само једно не могу да поднесем: несмислено удварање. С великим признањем примам прост дочек под једном погодбом, да на столу ништа не буде купљено из вароши, осим чаја и шећера. Нећу ни додирнути закуску која је ли због мене купљена, и држаћу се

чврсто своје речи. Млека, јаја, црна хлеба и чаја има у сваког у селу; најпосле још ка неку раскош дозволићу да може бити на столу купуже чорбе и каше, то врло радо једем и на томе сам као Рус одрастао“. Заиста скроман архијереј“.

Скромност епископа Серафима, ва истину је за похвалу, и ми смо увек били за то, и бићемо: да не само г. г. епископи, него и сви калуђери и свештеници треба смерније да живе у сваком погледу. А не би шкодило ни осталим нашим сталежима да смерније у свему живе.

А и зато смо, да се осим великих градова, где смо помешани са странцима, те где треба показати им наше поштовање спрам црквених поглавица, каноничне визитације обављају без великих помпи и парада.

Ми се слажемо с писцем чланка: „Увређене српске владике“, што га је написао А. В-ћ у 213. бр. „Браника“, у ком је рекао: „— Истина ми држимо, да се у таквим приликама и сувише велика помпа развија, тако, да се прави смер тих каноничких визитација изгуби у бакљадама, банкетима, посетама, подворењима, и владика често и не види матрикулѐ, нити се може удубити у прегледање општинске и парохијске администрације, зашто је управо и дошао,

WWW.UNILIB.RS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

јер га дочек и с тиме скопчане параде и функције тако заморе, да му после није ни до чега. По нашем мњењу каноничке визитације морају бити скромније и главни смер им мора бити баш сама визитација, а не помпезне параде и бакљаде. А с друге стране такав свечан дочек стаје оног сиротог свештеника, кога та част западне, силних новаца, јер хајде што мора дочекати епископа, али уз њега иде и свита од 5—6 људи, па онда у почаст високога и отменога госта, мора позвати и мештане, те тако тај сиромаш свештеник мора по 2—3 дана хранити по 20—30 особа, и то богатије, но што он обично са својом породицом живи, те му тако архијерејска посета место радости, постаје прави терет, јер трошак за исту често откида он од себе и своје породице. Исто то важи и за црквене општине, и ако тај терет општине лакше носе, али и оне издају у таким приликама силан новац на дочек, на илимунације, бакљаде, барут, ручкове и т. д. што без нужде и озбиљне потребе само умањује општинску благајну. А блага реч архијерејска која том приликом и свештенику и општини у део падне, пружа можда мелема на душу, али празнину џепа и касе није у стању испунити“.

На ово умствовање — које као што рекосмо усвајамо и одобравамо — имамо приметити само ово: истина, дочек свога владике приликом каноничне визитације стаје лепу свотицу новаца дотичног свештеника, код кога одседне, али не треба заборавити ни то, да како су данашњим даном наше високопреосвећене г. г. владике доста добро наплаћене, да они мање више свугди надокнаде издатак и свештенику и општини, првome што богато награде децу где их има и млађе, а другој што богато учине прилог или цркви или месној сиротињи.

У осталом, нема данас код нас бар у дољним крајевима тако сиромашног свештеника или општине, које не би могле нешто и жртвовати на дочек свога владике. Па кад се проте „свечано“ дочекују, за што се не би могли и владике!

Ну, да се и тај приговор отклони, и ми бисмо били за то, да се каноничне визитације обављају без великих помпи,

и да се тачно и савесно обави визитација, јер није баш велики број окружних протопрезвитера, који савесно обављају своје визитације, те дијецезан и не може знати право стање у својој дијецези.

Кад би се сазнало, како се строго обављају каноничне визитације, узео би се мало боље у памет и парох и прота а и општина, те би све мање било радикала и попова и општина. Не давно је један бешеновчанин довикнуо своје појки на страначком збору: да тако говориш у цркви, као овде, боље би урадио. А и многи би радикалски председници и гугори цијукнули и дошли с оне стране браве.

Али ако ико, оно Ви господо самосталски и радикалска, не можете с основом и правом пребацивати нашим епископима, што их народ при њиховом доласку свечано дочекује.

А не можете с тога, што Ви допуштате, да народ Ваше прваке с помпом дочекује. Та ко се не сећа оног помпезног дочека радикалских кандидата по Угарској, па и оног разбацавања цвећа у сред зиме пред „вожда“ и „дофена“.

Па не излази ли ово последње време скоро у сваком броју и „Заставе“ и „Србобрана“ опширни описи, како народ с помпом дочекује и испраћа народне миљенике, а један се народни попо у Глини тако том приликом раздрагао, да је у свом восторгу довикнуо кандидату — не Србину — „Благословен грјади во имја Господње“, и ако је исти братац још не давно — пре коалиције — био највећи противник српству у Хрватској и Далмацији.

У осталом, радикалски саборски одбор за ове 4 године своје владавине, издао је грдне своте из фонда на оправке и зидање епископских зграда, и то не ваљда за љубав Харминца и његових патрона, него да и видно покаже, да је и он за то, да наши епископи имају пристојне резиденције.

Да ли је који веселник том приликом и мало „лизнуо меда“; то не спада овамо. Главно је, да је он у том погледу био и сувише издашан, издашнији него сви досадашњи саб. одбори.

Жеља радикалска да наши епископи што сјајније живе, огледа се и у писму покој-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

вог добротвора радикаског и г. Матиног Паје пл. Еремича, који у писму своме од 3. феб. 1901. једном свом вршачком пријатељу за Високопреосвећеног Г. Епископа вршачког Гаврила Змејановића рече ово: „— — Ко је њему крив кад он 200 дана у години пости, ни рибе не једе па ни подвоз не држи. Тиме се није пофалио, но само снизио. Ми напротив Срби плаћамо Епископа са 12.600 фор. па тражимо да нас достојно и репрезентује, пошто ми друге Аристократије немамо, те желимо да наши Епископи, при свакој прилици српски народ репрезентују. Много се даде раздати, а сиротињу нитко не ће нахранити“.

И кад овако стоји, питамо: ко да Вам угоди?

Противно Вам је ако Епископ живи сјајно, а противно Вам је и то, ако живи испоснички у манастиру смерно и просто, а своју плаћу раздаје сиротињи.

Противно Вам је, ако Епископи не чине каноничну визитацију, а противно Вам је ако је чине и ако их народ том приликом као своје црквене поглавице сјајно дочекује.

А Вама је слободно народ потрзати на зборове, приређивати излишне прославе и наводити народ да троши новце на којешта.

Када је оно патријарах Герман прославио своју 40. годишњицу, тада му се „Застава“ исмејала, тврдећи како је то бесмислица и палило прослављати 40. годишњицу.

А радикалима је слободно прослављати 40. годишњицу излажења „Заставе“ и водити на њу безазлен свет, који нити зна ко је био Милетић, нити каква је била она његова „Застава“ од 1866. и ова данашња, чија се разлика у осталом види и у ординарном папиру њеном, да га равног

нема у српској журналистици, нити зна циљ праву њене прославе.

Ако се „вожд“ мислио прославити прославом 40.годишњице „Заставе“, а њена је прослава ли његова замисао, коју је прогласио вернима без питања и одобрења генералног — штаба, а овој, као што је слаб, није смео да му опонира; он се у томе љуго преварио.

Није се њоме прославио прво с тога, што је у опште бесмислица славити 40. годишњицу; друго, што је шкандалозно изишао јубиларни број и што се тиче папира и штампе, а особито слика које су испод сваке критике; што је његов садржај сувише мршав и доста неистинит у навађању факата, а четврто, што је само прослава испала са свим мизерно, јер на њу је дошло нешто „народа“, што се има захвалити србијанској браћи, који у бесцење дођоше до лађе, а можда је припомогао и фонд намењен за достојно заступање српства, као и онда кад је требало спасти нечију „главу“, да је не узвисе, али од оних, који су били уз Милетића при покретању „Заставе“, који су били њени уредници и сарадници, од тих није дошао нико, до г. Гига Гершић, који и ако је данас и сâм радикал — по имену —, ал није толико остарио и забораван постао, да не види каква је данашња „Застава“ сирам Милетићеве, и какви су били Милетићеви сарадници, сирам данашњих сарадника.

Ал' пошто г. Гиги ово последних 10—20 година није првина, да је учинио нешто што није требао учинити и постао код радикала Mädchen für alles, те не једном примао на себе и сувише одвратну улогу, због чега је и изгубио сваки углед код паметног света; не може му се замерити ни долазак његов на прославу „Заставину“.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

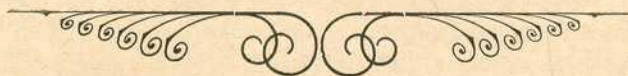
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

САВРЕМЕНИ ЧЛАНЦИ

II.

од

Д. Р.

И ОНИ ЈОШ ПРЕТЕ!

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
И
А

Као што је оно народни песник *Филип Вишинић*, — ком нека је слава и хвала док је Српства —, започео песму своју о устанку у Србији с речма:

„Боже мили чуда големога,
Кад се шћаше по земљи Србији,
По Србији земљи да преврне,
И да друга настане прилика,
Ту кнезови нису ради кавге,
Нит су ради изелице Турци,
Ал је рада сиротиња раја;

тако је исто завапио Високопреосвећени Г. епископ вршачки *Гаврило Змејановић*, видећи *шта* вршачки радикали раде од како им дође поп Божа да протује и како га игноришу: *па да шта сам ја овде! Не дам се ја ирегазити!*

Тај мушки узвик тако је распалио вршачке радикале, да у први мах не знадоше шта да мисле, јер није то пала увредити др. Марка Раичина, тог јунака који и ако на двобој позиваше патријарашког синђела, за то ипак може и сме да седи на председничкој столици; ту величину и зналца наших автономних уредаба, што у осталом није ни чудо, кад се зна, да му је десна рука величина и сила, који ведри и облачи у вршачкој епархији Мита Клицин, изналазник „буковинске автономije“, и проту Божу Поповића, ком није смео казати ни један Харминц „да га има у џепу, и кад му покаже десетицу, да ће му све учинити“, пардон, рекао је то за њега јавно, ал је прота Божа — по „Заставиној“ тврдњи поднео тужбу против Харминца, и суђење ће им бити о кукову дну, а дотле били живи па видели.

Ох, ако једном пукне тиква између генералштаба радикаског и предузимача Харминца, за ког сâм пређашњи председник Пера Попадић рече, да су му морали дати оправку новосадске цркве и да их је љуто натоциљао, јер у место 130.000 К, кошта их оправка око 240.000 К, — ох, ала ће засмрдити у држави радикаској, који ће смрд захватити и патрона Харминцова.

Како је вршачке радикале јако заболело, што је г. епископ показао само свој

мали прст, и њиме затресао, од чијег треса попадохе као крушке, (— а шта би било и шта ће бити, кад једном тресне целом руком, као оно 1897., када се у целој вршачкој епархији не нађе ни једног свештеника да се смеде истаћи за кандидата, а данас су момци скоро сви од реда радикали —), види се из ове белешчице вршачког радикаског листића „Родољуба“ (Вршчани и родољуби, који своје родољубље показаше и приликом прославе Штерине са својим онако хладним и негостољубивим дочеком.

Позиваше људи Српство на прилоге за Штерин споменик, а кад овамо, оно у списку приложника нема ни једног правог вршчана.

Врло zgodно рече за њих један наш пријатељ: то су људи онаки и цинцари, — ја сам се просто дивео тврдичлуку и негостопримству Вршца о Штериној прослави).

„Родољуб“ донесе ову белешчицу:

„Сирема се да слави. Његово Преосвећенство епископ г. *Гаврило* спрема се да слави десетогодишњицу свога епископовања у Вршцу. *Несрећна природа његова* као да ће покварити ту смерану славу. Његово понашање о Стеријиној прослави и она брука, коју је у четвртак о краљеву годовну учинио у цркви, очито говоре у корист нашој слутњи. *Срамота је то од једнога српскога црквенога великодостојника*, да затвори врата својих дворова, који су народним новцем обновљени и украшени, пред таким високим и чувеним гостима, какве смо их имали у Вршцу. *А још је већа срамота*, што је високопреосвећени г. епископ одвратио свога друга високопреосвећеног г. епископа новосадског, да не долази у Вршац на прославу. За ону пак бруку у цркви немамо речи да је оцртамо. Кад се један епископ, чувар божјег олгара, пред самом часном триезом разгорио као какав бесан тигар и ту, у „свјатаја свјатим“, улички расираваља мирске ствари и просипа своју жуч, — то је онда брука која нас запрепашћује. Таким поступањем г. епископ нарушава сам своје достојанство и свој углед. А у очи славе свога десетогодишњег епископовања таким својим понашањем шкоди и опет само — себи“.

У овој се дакле белешци — којој је по свој прилици кумовао Мита Клицин — г. епископу мало прети онако из далека и

наговешћује, да може бити калос мерос — да баш не кажемо српски израз — однаумљене прославе његове десетогодишњице, за коју се г. епископ спрема да је прослави.

Е, стани мало вршачки „Родољубе“!

Дакле г. епископ се спремао, да прослави своју 10. годишњицу свога епископовања?

По тврдњи „Родољубивој“ тако изгледа, и то се у поменутој његовој белешци јасно вели. А шта је у самој ствари?

Ево, шта је!

Ко познаје г. епископа Змејановића, знаће, да је он противник парадама и да он воли смиран испоснички живот у м. ру и тишини, и да је не једном изразио своју жељу, да би најволио, да му је резиденција у манастиру.

И као такав, није он, знајући каквих је црних дана имао и шта је све прегрпео у Вршцу, ни помишљао на прославу своје десетогодишњице, које време у осталом и не чини у животу човечјем епоху, нити се она до најновијег времена и славила. Њено је слазбење из новијег времена, времена које је жељно парада, а оскудно озбиљног рада.

Он дакле није помишљао на њено прослављање, ал су на њу помишљали и скривали у својим главицама вршачки радикали, да њоме постигну још веће благовољење код г. епископа, те да узмогну и на даље терати своју ћуд и освету над нерадикалима, а себе и своје једномишљенике уздизати и награђивати.

У седници конзисторијалној од 24. Јулија, на предлог радикалски, изабран је одбор за поменуто прославу.

Из овог се дакле види, да је прослава 10. годишњице господина епископа Змејановића поникла у главама радикала. А зашто, рекли смо.

У осталом, све ако радикали вршачки због најновијих „догодовштина“, за осветити се г. епископу Змејановићу, и одустану од своје намере и не изврше свој закључак; нек не мисле, да ће се г. епископ Змејановић срдити.

Шта више, ми смо уверени, да ће

њему још милије бити, јер он добро зна, да је просто фарисејство и полтронство радикалско иста прослава.

А ми велимо, не само фарисејство и полтронство, него и атак на образ српски, и то такав, ког су могли само вршачки радикали учинити.

Паметан наш свет, који што би рекао војвода карловачки г. др. Миша Михајловић, није весело сисао, зна добро и паметује, како су ти данашњи „епископољубиви“ Вршчани дочекали г. епископа Змејановића и шта су против њега писали и како су се супрам њега понашали и то све дотле, док им није дао неогрничену власт у епархији, у намери, да се доведе до абсурдности данашња наша аутономија, на што се — бар у Вршцу — не ће дуго ни чекати.

И кад се све то зна, онда заиста радикали вршачки морају имати и сувише дебелу кожу, а да се усудише предлагати прославу 10. годишњице г. епископа Змејановића.

А да види данашње поколење, које је тако заборавно и не памти, шта се и јуче догодило, изнећемо овде само нешто од онога, што се с радикалне стране писало и тврдило о г. епископу Змејановићу.

У 164. бр. „Заставе“ за 1896. у подлистку под насловом: „Мало Шпаније у Вршцу“ (у белешци под * рече писац: „У овом подлистку дотакнути догађаји су посве истинити.“), под којим је потписан: Pater pascavi, рече се и ово: „— Испанија сасвим одговара нашој „ишпанији“! Тако имаде у нас у Вршцу „ишпана“, а над „ишпаном“ „феишпана“ и т. д. Српска ствар, српски интерес, српски понос и образ за нашег Габор-пишпека исто су што и — шпанска села у Шпанији!

Но не вели наш народ узалуд: Сачувај нас боже од пријатеља, од непријатеља сачуваћу се и сам, а ја велим: сачувај нас боже од којекаквих барата (Барата уредника „Temervager Zeitung а“), ишпана (епископа Змејановића) и феишпана (Елемир Палфија вел. жупана), од осталих ћемо се лако сачувати.

Е па да не рекнете по души, да Вршчани нису сасвим сретни и пресретни са својим — Габор-пишпеком?“

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

„Ах Габоре, Габоре, куда си залутао!“

Пошто је писац за тим подвргао потсмеху неке тврдње г. еп. Змејановића изговорене тобоже у школи, што га је одало, да је писац Мита Клицин учитељ, рече: — кад нам је Бог дао 12000 фор. годишње плате, а са платом иде и звање, а коме Бог да звање том ће дати нешто и звања и памети, ма и у мањој мери, слободно је у томе мало и шантати! Па онда кажу зли језици, да наш Габор незна бог зна колико словенски, а тако ни црквеног обреда, те ће доста воде Дунавом протести док се црквени обреди како-тако за њега прилепе. Па сад се питам ја како-ли су то св. оци наши бирали, кад нам Габор буд-што не зна географију, незна ни оно друго, што и последњи поп знаде! А ја све мислим, мора да су св. оци кад су бирали Габора — како оно у Вуковој збирци слично стоји — тада сви зарили главе у земљу, где но трска растијаше, па из свег грла повикали: „У цара Трајана уши од магарца!“, јер бога ми није то ништа чудно, што сад деца мала у Вршцу праве од трске свирало, непрестано свирају: „У цара Трајана уши од магарца“.

»Ох Габоре, Габоре твоје се име далеко расчуло!«

Пошто је за тим веселник навео како је Габор вршачким школама поломио двоје ногу, исприча како се одједаред нашао на вршачкој пијаци, а у уши му продире ево овај пиљарски (епископов) разговор: „Шта хоће Цвејић?“ — (ово је узор радикалац, чију је слику пре две године донео „Рад“, познат и с тога, што је неких 6000 фор. — кауцију — држао, управо трошио безкаматно у своје шпату, и тек их повратио на енергично искање владино, због чега је и поникла на њега повика). Он је дон Кижот и његов син, то је балавац, показашу ја њему, ко је Мађарон! (Тада су радикали називали оне Србе, који су били за слогу са Мађарима — Мађаронима, а данас денунцирају Мађарима оне, који то нису). Та „Застава“, „Браник“, „Србобран“ и већ како се зову те дрљаније, то су све дроњци! Мене је прква овамо послала, да вас браним од Назарена и Румуна, а не као што др. По-

лит и Вучетић раде, који ни испред носа не виде, већ са Румунима шурују. Онај др. Гаврило и није Србин, већ је Влах, а онај у Загребу ћушнути Паја боље да држи његов нос за његовим послем. Ја ћу те новинаре све корбачем по глави! И ти људи воде српски народ, ти људи који никаквог пошгеног алата ни заната не знају, већ само зијају. Али ја не слушам њих, јер сам ја већи Србин од њих свију. А што ја водем Мађаре, то је опет чиста ствар, јер су Мађари наши отворени и искрени пријатељи, и уз то честољубиви као и ми“. — ? И тако — рече — још дуго и дуго разлагаше наш „велики Србин, а мени се смучи на тај приказ са — пијаце.“

„Ох Габоре, Габоре твоје се име и на тој пијаци — обесмртило!“

Те ставивши веселник себи питање, од куд све оне промене за $\frac{3}{4}$ године у Вршцу, дође и на помисао: „Или коће га знати, можда само paralysis progrehsiva (једна врста лудила) јер не вели наш народ узалуд: од луда попа, луда и молитва!“

А свој је подлистак закључио с речма: „Ти боже знаш најбоље! Молимо ти се: не воведи нас во искушеније, но избави нас од — лукаваго“.

А пре тога рече вршачки »Родољуб“ у 161. бр. „Заставе“ за и. г. у чланку: „Како је у Вршцу?“, и ово: „Од како је у Вршцу за вел. жупана послат познат Србождер, душманин српски Елемир Палфи, од тада су за овдашње Српство наступиле тешке — врло тешке прилике, (тада је Вршчанима био несносан Србождер — Мађар, а сада им је несносан Србин Зако, што није велики Мађар у данашњем смислу — Кошутовац, због чега су га и у „Застави“ нападали), које су још више погоршане доласком познатог мађарског слуге, Габора Змејановића, за вршачког епископа. Овај је обећао Палфију све и сва, — само да дође до владичанске митре. — Друго се шта и не може очекивати од човека, који нема никакве способности за епископа, који да се није умео улагивати Мађарима, не би никад ни метнуо на се епископску митру. Нити има богословског — нити другог каквог знања; просто

се брука кад што говори. — — — а за Габора и не питајте! Тај је баш дозлогрдио. (За тим навађа „Родољуб“ Змејановићево мађарство, ком Мађари вичу: Осана! и како га мађарски листови називају „hazafias rüspök“, како су написали на славолуку му: „Isten hozta“, што се тада сматрало за издајство и грех, а данас за врлину те нашим радикалима расте перје, кад их побратим Јожика Мајер у „Хатарер-у“ назива „мађарофилском радикалном странком“).

Описујући — по свом начину — иншталацију Змејановићеву, пређе на мржњу Палфијеву на Србе а особито на челик родољуба Цвејића, те рече: „За постигнуће ове цели (да Цвејића обезбруја) у Палфијевим је рукама најбољи маљ Габор, који се по несрећи српског народа, дочепао епископске митре као потпуно недостојан. Шта можете да мислите о томе Габору, кад он и онда кад зна да Палфи отворено ради на уништењу српских школа, прима овог у свој двор и части се?! Та пређашњи Српски епископи истерали би таког душманина из свог двора! Шта да кажемо, кад Срби приликом иншталације поздрављају српског епископа, а он излази на балкон окружен самим Мађарима, које народ из дна душе мрзи, а свештенство му стоји иза леђа?! Па и данас исти Палфи не заповеда само по двору, већ и по читавој дијецези вршачкој.“

Описавши — опет по свом начину — збацивање Цвејићеве скупштине и одбора, рече: „Истина је, да ће наше цркв. општ. ствари трпети уштрба, али је и то истина да ће Габору ово недело пресести. Чаша стрпљења је препуњена. За годину дана није у Вршцу нико више чуда починио — него Габор. Та ми не добисмо владику, него душманина! — — Ово је већ грозна глувост, коју само Габор и његове скутоноше могу учинити. Овако се бесамртно обрукати — само Габор уме. — Еј глувости, твоје је име Габор! — —“

„Ето тако стоје ствари у Вршцу — но ова борба с Габором није локална; она има већег значаја, јер се овде бори мађарско насиље са српском свешћу. А том Габору, који сад у вршачкој дијецези жари

и пали у корист мађарске идеје, намењена је већа улога: он по жељи Мађара ваља да постане патријарх, а тада ће цела митрополија имати с њима посла. За то пазимо сви врло добро. Габор је најопаснији непријатељ српском народу — од кога ће имати, велике штете, ако му конце за времена још не смрси, Вршчани пак не могу оваковом владици — душманину руку љубити! Они га презиру узвиком: даље сатано од нас!“

Тим благословом заврши „Родољуб“ свој чланак.

Да се види, како су се даље развијали љубавни одношаји између вршачких радикала сирам г. епископа Змејановића, навешћемо овде и пресуду „Народног суда о епископу Гаврилу Змејановићу“, штампану у 19. бр. „Заставе“ за 1897.

По њој је одржан у Вршцу 26. Јануара и. г. народни збор, на ком је присуствовало преко 1200 вршачких Србаља, и донесено је на њему ово решење:

„Обзиром што је епископ Змејановић у цркви с амвона вел. жупана г. Ел. Палфија (карактеристично, што одаје такође демократизам нашег народа, ког је недавно пронашао др Никола Ђурђевић, да се за вел. жупана вели г., а за епископа просто епископ!) приликом његове иншталације поздравио, што је противно духу и канонима наше цркве, јер он није ни светска ни црквена крунисана глава, шта више исти је као посланик гласао и радио, да се цркв. реформе у нашој домовини уведу — с тога му се може с правом рећи, да је своју званичну дужност према својој цркви пренебрегао и тиме своју заклетву погазио;

обзиром што је приликом алибунарске стогодишње прославе еп. Змејановић својим сервилним понашањем према солгабирову тамошњем, свој високи положај и углед понизио и тако доказао, да није дорастао за тако високо место, какво сад заузима;

обзиром што је као председник еп. школске власти по наше школе убитачан и неповољан извештај дао државном шк. надзорнику Шебести-у;

обзиром, што је у том извештају зло-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

намерно оптужио школски одбор, да се исти његовим налозима одазвати није хтео гледе одржања светковине и истицања мађарских застава, што је послужило за основу држ. надзорнику, да је могао оптужити наше вер. школе и њезине органе као непатриотичне и нелојалне, с којих је разлога представништво вршачко одрекло даље издржавање школа из варошких извора;

обзиром, да је оног истог дана када је држ. надзорник поднео поменути предлог, како њега тако исто и више чланова управног одбора који су гласали за његов предлог, у Месићу частио и угостио, што је доказ, да народ српски у њему не може више имати вере, да ће он наше светиње и тековине чувати и од зла бранити, те да се чување наших автономних тековина некеме другом повери;

обзиром, што је месну цркв. скупштину и одбор без истраге и законитог прописа под утицајем туђих уплива скинуо;

обзиром што је приликом избора за уг. сабор јавно кортешовао за поједине кандидате, који су за цркв. реформе гласали, па и свештенству заповедио да то ради, чиме је оборио како углед и достојанство епископско, тако и нашег свештенства, а цркву своју врзним колом начинио;

обзиром, да он јавно дату реч небројено пута није одржао, чиме је дао повода, да се у народу пољуља вера у његово свештенство па и саму цркву, која такве архипастире има;

обзиром, да се према јавној штампи и њезиним преставницима, као и према многим угледним људма у народу непристојним изразима служи, што никако једном епископу не доликује;

обзиром, што он мимо наређења епар. власти своју власт злоупотребује задржавањем утока Ђуре Цвејића управљен на Саборски одбор у ствари вршачке цркв. општине;

обзиром, што наше автономне законе гази, јер себи присваја она права, која му не припадају, а то у цели, да оне, који му сметају, може гонити, као што суспензија проте Стојадиновића и пароха Малушева сведочи;

обзиром, што он ускос нашој автономји на мађарском језику, ког и незна, званичи и тако кардинално право наше автономije у силу Бога вређа, шта више својим потчињеним свештеницима одобрава, кад у цркви нецрквене песме на мађ. језику певају;

обзиром, што је он за минулу годину дана у нашој општини такав хаос створио, какав досад још нико запамтио није и обзиром на то, што је уништио наш грађански мир и уназдио народни живот; то према свему реченом, овај збор доноси ову резолуцију:

1. Једнодушно осуђује досадањи рад еп. Г. Змејановића; 2. једнодушно закључује, да се против еп. Змејановића на надлежним местима због гажења автономних закона и недостојног држања његова оптужбе поднесу; 3. за извршење ових закључака бира се одбор, који ће оптужбу против еп. Змејановића сачинити и од васколиког грађанства потписати дати и затим приуговорити, да се исте оптужбе једном великом депутацијом на надлежном месту поднесу; 4. да у овом правцу по целој епархији вршачкој што живљу агитацију развије; 5. умољавају се сва уредништва наших независних листова, да ову резолуцију уз мотивацију донесу.“

Је л' овако било господо радикалска 1897?

Ако се ви не сећате, сетиће се можда глава радикалска др. Бранко Илић, који је био перовођа на истом збору.

Шта је даље следовало, и зашто су радикали изасланство саборског одбора, да извиди, шта је то у Вршцу, назвали С. О. хајдучким одбором, а у сабору се изачуђавали, да је С. О. смео изашиљати изасланство; то нек остане за други пут ако устреба.

И кад је 1897. овако стајао однос вршачких радикала спрема г. еп. Змејановића; може л' се други закључак извести него овај: ако је у истини стајало све оно, што се у обелодањеној резолуцији рекло и навело за г. еп. Змејановића, онда између радикала и г. еп. Змејановића није могло доћи до искреног измирења а још мање, да би могли и смели закључити да се прослави његова 10. годишњица.

WWW.UNILIB.SR

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Г. еп. Змејановић, знајући све и ово овде наведено, и много друго што-шта, могао је са осмехом сажаљења пристати на умишљену прославу, сећајући се пријатељства оног човека, ком је змија ујела дете, од чега је дете и умрло, и змије, којој је исти отац осекао сикиром реп.

Умишљена радикалска прослава 10. годишњице г. еп. Змејановића очито показује, да је нашим радикалима шмарн сва и сва, осим личне користи.

Да они имају поноса, они после *онаког* свога поступка спрема г. еп. Змејановића, и *онаког* писања против њега, не би смели ни имати сњиме додира, а камо ли, да помишљају на прославу његове 10. годишњице.

По њиховим моралним појмовима може неко бити најгори човек, ако само слуша њих и допушта им да чине шта хоће;

тај преко ноћ постаје и мудар и дорастао и пријатељ народни. А може неко бити најбољи, ако их не слуша, тај је изрод.

У паметном и поштену свету то не иде.

Стога ми с једне стране одобравајући поступак г. еп. Змејановића, што је дао повода вршачким радикалима, да не изведу свој закључак у погледу прославе његове десетогодишњице, с друге стране нам је жао, што се не ће дати прилика вршачким радикалима да их човек може видети, да ли би покрвенили говорници и поздрављачи, знајући шта су писали и радили против њега, и шта би и какав би разлог навели, што су данас *оваки*, а што су од 1896.—1899. били *онакви*, и шта би радили, кад би и од данашње деце по неко засвирало: у цара Трајана магареће уши?

Е, то нам је ваистину жао!

ЦРКВЕНИ РАДИКАЛИЗАМ И ЛИБЕРАЛИЗАМ.

Посвећено Н. Н. у Ш.

Питаш нас: шта је то радикализам и либерализам на црквеном пољу?

Да си млад свештеник, те да не знамо да имаш све године „Српског Сиона“; не бисмо се ни мало чудили томе твоме питању.

Ал знајући, да ти имаш све године; чудимо му се.

Па кад си већ толико забораван, да не памтиш, шта си кад где читао, а лењ да завириш у њега, да нема шта у њему о томе питању, и ако ти нису досадили парохијске дужности; ми ћемо поред наших послова да те упутимо, у којој ћеш години и у ком броју наћи одговора на твоје питање.

Но, да те не трудимо и не ронимо твоју сеоску — што би рекао онај брица — уживацију, ми ћемо ти не само олакшати и само тражење, него и навести, шта је у њему било штампано о горњем питању.

А ово чинимо и за другу браћу, а особито млађу браћу, која нису прочитала оно што ћемо навести, а немају „Срп. Сион“ из наведених година.

Дакле чуј.

У бр. 21. за 1897. у чланку „*Наше опозиције*“, што га је написао тадашњи уредник преч. г. прота Јован Јеремић, рече и ово: „— — — Нити радикалној, нити либералној странци, као *таквим*, нема места у сабору. Јер у том сабору нема смисла ни радикализму ни либерализму. На сабору нашем ради се о цркви и школи, о фондовској фондацијоној управи нашој — и о нормирању одношаја наше автономне цркве и народно-црквене автономije према државној власти.“

„Има ли, ма и у једном од ових послова, радикализам и либерализам, као таков свој разлог, свој смисао? Нема.“

„У питањима цркве поричемо и радикалној и либералној странци, као таквима сваку компетенцију и квалификацију. Јер — радикализам је негација и Бога и вере и цркве; а либерализам је протест против Бога и вере као што црква о њима учи; либерализам је протест против цркве и њезиног сакраменталног карактера, протест против њене слободе и независности. У питању школе тако исто, јер је радикализам и либерализам негација религиозног и вероисповедног правца у школи.“

„Да, радикализам је негација цркве, за њега црква и не постоји, јер за њега не постоји ни Бог, ни Христос као Бог и божански освајалац њен.“

„Да, либерализам је протест против цркве као божанске установе. Либерализам је тежња: цркву потчинити људским прохтевима, а скренути је и дићи са темеља вечног и божанског.“

„А да је истина ово што рекосмо о њима, сведочи радикализам и либерализам властитим делима по целој свету где год шири свој барјак. И у Француској и у Немачкој, и у Аустрији и у Италији.“

„А кад је тако, није ли онда грозна иронија и најочигледнија опасност дозволити, да се у наш сабор уноси барјак радикализма и либерализма? Зар наш народ и наше свештенство може онда, и зар сме — ако је цркви својој и народу добру рад — бирати на наш сабор људе, који с тим барјаком завитлавају?“

„Зар ће наш народ и његово свештенство и његово учитељство дозволити — зар још и потпомоћи — да им цркву и школу уређују и организују људи испод таквих барјака?!“

„Таково устројство цркве било би развањање крова, кидање стубова, разваљивање темеља црквеног, било би — рушење цркве.“

„Такво устројство школе било би уништење њезиног хришћанског васпитног задатка, уништење Светосавске школе српске!“

„Па мисле ли наше опозиције узети на себе те херостратске послове на предстојећем нам сабору? Ако мисле, зашто им онда у руци барјаци радикализма и

либерализма? Ако мисле, зашто онда не кажу народу своје и нашем — шта хоће и шта желе у име свога радикализма и либерализма? Зашто онда атеизам, безбоштво и непријатељство према вери и цркви Христовој, које лежи у радикализму и либерализму, прикривају и маскирају борбом „за аутономију“, „за права народна“? Зар аутономију цркве мисле осигурати рушењем саме цркве? Зар се права народна у цркви проширују — разваљивањем цркве?“

„С истином на среду, велимо сад ми. Истину ваља говорити своје народу. То је родољубље. А говорити о модерним луткама, разметати се на смешним већ фразама, и набацити се са шупљим „бомбама“ — лаж је. То је обмањивање народа свога. То може бити рентабл и корисно „странци“ и страначкој агитацији, али је таква работа кобна за цркву и народ наш и за њихову аутономију, а у опреци је и са најбољим родољубљем и моралом.“

„Ако наше опозиције верују у своје радикалске и либералске принципе, морају изводити и њихове конзеквенције. Јер фирма радикализма и либерализма без тих принципа и њихових конзеквенција, значи — лаж. Ако их желе изводити, онда — на среду пред народ с тим принципима и њиховим конзеквенцијама.“

„Наше опозиције: или морају своје радикалске и либералске барјаке савити и оставити их за политична поља, или морају рећи народу шта на тим барјацима пише кад се они носе у цркву и школу. И онда нека народ пресуди: хоће ли цркву без крста и јерархије, а школу без иконе и катихизиса, или хоће цркву и школу — какву је дао светитељ Сава.“

„Црква са радикализмом и либерализмом не може дозволити ништа заједничког. Црква би престала бити црква, кад би се са радикализмом и либерализмом ма у ком погледу ухватила под руку, или им ма и један прозор свој отворила, ма и један ћошак им уступила. До год хоћемо да смо у цркви и да цркву сачувамо, не смемо радикализму и либерализму признати никаквог права на њу. Тако исто морамо одрећи квалификацију и наджељност ма и

у спољашњој организацији црквеној свакоме — ко ту организацију хоће да спроводи у име радикализма и либерализма.“

А да још боље сазнаш, шта је радикализам кад си већ забораван, а уз то и лењ — навешћемо ти још и ово причање г. Јеремићево, што га је навео у 45. бр. „Српског Сиона“ за исту 1897. год.

Он у њему за радикализам рече ово: „Ако радикали у најновијем варењењу Саборског Одбора, гледе сазива епархијских скупштина уз нове изборе, виде узурпацију неког права, које С. О. не припада и неко ограничење права епархија -- њима није ни замерити. Они и не могу видети што умни људи виде. Њиховој игноранцији — знаћеш ваљда шта значи ова реч, те не ћеш морати презати свога риђу, да идеш сиву, да га питаш, шта она значи, као оно покојни поп Ж. што не знаде шта значи швиндлер, којим га именом назваде зет, те кад дознаде њен значај, окреса новој богословији — па макар била маскирана и доктринама, а специјално гледе тумачења на име автономних закона, видокруг је тако узан, поглед тако мутан, да их човек само — сажаљевати мора. Радикали су у том погледу *miseri plebs*, без разлике сви, који су досада у питању еп. скупштину покушавали — да нешто кажу. За њих је најбоље да се ограниче на фразе, грдње и агитације за коју ништа друго и не треба. То је област њихових духова, у томе су мајстори. То им радо признајемо. А какво је данас време и какав је укус већине данашњег друштва, тиме и могу једино долазити до „својих“ успеха. Чим се појаве на светлост истине и знања, они су спржени. Мрак је њихово царство.“

Ето, сада знаш шта је то радикализам и либерализам у цркви.

Па ако хоћеш и ти под твоје старе дане — као неке твоје комшије — да ступиш под радикалски барјак, као што се и писац овде наведеног 1902. дао бирати од радикала за посланика на народно-црквеном сабору, и то за њега се упеше најжешће радикалске војводе, — а *шта* радише и *како* се понашаше на избору, *како* је обављен исти избор, то ти добро

знаш, јер си видео својим очима *шта* се радило и чудно чудом невиђеним, да су радикалне челенке поред *онаког* писања о њима, за њега могли кортешовати —; а ти мој брајко ступај у радикалско коло и пљуни на свој предживот, као што су и многа наша братија пљунула, и ради и ти на пропасти наше цркве, за чим се управо и иде и што је главна циљ радикалска, што ће и постићи ако и надаље узбуди и наше свештенство у своме слепилу и личној користи и слави потпомагало их и јавно и тајно.

Не могу, а да те не упозорим, пре него што се одлучиш, ком ли ћеш се царству приволети, да завириш и у 46. бр. „Српског Сиона“ за 1899., у ком ћеш наићи на „Ексхортацију у недељу сиропусне недеље“, што ју је изговорио гимназистама карловачке гимназије тадашњи богослов а данашњи катихета у беловарској гимназији г. Радослав М. Грујић, у којој рече и ово: „— — На измаку овог гордог века егоизма, у ком царује махом себични интереси, где се света и истинита вера заборавља, а лажна пропагира, где је узвишена љубав изгубила свој првобитни идеални значај, где је нада, та утеха несретног човештва преврнула се у грозно очајање, свет је огрезао у злу. Са уста и дела многих шири се гигантским кораком као црна куга, атеизам и невера, са свим својим природним пратиоцима: неморалом, развратом, социјализмом, анархизмом, nihilизмом, и осталим жалосним последицама, па већ отровном струјом својом захвата и ниже слојеве друштва човечјег. Страсти су силно узбуркане. Све данашње друштво, као да је у некој несвестици. А лажни учитељи софизмима својима и дреким извртањем истине, не могуће изабрати згоднији час за експлоатисање народне масе.“

Кад је тадашњи млади богослов био у стању да провиди тадашње светско — па и код нашег народа — стање, те у свом младачком одушевљењу позвао своје младе слушаоце — гимназисте — „да живе у најбољем друштву, јер народна пословица вели: „с ким си, онаки си“, и да читају само добре књиге, које чисте, дижу, држе

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

и шире ум и срце, штите од зла светског утицаја и дају прав и здрав правац карактеру; које могу да ужегу у младом срцу пламен најсветије љубави спрам свега онога, што је добро, лепо и узвишено, да распале одушевљење и даду снази и радњи нов правац и да ће им оне оплеменили срце и вољу своју тако, да ће свагда кадри бити ступити у народ свој као прави учитељи и просветитељи његови“; моћи ћеш и ти, а и сви мислећи и поштени Срби увидети, да је на жалост данас и у свету, а и код нашег народа још много горе стање, него што беше 1899

А код нашег је народа горе с тога, што лажни учитељи од 1899. својим софизмима и писањем што је народу говело, знадоше и својим положајем овамо од 1902. умножити број својих присгалица и то не само код простог народа, него и једног дела назови интелигенције и доста знатног дела свештенства, а особито млађег.

Куд то пак води; то можеш и сам просудити. У осталом видиш, како „напредујемо“, не у напредку, него у вазатку и како се и твоја околина прорешетала — Немцима и Словацима, а прорешетаће се још већма, ако се народ и аранжери народних зборована не опамете, и не оставе ратара на миру да ради своју земљу, а да се не вере по зборовима и да ратар изводи програме, о којима нема ни појма.

Истина, она омладина, којој је богослов Грујић 1899. говорио поменути речи, још није сва ступила у јаван живот, те се не може за њу ни рећи, да л' су оне на њу утецале и да л' их се сећа и придржава у животу.

Ал' има и другога Грујићевих — коншколаара — који су исте речи његове у оно време прочитали, који су их из његових уста и чули, који су данас у јавном животу, те и ако су одрасли у оном добу у богословији, у ком се и г. Грујић у њој научио, да онако мисли о својем узвишеном позиву, што се у њој и данас учи; ипак многи и на њих и на учење у богословији какви треба да буду у јавном животу са свим заборавише, што се види из тога, да многи од њих запливаше уз

струју радикалску, и да се поводе за лажним учитељима и њиховим софизмима, која струја све хоће из темеља да преврне, па и саму цркву да стера са њеног светог учења, и која са свим у супрот онемо ради, чему је г. Грујић своју младу браћу учио, какви треба да буду у животу.

А изгледало је, да је и сам г. Грујић био пошао тим путем, бар се тако тврдило с радикалне странке, *што је он пак одлучно од себе одбио, у што ми и верујемо*; јер ако ико, он после онако дивних мисли и одушевљења, не би требао ни смео, да ступи у коло радикалско, и сва његова братија с нама заједно морају се обрадовати, што се он одао и душом и срцем на књижевна поље, на ком ће моћи својем народу много више користити и лепше име стећи, него терањем бесплодне политике.

Камо среће, да се и многи наши млађи свештеници, који се одликоваше као добри ђаци, одадоше на књижевна поље, у место што играју јадну, недостојну и жалосну улогу у страначким таборима.

Исти ће имати кад да се кају за пропуштено време у тартањ, а још више кад донесе прави плод данашње наше политизирање, те их савест почне грести, да су и они томе допринели добар део.

Та зар се браћа не сећају, да је у „Застави“ једном приликом писано, како је радикалство само етапа социјализму, што је пре неки дан и један млади радикалац рекао: прво народ мора бити сав радикал, па ће се онда лако посоцијалистити, а шта је главна циљ социјалиста, то је јавно речено у 17. бр. „Народног гласа“, у ком се рекло: „Нама је стало до тога, да се црква, вера, брак, држава, цело друштво данашње што више компромитује, и где год нам се укаже прилика ми то чинимо“.

С тога се обраћамо — не из какве себичне користи, или по чијем наговору — такој браћи и са молбом и са саветом, да пођу другим путем ићи, да са започетог пута сиђу док је време, и ко има спреме и дара, да опроба своју снагу на књижевном пољу, а да остави политично поље онима, који за књижевност немају ни смисла ни спреме, а имају свраба.

Нисмо ми мој Н., као што знаш затупани клирикалац, којих код нас данас и нема, нити смо то икада били, те да смо ми због тога противни радикалима.

Не, ми смо у истини мало већи слободњаци, од свију наших и радикала и либерала и самосталаца, и то с тога, што смо ми човек од реда и закона.

Нама је закон светиња и с тога волимо онога, који се држи закона и коме је пречи закон од личног пријатељства или себичног интереса.

Таки да смо сви, то би био највећи радикализам, који би нас једини могао спасти.

На жалост, код нас је Србаља врло мало *таквих* људи. Нама је прече све и сва него закон, те с тога нам и иде тако!

И пошто је код нас тако, с тога смо и уверења, да ми нисмо за слободу и да нама треба тугорства и то јаког тугорства.

Имаш очи и уши, те си чуо и видео, шта се ради и у твојој околини између радикала и самосталаца.

Да су наши радикали и у истини прави радикали, те да у истини и исповедају радикалска начела, и извршују их; ми би им се поклонили и ако не би ступили у њихово коло, јер ступајући у њихово коло, прво би смо морали обесити мантију о клин.

Ал наши су радикали само по имену радикали, они су лажни радикали, као што су лажни и Милетићевци.

Да се изнесе радикалски програм пред праве радикале на западу, они би их и смејали и забранили да носе то име да га не срамоте.

Наши називи радали све до пада Тисинг, беху мањи од маковог зрна и не могаше као што знаш ни у Троједници ни једног свога посланика протурити, а у твојој срезу не нађе радикалски кандидат ни толико једномишљеника, да би могао бити истакнут за кандидата.

А сада се људи осоколише и пројучише. Сад од једанпут изникосе стотинама радикала!

И не стиде се вође радикалске поносити и дичити, како се свест народна пробудила и позивати верне, да не примају у своје друштво кукавице, него јунаке, који су у стању стати на мегдану, и ако данас нема никакве опасности, нити места јуначењу, пошто је данас други курс, ког нису радикали створили, него друге прилике.

Јест, данас нема места јунашгву, а кад је било, онда су се данашњи радикали показивали као праве кукавице, које је и сама „Застава“ називала марвом, пошто иду на паприкаш и вино владиноваца као марва на солило.

Ми се добро сећамо, како су се понашали изборници карловачког котара — бешчани, чортановчани и крчединци —, а данас су људи од реда радикали.

И као што је данас у њему, тако је мање више и у другим котарима.

Сад сам ти рекао, што сам ти имао рећи, и кад прочиташ речено, уверен сам, да се не ћеш под старе дане дати завести од струје, која је овладала нашим народом и захватила и добар део нашег свештенства.

У то име српско ти поздравље!

MAJD VISSZEREZZÜK!

ПОСВЕЂЕНО ШАЈКАШКОМ ПОСЛАНИКУ НА УГАРСКОМ САБОРУ

Г. ДР. МИТИ МУШИЦКОМ.

Омиљена је тема радикалских вођа како су они продужиоци Милетићева рада и његових идеја, дочим су „Браниковци“, Милетића још за живота напустили, те да

не беше „нове омладине“ — Томића и Нанчића —, данас би Српство мртвим својим боравило!

И радикалија са „проневаљањеном“ ин-

тедигенцијом верује у то њихово хвалисање, које их је подигло на површину и одржава је на површини.

Радикалском народу се не може у осталом толико у томе ни замерити, јер он не зна ни шта је било јуче, ни шта се догађа данас, а камо ли да зна, шта се догађало пре 20—30 година, и шта може наступити после 20—30 година и на што што иде и какве ко цељи и намере има што ради час овако, час онако.

Народ зна по чувењу само за Милетићево име, кога он себи преставља као неког другог Краљевића Марка, *те да је он данас у животу, да би све и сва било другачије.*

И несавесне и себичне вође радикалске знајући за тај култ Милетићев, користе се њиме.

Јесте, народу се радикалском не може замерити, што он верујући у вође радикалске, који му се престављају као продужиоци рада и идеја Милетићевих и свашта му обећавају, за њима се поводи, слуша их, и поводећи се за њима и слушајући их, поставља их на врло меке столице, на којима се тако неки погојише и угојише, да морају да траже најскупље купке, које имају то својство, да дебели омршаве за време, док не дођу кући и почну старим животом живети.

Они се погојише, и то тако, да кад дођу у Карловце у седницу, и без мерења могу се оценити да мало не сваки од њих тежи преко 100 кила, и ко их год види на окупу, мора да се за њима осврне и узвикне заједно са оним јадним Сремцем, ког браћа радикали очерунаше до голе душе, који видећи их онако урањене, узвикну; о госино му таче, ко их урани тако! Е није чудо што ме онај најдебљи дебељко онако очерупа!

А народ, који их постави на „угојничка сједишта“, на којима су и други седели мало дуже од њих, па се ни налик не угојише као они, што је најбољи доказ, да не знадоше *онако* на њима седети као они; тај народ чачка зубе иза посног пасуља и купуса, и гледа како му народни пријатељи за неколико круна продају сермију, и теши се тиме, да ће и њему бити

боље, док се једном почне делити даљски спашилук и манастирска добра, као што му вође *анпо* 1902. обећаваше, а у прикрају и данас обећавају.

И помисао на *то* делење, многог веселника који допадне у руке радикалских генерала — адвоката —, све ако га и одеру до голе душе, теши и храбри се, да ће се све то накнадити поменутом деобом, јер многи и многи не знајући, *колика* су поменута добра, нити зна *како* би се делила она, све кад би се дошло до деобе, и колико би на њега допало, мисли и држи, да би на њих свакога допало бар 2—3 фртаља. И живећи у тој обмани и лудом уверењу; не треба се чудити упливу радикалских вођа код нашег простог народа, који не знајући ни за појам Србина, прекрети се у радикале и поноси се тим именом, држећи тврдо, да ће му „сванути“ кад наступи радикалско царство, које му се тек у будућности преставља, и чекајући на њега као Јевреји на месију, један по један српски посед одлази у немачке руке, а пријатељи народни — адвокати — сваким даном све то дебљи и богатији.

Срећа још то, што по дебелој памети радикалских вођа — кад су они дебели, није чудо, ако им је и памет дебела — што нам Немци нису ни мало опасни, и „што смо ми Срби упућени на њи и што нам у овим крајевима наши економски, културни и политички интереси морају бити *заједнички*“, те је онда свеједно, било неко имање у српским, а било у немачким рукама.

Истина, паметни људи и људи који виде даље од носа, сматрају поменути тврдњу за издајничку и опасну тврдњу, изречену у незнању и себичности да се помоћу Немаца дође до мандата; ал то је радикалским вођама шмарн што други говоре, и они ће се од те не неосноване тврдње одбранити код својих верних, што ће само рећи: то је куеновщина!

Чудна је та новоскована реч „куеновщина“, коју сковаше самосталци, а радикали је прихватили оберучке.

Нема на свету те тинктуре, којом се могу опрати свакојаке мрље на човеку,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

као што се њоме могу опрати своје мрље, а на другом пришити.

Ако се шта каже и докаже за ког радикала, да је то и то урадио, они онда одмах потегну са куеновштином, и „народ“ верује да је неистинита тврдња, без да мисли, је ли довољно само рећи куеновштина, а не мало јачим доказима потврдити, да не стоји противничка тврдња.

Хоће ли се на неког нешто да добаци и умали његов углед и уплив, или да се чија тврдња омаловажи, која се не може побити; опет куеновштина чини своје.

И што је — што би рекао Јоаким Вујић — merkwürdig, ту реч данас употребљују већином они, који су за време куеновштине не само били мањи од маковог зрна, него који су помоћу куеноваца и дошли до данашњих својих уносних положаја.

Ми знамо неке, који су носили барјак куеновцима при изборима, и за њима каскали, а данас бацају на њих дрвље и камење!

И то је у њиховим очима карактерно и достојно интелегентног човека! И то им не смета ни мало, да се бацају блатом, погрдом и денунцијацијом на људе, који су као потчињени морали бити куеновци.

Народу се не може замерити, што он верује радикалским вођама, да су они последоваоци Милетићева рада и начела, ал се мора замерити „проневаљањеној радикалској интелегенцији“ и вођама, што они том својом тврдњом народ обмањују, те њоме чине само забуну у народу.

Ми смо у чланку: „Радикали — лажни Милетићевци“ навели три примера, из којих се види, да данашње радикалне вође са својим „вождом“ не исповедају Милетићева начела.

На оне наше тврдње, и то не протетврдње, него онакве, које се не могу побити, ново-радикални лист „Народни гласник“, мислио је, да их је побио и да се оне даду побити простом тврдњом, да су и оне куеновштина и уз то панфлетска, а ми да служимо пропалом Куеновом режиму и његовим пропалим величинама.

Ако радикали, не могући паметним разлозима побити наше тврдње, прибегавају

омиљеној речи куеновштине; ми немамо нужде да се бранимо од те њихове јадне одбране. А немамо с тога, што ми нисмо никад имали каквих веза са куеновштином, јер политика није наше поље ни била, ниги ће бити, и из нашег досадашњег писања могао се сваки поштен човек — Србин уверити, да ми не пишемо по команди. Што пак као што рече „Народни гласник“ „нападамо“ и пишемо против радикала, то не чинимо ми услед „подстицања више јерархије, и да ми вучемо талјиге пропале Куеновштине“, него то чинимо с тога, што ми познавајући историју нашег народа и овамо од 1860. до данас и на политичном и црквено-просветном пољу, за своју свету дужност сматрамо да нашем народу отварамо очи, да се не поводи за којекаквим штреберима и себицњацима, који му свакојаке неистине износе за истину, и да га упућујемо на прави пут.

И ни један поштен човек и Србин, коме је стало до Српства не ће моћи замерити што то чинимо, нити се „Српском сиону“ може такво наше писање уписати у грех.

Нашим је политичним листовима слободно, да нападају јерархију и свештенство, које им не кади, да изврћу науку Христову; а јерархији и свештенству да није слободно бранити се од нападаја, и народу предочити, какви су људи нападачи и зашто то чине.

О, ала сте слатки!

Рекосмо, како смо у чланку „Радикали — лажни Милетићевци“ навели три примера, из којих се види, да наши радикали друкчије мисле и раде од Милетића.

Овде ћемо да наведемо још један пример који такође показује, да су они патуљци спрам Милетића и да се не могу назвати његовим последоваоцима.

Долази питање о српској застави.

Да се види, да су и у том питању данашњи радикали патуљци спрам Милетића досга је да наведемо само то, да се они онамо скидаше доказујући, како Хрвати треба да узаконе на сабору српску заставу у Троједници, а о српској застави у Угарској и не шумињају, као да у Угарској не живи око 500.000 нашег народа,

те кад се захтева српска застава у Тројединци, зашто да се не тражи и не иште и за Угарску?

Милетић пак и његова гарда не чинише тако.

Министар угарски унутрашњих дела гроф Була Сапарија забранио је 1874. и стицање српских и румунских застава и у опште свију других, сем земаљске, услед чега су узашћене биле српске заставе у Н. Саду у српској читаоници, једна у Уздину, једна српска и румунска у Араду.

На то је поднео посланик шајкашки др. Лаза Костић — чедо шајкашко као и Милетић и Мушицки — интерпелацију у седници од 15. фебруара и. г. на министра Сапарија, у којој га је упитао, на ком је основу он то чинио, кад је у чл. XXI. од 1848. говор само о земаљској застави.

Кад је министар одговорио, да је поменути забрану издао на основу постојећег закона, и да је он забранио не само српску и румунску заставу, него и све друге осим народне, Милетић, стојећи пред бележничком трибуном довикну: „Добро, добро, само терајте тако и даље!“ (Ларма: На ред, На ред! На место!)

Сапари: „И тераћемо, допустио ми то г. заступник ил недопустио“.

Милетић: „Повратићемо их (Majd visszazerezzük)! „Дуготрајан буран покрет. Гувђање: На ред!“

Кад је на питање председниково, кућа сабор — узела на знање одговор министров на Костићеву интерпелацију, устале Коломан Тиса — (у то време он не беше још министар) и рече: „Пошто је један члан ове куће изрекао: „Ми ћемо ји натраг освојити“ (Majd visszafoglaljuk!), то умољавам г. председника, да позове тог заступника, да се изјасни, шта је под тим разумео.“

Милетић рече: „Г. заступник К. Тиса, није оне речи цитирао, којима сам се ја служио. Он је рекао „visszafoglalni“ (натраг освојити), а ја сам употребио реч „visszazerezzük“ (повратити). Који су око мене били чули су да сам тако рекао, (гласови: истина је!). Јест, казао сам „повратићемо ји“; ако треба то да разјасним, могу рећи, да сам ја и у досадањем а и

у будућем своме делању увек ишао, а и ићи ћу само путем уставне слободе. Под речи „повратићемо ји“ нисам разумевао силу ил бог зна какав начин, већ сам мислио уставни пут. (Гласови: добро је!) Српски народ, или ако вам се допада народност, служи се већ два столећа том заставом, она је припозната као народна, њена је боја и грб уједно грб и боја заставе српске патријаршије, та је застава стајала под закриљем Његова Величанства, а српски народ молиће Њ. В. да српску заставу и српски народ у своју заштиту узме“. (Велика ларма.)

Од овог доба до данас навршило се управо 32 године.

Како у Угарској наскоро наступила Тисина владавина, како је Милетић затвором био скран, како су не само у шајкашкој него и иначе били бирани владини људи за посланике; а српска Атина помоћу радикала, тих вајних Милетићевих последоваоца бирала је и једног Вишонтаја, за учињену услугу „вожду“; не треба се чудити, што на угарском сабору није било покрећано питање о Српској застави.

Ну, како је данас наступило братимљење између радикала и коштуоваца, и како је „Заставу“ спопала цена доказујући својим вернима, како су коштуовци велики пријатељи Србима и како ће им све и сва учинити за једну — што би рекао кир Герас — чес(то шајкашки посланик г. др. Мита Мушицки не треба да часи часа, него нека испуни узвик Милетићев „Majd visszazerezzük“!, те нек поднесе предлог, да се Сапаријева забрана од 1874. у погледу застава стави ван крепости, те народностима допусти да уз земаљску заставу могу и своје заставе истицати, а особито Србима, који су под својом заставом дошли овамо и 200 година је без зазора истицали, као што рече Милетић.

Дела г. Мушицки учините ово, ако сте у истини Милетићев последоваоц. Учините то ако иком, а оно Милетићу за љубав, јер ће дух његов увидети, да је имао за кога и подносити оне муке и гонења, која Ваши пријатељи тако често потрзају и навађају, и ако не ће и немају петље, да

и они буду мученици за ону идеју, за коју је Милетић био гоњен и страдао.

Иначе опросите нам, што ћемо ми — Вас и Вашу братију сматрати за просте швиндлере и рачунџије, који својим кукавичлуком само срамотите име Милетићево.

Оставите сиротог Милетића бар у гробу на миру, јер је и срамота и грехота народу се престављати, како Ви заступате и продужујете Милетићев рад, а овамо сте саме кукавице, који баш у супрот Милетићевим начелима и раду радите.

Да устане сиром Милетић из гроба, па да види, *каква* му је „Застава“, *како* се у њој пише и *какву* политику терају радикали, тобожњи његови послодаваоци; морао би се одмах повратити у гроб да не гледи *то* чудо и покор.

И ми смо за слогу са мађарским народом, а не са којекаквим кривоносцима, који кшефтују са својим партијотизмом и који су до јуче били наши највећи јавни противници — што су и данас у потаји —, ал нам се не може замерити, што ми држимо, да прво треба да смо на чисто с тиме: шта ми можемо и на што имамо право да тражимо од Мађара — наравно да у својим жељама не смемо бити сувише претерани, те искати *данас* и оно, што се *некад* могло искати.

И тек кад узбудемо с тиме на чисто, онда може бити између нас и Мађара праве љубави и слоге. Иначе ћемо једно другог варати, као што сад радикали чине.

С једне стране варају Мађаре, како су они велики пријатељи мађарског народа, а с друге стране пред народом децунају као Мађароне оне, који се држе Мађара, као што су чинили са посланицима из Троједнице на угарском сабору.

Ако Мађарима гове, што испуљени око „Заставе“ радикали обмањују Мађаре својим мађаронством и тобожњим ширењем слоге између Мађара и Србаља, због чега их „Хатарер“ и назва „мађарофилском српском радикалном странком“, а овамо се народу престављају као носиоци Милетићевих начела; на част им.

Само не треба Мађари да смећу с ума, да Срби знају *ко* је био Милетић и *како* је он мислио о Мађарима.

С тога не би шкодило, да ставе своје пријатеље мало на пробу, те да им довикну: *признајте јавно, да Ви осуђујете Милетићеву политику и да сте Ви присталице данашње наше политике, па ћете их видети како ће се превијати и савијати, и ко ће онда ићи за њима.*

Не учините ли то, они ће Вас и на даље као што раде и данас варати и обмањивати и Вас и свој народ.

Исправан. У I. Чланку на страни 9. у 3. реду од горе, у место „— па и данас у офензиви“, требало је доћи: „— па и данас у дефензиви“.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

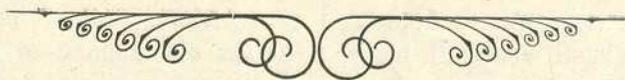
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

САВРЕМЕНИ ЧЛАНЦИ

III.

од

Д. Р.

Куд си залутао Србине!

I.

И ако није време месојеђско, кад се од кратког времена и код нас по градовима и селима приређују шаљиве забаве, а весела момчадија преобучена с образином на лицу уз свирку и бубањ иде по градовима и селима, те изводи којекакве шаљиве — више луде — преставе, на „увеселеније“ светине; код нас се од кратког времена на све стране приређују страначки зборови и повереничке скупштине, које много личе на месојеђске шаљиве опходе.

Дочим се у месојеђским опходима искупи весела момчадија у једној биртији, те се одатле крене опход од рогља до рогља, где се изводе разне шаљиво-луде преставе, а ко је највећи шаљивчина, држи без репа и ушију говор, коме светина „френетички“ тапше и виче „живио“; наши се страначки зборови по негде отпочињу овако.

На заказани дан, који се више пути објави народу и у страначким новинама и другим начином, кад се искупи довољан број учесника „бити имајућег“ збора, пође се од попиног стана на збор, те напред иде заставник, под заставом „попа“ — који је оставио цркву и школу што-но реч на батини, те није чудо, што многа поповска деца кад дођу у Карловце у гимназију, не знају ни вјерују, а и како ће знати, кад им очеви од силног кортешовања и не доспевају да се брину и за децу своју, — а за њима народ.

Дошавши тако са свију страна народ у место, где ће се збор одржати, у заказани час, пође се с барјацима а под њима „попови“ уз пуцњаву црквених прангија, на станици, да се дочекају мили гости и вође страначке.

И допративши тако миле госте у биртију — а и где би на другом месту, кад је то најпогодније место, а бирташи су највећи кортеши —, ко би други и могао отворити страначки збор, него опет „попа“, који каквим цитатом Његошевим, који тако исто „пасује“ за отварање збора, као песница на око, отвара збор, проговоривши уз то још неколико „паметних“ речи, на што му народ, а уз народ и интелигенција — која је у себи не једном помислила од луда попа, луд и поздрав — „френетички“ узвикнула: живио!

За тим прочитавши кратку молитву, збор отпоче појати: „Благословен јеси Христе Боже наш“.

Кад се и то свршило, приступа се конституисању збора, те се бира обично по два председника и по неколико перовођа, при чему се наравно узима обзир и на „попове.“

Кад је и то учињено, онда се обично одашиље телеграм Његовом Величанству, у коме се изриче израз верности и оданости, јер то упаљује код народа, који је у истини одан и веран Његовом Величанству, своје љубљеном краљу; прочитају телеграми и мудри и луди, и наступају говори.

Говорници су обично адвокати — ти највећи пријатељи и браниоци народни, чији док једном рачуни изађу на видело у једној књизи, задивиле се Европа, да и у данашњем добу и у уставној држави може бити и **танових** људи и да се народ **може** за њима поводити —, који по сахат-два што-но реч млате сламу, говорећи народу фразе, које народ и не разуме, ал за то им ипак кличе „френетично“ живио, особито кад дођу до автономне теме, те почну „ударати“ по калуђерима и патри-

јарху, и народу говорити, како ће они т. ј. њихова странка, кад уздође на владу, одузети Даљ и манастирска добра, и дати их народу.

Да *тако* прилику не може пропустити и по који народни „поп“, те да народу не довикне, да је у нашој цркви неограничени господар сам народ, да од патријарха треба одузети Даљ, а од калуђера манастирску земљу, и дати народу; то се разуме.

И кад се и та жалосно-шаљива комендија свршила, приступи се читању страначког програма, а народ и не имајући појма о ономе, што се у њему вели, „френтичко“ кличе: То хоћемо! То нам треба! Усвајамо! (Та где је на свету народа, — а уз то где је већина народа — који не би викао: пристајемо да нам се подели Даљ и манастирска добра, укидање стајаће војске, да се не плаћа порез на омања имања и приходе, да се укине варошка потрошарина и монопол дувана и уведе слободно пециво ракије, да се порез може наплаћивати од малог газде после жетве и т. д.).

Пошто је *тако* „народу“ прочитан и протумачен програм, и једнодушно од „народа“ усвојен, те изабран одбор, који ће имати да заступа странку, у који улазе штово реч и куси и репати, узима реч „поп“ председник, те захваливши се збору на издржљивости, — ваистину је велика издржљивост, слушати на врућини клепарање познатог н. пр. румског народног пријатеља од сахат и више —, реду и одушевљењу, а говорницама на говорима, затвара збор, а народ отпочне у глас појати: Ускликнимо с љубављу Светитељу Сави. . .

Председник је затворио збор, а народ се не разилази, а не разилази се с тога, што хоће да види народног миљеника, свога „вожда“.

За тим се отпочиње заједнички ручак, здравице почну здравице гонити, пиво се и вино немилице конаби, а гостионичар промукао од викања: живио, а у себи се смешка и вели: дај Боже, још који *овакав* збор!

Народ с „поповима“ изљубивши се са народним вођама, неко посрћући а врло ретко ко црав, полази кући са бучећом главом, сањајући целу ноћ о „збившим“ се, устаје сутра мамуран и неспособан за посао, и по где-који од њих у себи вели: о мај, а што ја по-луди те одох на збор, на ком сам доста и потрошио и пропустио у нераду онако леп ју-

черашњи дан, а ни данас нисам за рад.

Они пак, који се „мукте“ наједоше и напише, наравно да и они помишљаше: о да се хоће скорим још који збор одржати!

После одржаног таког збора, на ком је присуствовало неколико стотина људи, нешто жена и девојака, и то људи, од којих не зна ни њих петорица од стотине читати и писати, и који живе и данас оним животом, каквим је наш народ у Срему, Бачкој и Банату живео пре 200 година, па и земљу обрађује још и данас дрвеним плугом, те када се оно пре 2 године одржа у Славонији скупштина земљорадничких задруга, наши ратари из дољних крајева, не могаху се довољно начудити, у каквим страћевима живи наш народ и како ради земљу — у страначким листовима писало се на широко и на дугачко, „како се сваки, које био на збору у Н. могао уверити, да је наш народ у табору наше странке, и како ће данас сутра наша странка бити сила, те моће говорити у име народа.

А кад овамо, а оно и код овогодишњих избора за троједнички сабор, та странка у целој Хрватској и Славонији, **не продре ни са једним својим кандидатом**, па ни у оном котару, у ком је одржан збор странке, на ком је углављен нов програм (треба знати, да иста странка скоро сваке године доноси нов програм), а у Срему **само са двојцом**, од којих је један продрео услед „вишег“ налога — погодбе из Пеште, а други више као поштен човек, а не као странчар, и што се хтело бирати нов човек. Ну, и та двојица не проговореше — сем неких пословица, ни речи у сабору, а питање је хоће ли и проговорити.

А што тако јадно као оно на Косову Јанко прођоше, узрок је то, што су неке њихове главешине играле дволичну улогу, а друго, што народ познавајући неке предложене кандидате, не хтеде никако бирати.

Румски „пријатељ“ народни, ког странка у неколико изборних котара кандидова, не могаху нигде продрети, па не ће никад нигде у Срему ни моћи продрети.

Моћи ће продрети за народно-црквени сабор у вршачкој дијецези, камо га је странка и кандидирала, где га народ не познаје, а мора да слуша заповед „вождову“, а у Срему ње не би дошао до мандата.

Да се уз то ударало на друге две странке,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

пребапујући једној, како је води Н. Н. који не зна ни за што друго, до ли за себе, и ако исти на угарском сабору својим говорима у којима мушки брани права свога народа, дочим њихови говорници не смеју ни да писну, а другој да њеним вођама не би требало поверити ни стадо оваца, а камо ли народ, који су готови да се ма ским удруже, само да чине неприлике њиховој странци, а о користи народа не воде ни мрве рачуна и страст им је удавила родољубље, — и ако су вође исте у друштву с хрватским вођама, оборили кујеновштину, и извојевали својој странци тродупло чланова у сабору од њих, те који и у сабору воде главну реч, дочим њена два посланика играју врло смерну улогу, не проговоривши до сада ни о једном питању ни речи.

Пардон! Један је избацио до сада два вица — изреке, које су изазвале код галерије „френтичко плескање“, а код паметних сажаљење.

Рекосмо **канви** су људи били искупљени на описаном страначком збору — који је збор буди речено одржан 18. Септ. 1903. у Окућанима у Славонији —, на ком је збору углављен радикални програм тако звани „окућански програм“, који су га у име целог српског народа у Угарској и Хрватско-Славонији и за цео народ донели. И то њихово учествовање, прозвало се „народном вољом“ и **они** су на њему представљали цело Српство.

Заступљена шака, већином напите светине из околине окућанске, која као што рекосмо не зна ништа даље од носа, с неколико штреберских попова, који милошћу мађарског министра метнуше на себе мантију, — то је **народ** и његова се воља **мора** слушати. А када оно у румском котару, где има мало друкчијих паора, не хтедоше гласати на злооглашеног у румском котару др. Жарка Миладиновића; тада се народ назвао марвом, који иде за наприкашом као овца на солило.

А учесници окућанског збора слабо и нису бирали увек кујеновце, и летили на њихов наприкаш, заједно с „поповима“!

Кад је председник страначки при ступању на тле окућанско избацио отрцану и лажну радикалску фразу „Све за народ и с народом, а ништа о народу без народа“ — дочим је њихов принцип, да оном „народу“, који не зна даље од носа, своје умотворе и

закључке поднашају тобоже на одобрење, како би се само могли хвастати, како *оно*, што они раде и заступају није њихова воља, него народна —; зар је тешко било радикалским вођама и „вожду“ од то доба без стида и срама телалити и позивати се, како је „окућански програм“ српски народ усвојио и донео!

Ако је **оно и онаква** шака људи — већином напитех и залуђених — на окућанском збору, представљала српски народ; онда не било тога народа!

Та где је још у свету било, да напите људи — паори —, који су познати са свога нерада, незнања, доносе политичне програме, који не знају даље од носа, а да знају шта то значи: „Држава је ради држављана и то ради свију подједнако. Држављани су дужни све чинити, што је потребно за одржање и напредак државе, али је и држава дужна осигурати право на опстанак и право на свестрани мирни развитак свима држављанима и свима својим народима. Државни строј треба положити на широке основе демократизма, а мисао водиља мора бити слобода и правда, братимство и једнакост“; има појма о XII. зак. чл. 1867.; о основним законима; о XXX. од 1868., XXXIV. од 1871. и VII. од 1848.; о самосталности земаља круне св. Стевана; о финансијским односима Хрватске и Славоније према Угарској; о непосредном законодавству у уставним, војним и финансијским питањима.

У целом образованом свету доносе програме страначке први људи, па тако је радио и Милетић, а његови лажни последници, чијег је „вожда“ истерао 1881. из страначког збора због његовог социјализма, данашњи јадни радикали, доносећи смушене демагошке програме, те имајући у себи ипак нешто стида и срама, не смедоше признати и рећи „Ми пароси: Павле Пајић, Саво Стојковић, Јован Јовановић, Јован Магарашевић, адвокат др. Александар Рокњић, др. Младен Лисавац, др. Жарко Миладиновић доносимо овај програм, ког крстимо „радикалским програмом“; него сазваше на збор неколико стотина паора, који се прво поткрепише мученицом, те онда на све четир стране света прогласише како је српски народ искупљен на збору у Окућанима донео овај програм, те на основу том лажном бацају дрвље и камење на све оне, који га не прихваћају и који нису радикали.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Да се види **какав** је тај хваљени најновији радикалски програм, навешћемо чуда **ww** радили само нешто из њега.

У њему се рече под А. „Настојаће радикална странка да се основним законима утврди, да се у монархији призна слобода и равноправност свију вероисповести и свију народа као народа. И да им се ујемчи и културни развитак њихов, како би слободни, просветни и напредни могли учествовати у раду за слободу, просвету и напредак“.

А какви су радикалски прваци на делу? Ево, какви су!

Мађарски министар не допушта, да се српска сомборска препарандија сме називати српском, којим се именом од свога постанка до данас називала (скоро 100 година), и да препаранди морају толико научити мађарски, да могу све предмете на мађарском језику предавати.

Па што рекоше у сабору угарском на то радикалски посланици? **Ништа**, они не проговорише о томе ни речице, него устаде у одбрану тог животног српског питања и то мушки устаде др. Михајило Полит, — Полит, за кога радикали рекоше: „Он не зна ни зашта, до ли за себе“.

А радикали озлојеђени на такво његово држање, а признавајући свој кукавичлук, да умале значај Политова говора, и да се умиле својим новим пријатељима, поставише му у Кикинди против-кандидата никог другог, доли неког Миту Бирминца, *који је имао част бити осуђен од кр. курије на годину и по дана робије због простог злочина и који је и издржао*, чиме би им се нови пријатељи могли похвалити, како не мисли *онако* и српски народ, као што мисли и Полит, јер га због онаког говора не хтедоше бирати његови изборници за српски народно-црквени сабор, него изабраше једног бившег робијаша.

И ову гадну улогу да се у Кикинди изигра Полит, те тиме да се радикали додворе „горе“ узедоше на себе чланови саборског

одбора др. Миша Михајловић, др. Жарко Миладиновић и др. Славко Милетић, ал прођоше као Јанко на Косову!

Врло се згодно рече о тој жалосној и презирања достојној работи радикалној у „Бранику“: „Заиста је жалосно, да се код нас приликом разних избора у автономном нам животу почиње да одомађује обичај, бирати за изборнике и скупштинаре људе, који су били због *злочина* кажњени, што је жалосан знак времена. А то се увело од оног доба, од кад је демон нашег народног и политичког животога Јаша Томић ступио на површину јавног деловања.“

Да наши радикали радо одликују људе, који су по неколико година одлежали на робији, показали су 1903. у Земуну приликом избора за епархијску скупштину, при чему је председавао човекоубијца, и као такав је био изабран и за члана скупштинског.

И онда поред онако кукавичких својих посланика на угарском сабору, имадоше радикали смелости и образа, да кажу у своје поменутоме програму, како ће они радити на томе, да се у смислу њених начела уставним путем измени XII. зак. чл. уг. сабора од 1867. и XXX. од 1868, односно XXXIV. од 1871.; да се извојује што већа самосталност земаља круне св. Стевана; да се промену финансијски односи Хрватске и Славоније према Угарској!

Да смо весели! Таман је то она у стању постићи са својих *онаквих* неколико посланика, каквих данас има у угарском и троедничком сабору.

Тим тачкама и многим другим у своје окућанском програму, радикалска се странка показала само смешном пред паметним светом. А тако се исто праве смешницама и сви они попови, адвокати, мерници, доктори медицине и остала интелигенција, која може такве лудопусте фразе усвојити за свој програм и варати наш безазлени народ, да их је она у стању и извести.

II.

Ну, нема у радикалском програму само ових лудо — пустих фраза. Има у њему и ових: „Радикалска ће странка радити на томе, да се укине горњи дом (што

сами Мађари не ће), и стајећа војска, (што такође Мађари не ће, него траже своју стајаћу војску — хонвиде); да се узакони бесплатно лечење; да ће бити противни

да се Босна и Херцеговина не анектирају (ух страхан јеси Господи. Због тог Европа и не сме да допусти Аустро-Угарској да их анектира. А без тога би оне биле давно анектиране); да ће живо радити на томе, да се данашње зле прилике економске промену — поправе (само ти народе иди у радно доба на радикалске зборове, и троши новце, па ћеш тражити Америку, као што и тражиш); да ће се заузимати за задругарство; да се ослободе од порезе сва она ситна имања и приходи, да се укину посредне порезе на животне намирнице и укине варошка потрошарина, (а грдне трошкове варошке сносиће наравно тада Брчко!) монопол дувана (ах, та вреди за народ!) и уведе слободно пециво ракије (ах, та вреди за окућанску околину, још више); да закон заштити неуке од преваре (адвокатима ће наравно и даље бити слободно шишати своју Србадију и за просту интабулацију узимати по 200—300 К, као што раде народни пријатељи из саборског одбора, који иду на руку Швабама да са српским новцем узимају српску земљу); да се државни порез од малих газда сме побирати само после жетве (и та ваља за народ); да се не сме ничија покретност и непокретност продати у бесцење на првој дражби (адвокатима је наравно слободно, и они смеју искати продају некретности за неколико круна, која вреди 1000—2000 и више К); да се укине ђумручка заједница с Аустријом (коју ни сами Мађари не траже озбиљно).

Да се још ставило у програм: сваки радикал добија 20 јутара манастирско-даљске земље, ил још боље, како онај испуњени народ на збору окућанском није „љубитељ раду“ — као што беше љубитељ пићу покојни поп Лале, што рекао један буквочанин за њга —, што се види и по њему и кући му и земљи му, да се ставило: ни један радикал не ће морати ништа радити, него има само зинути кад огладни, па ћеду му печене шеве улетати у уста, а уз то сваки дан има примити 20 К, 10 литара вина и 2 литре ракије; е онда ваљда не би било Србина, који не би био радикал!

Ну, шалу на страну, па прозборимо још ову истину.

Кад код нас има интелегентних људи и то попова, адвоката, доктора медицине, мервика, међу којима има велики број, који су уживали штипендије разних добротвора, који откидаше од уста да створе народу паметну и родољубиву интелегенцију, који се могу рачунати у странку радикалску, која је *могла и онакве лудости и глупости* ставити у свој програм и сматрати оне полушпане паоре из окућанске околине, да су они дорасли и власни били правити онај програм, те да је сваки издајца, који није присталица радикалска; онда сваки паметан српски робољуб мора очајавати о Српству и његовој будућности.

А мора о њој још већма очајавати, кад види да и два професора са српске карловачке гимназије, и то један професор историје, недавно ступише у радикалску странку и дадоше се бирати за чланове средишне управе, т. ј. да шире њена начела.

Професори, и присталице **онаког** програма, жалосна нам мајка!

А још жалоснија нам, кад се зна, **но је** вођа радикалски.

До сад су се у гимназији карловачкој износили ђацима за узор највећи римски и грчки родољуби, а од сад ће се износити за узор Јаша Томић, др. Жарко Миладиновић, прота Вожа, поп Јова Магарашевић и њему подобни попови.

Да смо весели! Преврћите се кости Сабовљеве и Стратимировићеве у гробовима, што су се родили детићи, који ће Вам аманет изводити.

Сад нам је појмљиво, што је млађе покољене, које је свршило гимназију у Карловцима у последње време, **тако идеално**, те јатомице ступа у радикалско коло, немарећи ни за цркву, ни за ништо друго, доли за своју личну корист, а да и не говоримо о поносу.

О трећем назови професору, који се за 100 кр. годишњег квинквенала порадикалио, те постао њен најжешћи присталица, није вредно ни речице проговорити, јер он и онако нема уплива на васпитање душевно ђачко, него на телесно развијање.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unib.rs

Пардон! Радикали рекоше у своје програму, да ће њихова странка потпомагати земљорадничке задруге.

То рекоше — написаше — а какви су на делу, доказ је то, што је њихов саборски одбор покренуо био парницу против управа манастира Бездина и Св. Ђурђа, што дадоше манастирску земљу земљорадничким задругама, а не њиховом љубимцу и панчевачкој сили шустеру Петру Милорадовићу — прозваном др. Чизми —, коју парницу наравно и изгубише невештином свога морског фишкала др. Бранка Илијћа, — прозиваеомог др. Соса.

Из овога се, а још више се види из тога, што је исти др. Чизма узео (зли је-зици веле у друштву с неким радикалским панчевачким члановима саборског одбора) — под закуп и земљу ман. Војловице, коју по скупе новце издаје туђинцима, а не хтеде је дати српским земљорадничким задругама са пристojним добитом, а не са 100% хасне.

А овамо се знаде ставити у програм, да се из земаљских срестава купују ситнија и крупнија добра која долазе на продају, те уступе у својину потребним земљоделцима онога креја, који ће куповину отплаћивати уз јефтину камату у многогодишњим оброчима.

Фарисеји! Држава треба да ради *овако*, а Ваши богаташи, не треба! Њима је слободно дерати народ!

И као што је рађено са Војловичком земљом, и као што се хтело учинити и са Бездинском и Св. Ђурђевском, тако би се радило и са земљом осталих манастира, кад би стајало до радикала да је они издају, т. ј. узимали би их под закуп њихови богаташи, сад било у друштву са вођама, или сами, у Банату др. Чизма, а у Срему н. пр. радикалски крезус и познати добротвор и „бесплатан“ жирант свој околини румској Јован Ђуричић Вијорац.

А ти народе добићеш од манастирске земље — све и ако дође до „мораш“ издавања — оне парцелице по гудурама и бившим виноградима, што није за велике закушнике.

Да збиља, мал не заборависмо на ово. Радикали ставише у свој програм и ово:

„Радикалска ће странка настојати на томе, да се манастирска добра издају под закуп, или да се поверавају стручњацима у економији, који ће их унапредити знањем и искуством“ (н. пр. а la Коста Лера и њему подобна братија, којих је врло велики број, и који не могу да дочекају тај сретни час).

Овако рекоше радикали у своје програму, а како рекоше вође радикалске — чланови саборског одбора — у своје „Нацрту за манастирску уредбу“ што је спремише за сабор?

Ево, шта рекоше!

У §. 21. б) да старешина манастирски чини предлоге манастирском братству, ман. надзорнику, и главној управи ради унапредјења манастирске економије, г) пази да ман економат врши своје послове уредно и на време и према господарској основи“, дакле да **може** и сâм манастир рјадити земљу, а да је **не мора** дати под закуп.

И тек по §. 28. може, а не мора, главна управа по својој увиђавности и на хођењу одустати од тога, и дати земљу под аренду.

На српски речено, узбуди ли већина радикалска у главној управи, те свидили јој се управитељ, и буде ли „чинио“ своје, оставиће се на миру, да управља економом. Не буде ли, иде земља под аренду.

А да видиш народе јадни, да тебе вође и кортеши радикалски лажу и варају, обећавајући ти манастирску земљу, ево ти доказа.

По § 29. њиховог нацрта „издавање манастирских земаља врши се лицитацијом“, на коју наравно може доћи сваки, па и несрбин, те ко да највише, тог ће бити земља.

А да је ти на јавној дражби не ћеш моћи добити јефтино; то је бар јасно!

Добиће је др. Чизма, Вијорац и богати чивути, и кад је они уздобију; тек онда ћеш ти око манастира, знати пошто је ока шљива.

Немој мислити, да ћеш моћи смети као што данас радиш, правити штету, коју ти калуђери кроз прсте гледе, нити ћеш моћи као што си досада добијао, од калуђера жита, мяса, масти, дрва.

Ово запамти добро, и ако **овано** не уз-

буде, кад дође до издавања манастирске земље под ареду, ради с нама шта хоћеш.

За ову нашу тврдњу стојаћемо увек главом својом на биљези.

У осталом, Богом те и св. Јованом заклињемо, приликом предстојећих избора упитај јавно радикалне вође и кортеше, и то пре обављеног избора и њих и кандидата: реците нам јасно и јавно — као што нам у цотаји говорите —, да ако радикална странка задобије на сабору већину, да ће настојати, да се народу — задругама а не којекаквим богаташима издаје земља манастирска јефтино.

А још их упитајте, је ли истина и може ли бити и то, да се од данашњег патријарха Његове Светости Георгија, за његовог живота одузме Даљ и да се даде народу — задругама — а не којекаквим богаташима, под аренду.

Упитајте их, па ће те видети шта ће Вам одговорити, и ако Вам одговоре и на друго питање: да може бити и да ће они то израдити, а Ви им слободно пљуните у лице и довикните: што лажете лажови и што варате јадан народ којекаквим немогућим обећањем.

Јадни народе! Навршило се равно 216 година, како су наши стари, нагоњени приликама прешли на ову страну под својим патријархом Арсенијем Црнојевићем.

И од то доба све док нису „народњаци“, осетивши што би рекли Србијанци „мекоту“ код народних фондова и манастира, сматрао је наш народ своје митрополите-патријархе за народне старешине и браниоце и цркве и народа, који су у истини то и били, као што нам сведочи наша историја.

Ну, овамо од 1868. када нам угарски сабор донесе IX. зак. саб. чл., по ком даде православнима — Србима и Румунима — у Угарској право, да могу на својим народно-црквеним саборима урџивати своје црквено-народне ствари; хтедоше народни прваци заузети место патријархово.

И како је 1869. започела борба између народњака и јерархије — патријарха и владика —, траје она и дан данас.

Од тога је доба одржано до данас 13

сабора (заседања), на које је потрошено око 800.000 кр. народног новца, и за толико дуго времена и саборисања, није скоро ништа учињено т. ј. донесено је много уредаба, но мало је која одобрена. А није одобрена с тога, што су народне вође биле тврдоглави, те су мислили, да се даде главом зид разлупати, и да су они јачи и од државе и јерархије.

Они су искали све и сва, а добили су врло мало.

Навешћемо ти да видиш, каква ти је јадни народе, твоја данашња народно-црквена аутономија, коју твоји прваци називају „крвљу стеченом аутономијом“, и ако није за њу ни каши крви проливано. Проливано доста српске крви ал за ону аутономију, која је по привилегијама дана патријарху, а не народу, јер наши су стари врло добро знали, да ће је они боље очувати, као што су је и очували, него народ.

Аустројска влада није могла ни једно патријархово право одузети, јер су они и митрополити били што-но реч момци, због чега су као што се наводи у једном савременом спису и отровани били у Бечу т. ј. патријарах Арсеније Црнојевић и патријарах Арсеније Шакабента.

И видећи аустројска влада, да преко митрополита-патријараха не може ништа постићи, поче давати права народним саборима, који једно по једно право отимаше од јерархије, а после га од народа узеле влада за себе.

И поред силног и скупог саборисања и силних адвоката у њима — бивало је сабора, где је више од $\frac{2}{3}$ од световњака био сам адвокат — ево чуј, шта је твој љубимац Милетић рекао за нашу аутономију: „Саборско је устројство оно основно правило, по ком ће се, као што сам уг. закон каже, наша црк. народна аутономија вршити. Круг аутономије не зависи само и додајемо, не зависи толико од броја и важности предмета, које обухваћа, колико од тога, докле допире моћ органа аутономије у стварању и вршењу автономних установа“.

„Ако се без чијег одобрења никаква установа створити, без чијег потврђења

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

никакав, нарочито главан орган поставити не може, или ако решења тих органа не могу у последњој линији падати под нож уништења од стране друге ванцрквено-народне власти; то је онда вредност такве аутономије врло проблематична“.

„Наша је аутономија заиста у кљештама, дакле је укљештена. Никаква уредба, па ни така, која се не дотиче круга ни државне, ни јерархијске власти, не може се створити без потврде власти. Избори скоро сви, а нарочито начелних особа, потпадају потврди“.

„Оба краја аутономије и постанак уставна, и органа, и завршетак њине радње, у рукама је државне власти“. („Застава“ бр. 60. 1875.).

Радикали у своме програму рекоше: Радићемо на томе, да наш нар. црквени сабор уз оправдани државни надзор може доносити сâм себи уредбе без икакве даље потврде“, а њихова одговорно-уставна влада саборски одбор донесе у својој предложеној сабору: „Митрополијској уредби“ у §. 16. ово: „— — Сабор нарочито доноси:

- а) уредбе, које се тичу уређења парохија, протопрезвитера и епархија,
- б) уредбе које се тичу устројства црк. општина, епархијских и митрополијских власти, епархијских скупштина и сабора,
- в) уредбе о дотацији нар. свештенства, манастирског братства, протопрезвитерата, епископа и митрополита-патријарха,
- г) уредбе виших и нижих школа,
- д) уредбу о избору митр.-патријарха и епископа,
- е) уредбе о судском поступку и уредбе о дисциплинарној власти над општинским и епар. автономним властима,
- ж) уредбе о управи, контроли и употребавању срп. нар. црк. добара, фондова и заклада,
- з) уредбе о оснивању нових манастија и укидању оних, који постоје.

Све поменуте уредбе и одредбе саборске ступају у живот, над их Његово Величанство потврди.

А што оно рече Милетић за такво уређење?!

Одговорите господо радикалка!

Може ли бити већег кукавичлука и лагања народа од онога што предложише у „Митрополијској уредби“, и што ставише у своме програму!

Кукавице и лажови! Срам Вас било!

Радикали говоре народу, како патријарх и владике имају велике плате, те дочим да нас епископи имају плате око 24.000 кр., радикалски им одбор у своме предлогу „О дотацији свештенства“ стави плату од 50.000 кр.

Шта велиш јадни народе на овај „галантшат“! Ти машеш и вртиш главом, а како би тек вртео, кад би знао и за прави узрок тога галантшага!

И за такву аутономију позивају те јадни народе да се поводиш за људима, којима је земаљски бог, а подједно и тиранин Јаша, који не трпи ничијег мњења поред свога; човек коме није ништа свето; човек који царски живи од лудости народне и покварености српске интелигенције.

Погледај јадни народе мало и на предживот његових апостола, па ћеш видети, да међу њима играју главну улогу и онакви људи, којима је јавно добачено, да се даду подмитити за 20 круна; којима је било одузето право адвоцирања, односно који су кажњени били због глобљења; који су кажњени били због оскврнућа светога гробља; којима је јавно добачено, да од народа поверене им положаје експлоатишу у своје егоистичне сврхе, те који тако рећи до јуче не имадоше ни за 2 кр. кредита, а данас се шетају по најскупљим илицама и живе царски, а и како не ће, кад они онима, који им падну шака рачунају само за писаћи материјал 3 К, и ако исти не вреди ни 3 новчића.

Ти се данас јадни народе поводиш за таквим вођом и генералима, који ево што-но реч запенушише се, нападајући на нашу црквену поглавицу и наше припознате људе, а то све с тога, да будеш и на даље луд, те да изабереш за посланике оне и само оне које ти они препоручују, и ако међу њима има што-но реч и куси и релати.

А што се тако грчевито упињу да то постигну и што се и с ђаволом здружују, те им није ништа ни свето, узрок је томе

чуј прво што се њихове војводе и генерали погојише тако, да хоће да попуцају, те траже илице у којима се мршави, па им је жао напустити тако лепе положаје, а друго, што се они боје, да ако дођу други на њихово место, да ће похватати њихове марифетлуке и изнети, како су и себе наплаћивали и своје људе.

Ту лежи зец!

Знај јадни народе, да поквареније партије у српству није било од како је почела уставност, од данашње радикалске странке.

Нико није тако и нико тако не лаже, као што ова ради, нити се служи **онаким** средствима против својих противника.

Шен је саборски одбор н. пр. донео одлуку, да само онај свештеник може до бити припомоћ из народног фонда, који је у служби, који је сирома а болестан, те да са добијеном припомоћи **мора** ићи у илицу, како би оздравио и постао способан за службу.

А коме је он давао припомоћ: своје партизану умировљеном пароху Стеви Моловићу, и то сваке године редовно, Дамјану Прерадовићу, пароху на I класи, поп Гени Вурдељи у Вешенову, који није ни ишао у илицу, поп Пери Крајновићу, сараднику „Заставе“, и њима подобнима. А који су требали те припомоћи, ти је нису добијали.

Они су с том припомоћи умножавали своју странку са „поповима“, који се не стидеше за 100—300 круна пљунути на браду и отићи у коло нечастивих.

Они другим странкама пребацују, како се здружују и с ђаволом, а сами склапају с њима савезе и пријатељство, као што су склопили 1902. и савез с протом Јеремићем, који им је **онако** горопадну буквицу прочитао и рекао **накви** су.

Они се јуначе и испружу, а кад су оно 1902, увидели, да им не би били ни привремено потврђени изабрани код фондова чиновници и фишкали, ако не прогласе за сталног чиновника и архивара Ђуру Бекића, а они се по достављеној им заповести од бившег шефа тајне полиције у Земуну покојног Добошевића преко перовође мајског сабора, направише луди, те пљунуше на саборски закључак, и ре-

коше, да је и он био у оном броју сталних чиновника, но да је перовођа испустио његово име, **што је било просто лаж.**

И не само то, него му признадоше и оне године, што је провео у привременом својству, а и које није ни служио.

А то је све чињено с тога, да им уредник „Народности“ буде наклоњен код угарске владе.

И за љубав те наклоности, њихови потпредседници сабора и саборског одбора, не само да одлазише на договор кр. комесару, него га и испратише до Н. Сада у плен паради.

Они овамо на сва уста вичу, како калуђери харају, поред свег тога, што их за 4 године своје владавине, не ухватише у крађи, а овамо поред свег тога, што је и пређашњи саборски одбор, а и њихов најстрожије забранио настојатељима правити без одобрења више власти дугове, кад је дошло до признања учињеног дуга од некојног игумана Прибино-главског, који је задужио манастир са 14000 кр. без одобрења и без да је увео у рачунске књиге ту своту, и ако управа не хтеде га признати, саборски га одбор на предлог „несебичног“ др. Жарка Миладиновића, без претходне судске одлуке одобри и упути управу да га исплати, што ова не ће учинити.

А то је тако учинио с тога, што је на једној меници потписан и др. ^{Слеба} Мита Стојковић, — ~~то је радикалски кандидат за ет. назовачки срез, у ком га нико и не познаје.~~ *Бенит радикал.*

Није ли то попут оне народне: на курјака вика, а лисице поједоше месо!

А чућеш јадни народе и још више *овакови* ствари, а особито о „несебичности“ др. Жарка Миладиновића, који је пишман да хвата манастирске лопове. Само стрпљења!

Радикали хоће већ да промукну дерући се: ништа о народу, без народа, а кад овамо, а они скоро саме адвокате и то наравно вође ставише за кандидате саборске, а од народа — ваора — ни једног. А ти мој јадни народе бирај и сада, као и досада којекакве пропалице, о којима никад ниси ни чуо.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Покушај истаћи своје људе — поштене паоре — у место непознате и гладне гоесподје из белог света, па ћеш видети, како ће те и опет називати марвом и стоком, као оно што називаше Србе из румске околине.

Ено, у Земуну истакоше грађани за кандидата једног од првих својих трговаца, у Новом Саду економа, а у Карловцима архитекта, те пошто они нису радикали, дигоше дрвље и камење на оне, који их истакоше.

И карловачки војвода, — назван умесно од „Браника“ радикалски вандрокаш —, који у место да врши своју дужност, а он лети по зборовима, те како га је Бог обдарио језиком, говори телићима дуге говоре, који у њега блену, као теле у шарена врата, имаде смелости да каже, како Влада Николић нема спреме за посланика, а његов кандидат Красојевић тобоже има, чиј говор у саборима до данас још не чуемо.

Некад је наш народ шиљао у саборе и грађане угледне, а данас се сами адвокати отимају и хоће да покрају вратове ко ће ући у сабор. Ал за то нам иде тако добро и за то и потрошисмо стотине хиљаде на њих, а све у лудо.

Ко од тебе јадни народе има очи, а уз то душу, Бога и поштења, тај се мора згадити, кад види, како наши адвокати, попови и друга интелигенција склана пријатељство са најгорим олошем сеоским, како га уздиже на површину, а то све с тога, да се помоћу њиховом одржи у данашњим златним положајима.

Не веруј јадни народе, није наша црква у опасности, нити њој прети каква опасност од кога. Прети јој од радикала безверних, који да нема грдних фондова, стечених и остављених од патријараха и владика, они се неби се ни обзирали на цркву, као што се иначе не обзиру, него је у опасности радикалски положај, јер све што је у српству боље и честитије, провидило је њихов шеретлук и опсепарство.

Ну, ако ти су пречи од цркве и народне користи радикали, а ти гласај за њихове кандидате, а ако није, а ти им онако по мушки подвикни: даље од нас

сотоне, као што им довикнуше свесни Кикинђани.

Ово, што ти рекосмо овде, рекосмо ти у твоју корист и добро наш јадни народе. Срце нас и душа боли, кад видимо, како има заслепљених, а још више неваљалих српских синова, који заведени сотоном, иду нечастивим путем.

А знај и то, да све што ти рекосмо, да је сушта истина, коју смо у стању свугди и свагда и доказати.

Рекосмо и спасосмо душу своју, а теби јадни народе Бог и душа!

Како право, онако здраво!

А сад да и теби наша радикалска интелигенција коју проговоримо.

Сваки паметан човек, мора признати, да је интелигенција позвана да буде вођ народу, и где то није, тај је народ готов. Прост народ није у стању да води политику, и ако се сам себи остави, овладаће њиме неваљалци и довешће га до пропасти.

С тога, треба и наша интелигенција да буде вођ народу нашем у јавном животу.

Ну, каква је н. пр. наша радикалска интелигенција?

Ево, каква је!

Може ли се назвати она интелигенција родољубивом, која у место да чува свој народ и да га упућује да паметно живи, да чува своју дедовину и да је не продаје туђину, она прост народ с једне стране дере где год може, што је најбољи доказ то, да су скоро све радикалске вође — адвокати — у Срему за кратко време стекли грдни иметак, а с друге стране одвраћају га од рада и наводе на пропаст.

Или, зар се може друкчије назвати позивање народа — ратара — у највеће радње доба на зборове, на којима се једни исти говорници продуцирају и млате сламу, којом приликом народ не само да дангуби, него и троши новац.

Питамо све поштене Србе, је ли то паметно, је ли то поштено и родољубиво, не само у новинама простачки нападати, признати и денунцирати своје противнике, него то исто чинити и пред народом?!

И то чини она интелигенција, која се за љубав личне користи, бацила каменом на народни идеал и светињу, на српску вој-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.univ.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

водину од 1848. и борце народне из 1848/9. године; која је бацила анатему на патријарха Арсенија Црнојевића, што се није придружио Ракоцију, и постао неверан своме цару; — која нема петље да држи зборове по Угарској, те да протестира, што се не ће да призна српско име у Угарској.

Па како у нашој радикалној интелегенцији има врло велики број који су се као што рекосмо ишколовали и постали господом помоћу штипендија, што их оставише разни српски родољуби; питамо их, није ли то грехота и срамота радити оно,

што многи од њих ради, и понизити се тако, да се поводе за људима од кова једнога Јаше, Миладиновића, проте Боже, поп Магарашевића, и њима подобне браће? Ваистину јесте!

Зато им довикујемо „memento“, и не смећите с ума, речи Змајевих: „тешка је то клетва народ свој издати, која и на невину унучад пада“.

Немојте да Вам се деци довикује: и његов је отац био Јашиновац, а да ће то бити највећа поруга, то ће кратка будућност показати!

